

Porin kansallinen kaupunkipuisto

Hoito- ja käyttösuunnitelma

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)

”Kansalliset kaupunkipuistot

68 §

Kansallinen kaupunkipuisto

Kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto.

Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston tarkoituksen kannalta sopivaan käyttöön.

Puistoon osoitetaan ensi sijassa valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa omistajan suostumuksella.”

Porin kaupunkisuunnittelu 17.4.2008

Porin kaupunkisuunnittelusarja C64/2008

Eura Print Oy

ISBN 978-952-5414-70-7

ISSN 0358-576X

Toimitus

Heli Nukki

Taitto ja kuvitus

Heli Koskela

Valokuvat:

Lentokuva Vallas Oy

SLF Finland - Skyline Foto

Suomen Ilmakuva Oy

Matti Juutilainen

Satakunnan Museo

Pentti Pere

Marko Mäntysaari

Marko Mikkola

Kaisu Vaalto

Pekka Simonen

Siina Repo

Johanna Salmi

Heikki Tuominen

Liisa Nummelin

Olavi Mäkelä

Mikko Nurminen

Heli Koskela

Heli Nukki

kannen kuva: Olli Mattila

n k i p u i s t o

Porin kansallinen kaupunkipuisto

hoito- ja käyttösuunnitelma 17.4.2008

Porin kaupunginvaltuusto 28.4.2008, ympäristöministeriö 5.11.2008

Esipuhe	5	6. Julkinen kuva ja opastus	39	Liitteet:	
1. Johdanto	7	Viestintä	39	Liite 1 Aluekuvaukset	53
Lähtökohdat ja puiston perustaminen	7	Yhteistyö kansallisten kaupunkipuistojen kesken	40	Luotojen alue	53
2. Rooli	9	Graafinen ilme	40	Kokemäenjoki ja jokivarsi	53
Porin kansallinen kaupunkipuisto	9	Opastus	40	Pellot	53
Maanomistus	11	Opasteet	40	Huvilajuopa	54
Kaavallinen tilanne ja suojelupäätökset	11	Tiedotusaineisto	40	Hevosluodon siirtolapuutarha	54
3. Hoito- ja käyttösuunnitelman tehtävä	15	Kansallinen kaupunkipuisto opetuskäytössä	41	Kirjurinluoto ja paviljonki	55
Hoito- ja käyttösuunnitelma	15	7. Suunnitelman toteuttaminen	43	Polsanluoto ja Liljanluoto	55
Selvitykset ja osallistuminen	15	Toteuttamissuunnitelma	43	Kalifornian golfkenttä	55
4. Hoidon ja käytön yleiset tavoitteet	17	Mahdolliset täydennysalueet	43	Kaupunkikeskusta	56
5. Hoidon ja käytön alueittaiset tavoitteet ja toimenpiteet	19	Veturitallit	44	Pohjoisranta	56
Luotojen alue	19	Sibeliuksenpuisto	44	Eteläranta ja Kivi-Pori (Hallintokorttelit) ..	57
Tavoitteet	20	Rakennuskulttuuritalo Toivo ja	44	Puistoakselit ja vanhan aseman alue ..	60
Toimenpiteet	20	Korsmanin talo	44	Hautausmaat ja kaupunginsairaalan	61
Kaupunkikeskusta	26	Puutalokorttelit	45	alue	61
Tavoitteet	27	Porin metsä	45	Koulukorttelit ja rautatieaseman alue ..	63
Toimenpiteet	27	Luotsinmäen vanha kaatopaikka	45	Porttaali	64
Urheilukeskus ja Porin metsä	31	Lopuksi	47	Porin metsä ja urheilukeskus	65
Tavoitteet	32	Lähteet	49	Liite 2 Maanomistajien palaute	67
Toimenpiteet	32			Liite 3 Tavoitteet ja toimenpiteet	
				- Luotojen alue	68
				Liite 4 Tavoitteet ja toimenpiteet	
				- Kaupunkikeskusta	70
				Liite 5 Tavoitteet ja toimenpiteet	
				- Porin metsä ja urheilukeskus	72
				Liite 6 Kohteet kartalla	74
				Liite 7 Ortokuva alueesta	75
				<i>Kopio ympäristöministeriön</i>	
				<i>hyväksymispäätöksestä</i>	77

Esipuhe

Keväällä 2002 perustettuun Porin kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvat kaupunkikeskustan olennaisimmat luonnonelementit ja arvokkaimmat rakennetun ympäristön kohteet. Jatkotyön kannalta ainekset ovat erinomaiset. Porin kansallinen kaupunkipuisto viestii sukupolvien työstä. Kaupunki on kasvanut ja muuttunut. Ympäristö kertoo arvokkaasta kulttuuriperinnöstä. Lähes luonnonmukaista luontoa on säilynyt aivan kaupunkikeskustassa.

Porissa luonto työntyy poikkeuksellisella tavalla aivan kaupunkikeskustaan. Kokemäenjoki on leimaa-antava luonnonelementti. Sen varaan kaupunki on syntynyt. Alati muuttuva jokisuisto alkaa kaupungin keskustasta paikalta, jolla vielä runsas 100 vuotta sitten oli Porin satama. Etelän suunnassa aikaisemmat laidunmaat levittäytyvät urheilukeskuksen ja Porin metsän virkistysalueena.

Kansallinen kaupunkipuisto terminä kuvaa sijoittumista suhteessa kaupunkikeskustaan. Porin kansallisen kaupunkipuiston erityispiirteitä ovatkin jokirannan vanha teollisuus ja Etelärannan kivikaupunki kirkkoineen ja hallintorakennuksineen sekä ruutukaava puistoakseleineen ja koriste- puistoineen. Kirkollisilla rakennuksilla ja alueilla on vahva asema Porin kansallisessa kaupunkipuistossa. Rautatietee- maa on tarkoitus edelleen vahvistaa.

Porin kansallinen kaupunkipuisto, uusi suunnitteluprosessi

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että Porin kansallisen kaupunkipuiston erityisarvojen säilymisen turvaamiseksi ja alueen toiminnallisen kehittämisen ohjenuoraksi laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma. Tämän suunnitelman

pitkä valmistelu-aika on ollut harkittua. Alunperin päätettiin, että Porissa ei ryhdytä laatimaan sektorikohtaisia teknisiä ohjeita, miten erilaisia asioita saa tehdä tai ei saa tehdä. Lähestymistavaksi on valittu sisällön hahmottaminen. Eri- tyisesti porilaisille on haluttu tuoda esiin niitä arvoja, joita arjen ympäristöön sisältyy. Sisältöjen hahmottamisessa on tehty yhteistyötä Porin yliopistokeskuksen kanssa erityisesti Turun yliopiston maisematutkimuksen ja kulttuurituotannon laitoksen kanssa.

Porin kansallinen kaupunkipuisto, asukkaita ja matkailijoita varten

Porin kansalliseen kaupunkipuistoon kohdistuu monenlaisia odotuksia sekä kaupunkilaisten arkikäytön että matkailun kehittämisen näkökulmasta. Hoito- ja käyttösuunnitelmal- la pyritään sovittamaan nämä kehittämistavoitteet yhteen kansallisen kaupunkipuiston erityisarvojen turvaamisen kanssa.

Kaupunkiseudut kilpailevat yhä enemmän keskenään hyvällä fyysisellä ympäristöllä. Kansallisen kaupunkipuiston status on yksi tae siitä, että Poria kehitetään kaupunkiympä- ristönä kestävästi. Statuksella on oma merkityksensä myös vetovoimatekijänä. Suurin merkitys sillä on kuitenkin lähi- alueen asukkailla.

Porin kansallisen kaupunkipuiston tavoite on turvata kaupunkikeskustassa yhtenäisiä laajoja luontoalueita, arvokkaita kauniita puistoja ja rakennettuja alueita kulttuu- rihistorian ja rakennustaiteen perintöä. Ihmisille ne tarjoa- vat esteettisiä, sosiaalisia, henkisiä kokemuksia. Kaupunki- puisto nostaa esiin muusta kaupunkirakenteesta erityisiä

arvoja, auttaa näkemään hyvää ja kaunista, yhteisöllisiä yhteyksiä. Nämä yhdistyneenä liikuntaan lisäävät ihmisten hyvinvointia.

Porin kansallinen kaupunkipuisto auttaa ymmärtämään pai- kan henkeä. Kaupunkipuiston kehittämisessä tarvitaan tul- kintoja siitä, mitä on säilytettävä ja miten, mikä saa muuttua ja minkä pitää muuttua. Tulkinnassa tarvitaan eri osapuolten yhteistä näkemystä, mikä ei saa olla yksioikoista määrittelyä, vaan jatkuvan muutoksen ymmärtämistä.

Porin kansallinen kaupunkipuisto on ilmaus yhteisestä tah- dosta. Pitää huolehtia menneen säilymisestä, tästä ajasta ja toiminnasta, varautumisesta tulevaan. Asioita on arvioitava keskustellen, pohdiskellen ja näkökulmia punniten. Hoi- to- ja käyttösuunnitelma ohjaa sananmukaisesti hoitoa ja käyttöä.

Kiitos hyvästä yhteistyöstä hoito- ja käyttösuunnitelmaa val- mistelleelle työryhmälle ja ympäristöministeriön ylitarkasta- ja Jukka-Pekka Flanderille.

Tähän painettuun hoito- ja käyttösuunnitelmaan on tehty hy- väksymisprosessin jälkeen vähäisiä korjauksia ulko- ja kieliasuun. Sisällöllisesti suunnitelmaa ei ole muutettu.

Olavi Mäkelä
kaupunkisuunnittelupäällikkö

Heli Nukki
projektipäällikkö

johdanto

1. Johdanto

Lähtökohdat ja puiston perustaminen

Vuoden 2000 alusta voimaan tulee maankäyttö- ja rakennuslain (myöhemmin MRL) 9 luvun mukainen kansallinen kaupunkipuisto voidaan perustaa alueelle, jossa on säilynyt ja jossa myös vastaisin kaavoitustoimin on tarkoitus säilyttää valtakunnallisesti arvokkaita viheralueiden ja historiallisten ympäristöjen muodostamia kokonaisuuksia. Kansallinen kaupunkipuisto voidaan perustaa kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston kannalta sopivaan käyttöön. Puistoon osoitetaan ensisijassa valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta päättää ympäristöministeriö.

Kansallisen kaupunkipuiston perustamiseen tähtäävä selvitystyö aloitettiin Porissa kaupunginhallituksen päätöksellä heti lain voimaan astumisen jälkeen tammikuussa 2000. Perusteellisen selvitystyön jälkeen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin Porin kaupungin hakemuksesta ympäristöministeriön päätöksellä 6.5.2002. Kansallista kaupunkipuistoa laajennettiin 14.12.2006 Käppäräpuiston ja ortodoksisen kirkon osalta. Porin kansallisen kaupunkipuiston perustamis- eikä myöskään laajentamispäätökseen katsottu tarpeelliseksi ottaa MRL:n 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä. Siten kaikki Porin kansallista kaupunkipuistoa koskevat määräykset annetaan tällä hoito- ja käyttösuunnitelmalla.

*Pori ennen 1852 paloa, pienoismalli.
Kuva: Pentti Pere, Satakunnan Museon kokoelmat*

Porin kansallinen kaupunkipuisto turvaa kaupunkikeskustan viheralueiden virkistyskäytön ja kansallisesti merkittävän kulttuuriympäristön säilymistä. Kansallinen kaupunkipuisto on Promenadi-Porin ohella yksi kaupunkirakenteen kehittämisen pääteemoista ja toteuttaa osaltaan Porin kaupunkistrategiaa. Kansallinen kaupunkipuisto on yksi keino luoda kaupunkilaisille hyvän elämän edellytykset.

Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin tammikuussa 2001 Hämeenlinnan. Porin kanssa samanaikaisesti perustettiin kansallinen kaupunkipuisto myös Heinolaan.

Kansallisten kaupunkipuistojen kriteerit

Ympäristöministeriön kansallisille kaupunkipuistoille asettamat tekniset kriteerit:

1. Sisällön kriteeri

Kansallisen kaupunkipuiston tulee sisältää kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeitä luonnonalueita, kansallisen historian tai kaupungin omien kehitysvaiheiden ymmärtämisen kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöjä rakennuksiin sekä puistoarkkitehtonisesti tai esteettisesti merkittäviä puistoja ja viheralueita.

2. Laajuuden ja eheyden kriteeri

Kansallisen kaupunkipuiston tulee olla puisto- ja viherympäristönä riittävän laaja ja häiriötön sekä viherakenteeltaan niin yhtenäinen että sitä pitkin on mahdollista siirtyä kaupunginosasta toiseen.

3. Ekologisuuden ja jatkuvuuden kriteeri

Ekologisessa mielessä on tärkeää, että alueelle muodostuu laajien siirtymisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia ekologisia käytäviä ja että se on jatkuva eli liittyy välittömästi kaupungin ulkopuolisiin luonnonalueisiin tai sitä ympäröivään maaseutuun.

4. Kaupunkikeskeisyyden kriteeri

Kansallinen kaupunkipuisto on osa kaupunkirakennetta. Olennaista on, että se alkaa kaupungin ydinkeskustasta tai sen välittömästä läheisyydestä.

rooli

2. Rooli

Porin kansallinen kaupunkipuisto kertoo yhden Suomen merkittävimmän joen ja suomalaisten asutuksen kehittymisen vaiheista. Kokemäenjoen vesitietä pitkin asutus, kulttuuri ja uudet virtaukset ovat vuosituhansien saatossa levinneet rannikolta sisämaahan. Kaupunkipuiston ydin on osa suomalaista kaupunkikehityshistoriaa. Jokisuun kauppapaikka on muuttunut teollistumisen ajan jälkeiseksi osaamiskeskukseksi. Etelärannan kivikorttelit ja kaupunkia halkovat puistoakselit muistuttavat kaupunkipaloista ja aikansa arvomaailmasta. Kaupunkia ympäröineet viljelysmaat ovat yhteiskunnallista muutosta seuraten saaneet uuden merkityksen kaupunkilaisten ja matkailijoiden vapaa-ajanviettoalueina. Kaupunkipuiston pohjoisreunalla levittäytyy Pohjoismaiden laajin jokisuisto, jonka luontoarvot ovat kansainvälisestikin tunnustettuja.

Porin kansallinen kaupunkipuisto

Porin kansallinen kaupunkipuisto on Kokemäenjoen suistossa ja rannoilla sijaitsevien sekä rakennettujen että yhä viljelykäytössä olevien kulttuuriympäristöjen, puistojen ja puistokatujen, kaupunkimetsien ja jokivarsiluonnon yhdessä muodostama kansallisesti arvokas kokonaisuus. Alueella on useita valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä ja siihen sisältyy osa Kokemäenjoen rikkaslinnustoisesta kosteikosta ja Natura 2000-alueesta. Alueella ovat säilyneet Porin synty- ja kehityshistorian ymmärtämisen kannalta olennaisimmat piirteet.

Luotojen alue on osa Kokemäenjoen kehityshistoriaa. Maankohoamisen ja jokilietteen maatumisen seurauksena syntyneellä alueella on monimuotoista joki- ja joenvarsiluontoa sekä 1900-luvun vaihteessa syntyntä huvi- ja mökkikulttuuria. Luoteiskärjestään luotojen alue on yhteydessä linnustoltaan ja kasvistoltaan tunnettuun Kokemäenjoen suistoon. Joen monilajisten rantalehtojen

vyö ulottuu aivan ydinkeskustaan saakka. Osa alueesta on säilyttänyt avoimuutensa ja on edelleen viljelykäytössä. Alueella sijaitsevat Kalafornian golfkenttä, sotien jälkeen perustettu siirtolapuutarha ja kaupunginpuutarha, jonka yhteydessä toimii alueellinen vihertietokeskus mallipuutarhoineen. Kirjurinluodossa on kesällä 2001 avattu mm. pitkät perinteet omaavan Pori Jazz -festivaalin nykyisenä päänäyttämönä toimiva Kirjurinluoto Arenan konserttipuisto.

Kirjurinluodolla on kansanpuistonomainen menneisyys. Siellä on englantilaistyyppinen puisto, jota kaupunkilaiset ovat käyttäneet jo vuosisadan ajan. Historiallista puistoa täydentävät muun muassa vuonna 1996 valmistunut uimaranta ja Pelle Hermannin leikkipuisto. Kirjurinluoto on Pori Jazz -festivaalin pääkonserttipaikka. Kirjurinluodon yhdistää kaupunkikeskustaan kevytrakenteinen ponttonisilta. Vuoden 2001 kesällä valmistunut Luotsinmäenjuovan ylittävä Pormestarinilta yhdistää Kirjurinluodon, Pormestarinluodon ja Isosannan kaupunginosat. Uusi silta on toteutettu kansallisen kaupunkipuiston periaatteita noudattaen. Kaunis, osittain puinen kaarisilta palvelee kevyttä liikennettä ja Kirjurinluodon huoltoliikennettä.

Pohjoisranta edustaa vanhaa teollisuusmiljöötä rantapuistointeen. 1800-luvun puolivälin jälkeen perustetun Porin konepajan rakennukset ja 1900-luvun alussa rakennetut Porin Puuvillan tehdasrakennukset ovat suomalaisen teollisuuden historiaa. Konepajan alueella jokivarressa sijaitseva Isosannan sahamiljöö kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin, vuosien varrella huvenneisiin sahateollisuuden muistomerkkeihin. Mainitut teollisuusrakennukset muodostavat monipuolisen ja monumentaalisen teollisuusmiljöön Kivi-Porin vastapainoksi.

Viimeinen suurpalo koetteli Poria vuonna 1852. Palon jälkeisen uuden, aikakauden tapan väljän ja vehreän ruutuasemakaavan laati vielä samana vuonna lääninark-

kartta 1

kitehti C. Th. Chiewitz. Palolta säästyneen raatihuoneen ympäristöön rakennettiin kivistä kaupungille uusi hallinnon ja kaupan keskus. Etelärannan pääosin empirien ja uusrenessanssin henkeen rakennetut kivikorttelit muodostavat kansallisesti ainutlaatuisen kaupunkirakenteen. Hallinnollisen keskustan yksi merkittävimmistä rakennuksista on nykyään kaupungintalona toimiva, mutta alun perin yksityisasunnoksi rakennettu Junnelius-palatsi, joka on edustavimpia uusrenessanssirakennuksia Suomessa. Raatihuone on säilyttänyt arvokkaan aseman jokivarren maisemassa. Sen arvoa korostaa rakennuksen keskustan puolelle avautuva edustuksellinen Raatihuoneenpuisto, jota on hoidettu pieteetillä ja historiallisia arvoja vaalien.

Raatihuoneenpuisto. HN

Raatihuoneenpuisto yhdistyy nykyisen keskustan puolella yhteen kaupungin neljään osaan jakavista puistoakseleista, jotka ovat peräisin mainitusta Chiewitzin kaavasta. Pohjois-Eteläpuiston varrelle keskittyy kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokasta rakennuskantaa. Merkittäviä ovat mm. vuonna 1892 rakennettu entinen ruotsalainen yhteiskoulu, nykyinen Porin taidekoulu, vuonna 1854 rakennettu ns. Äyriälän talo ja vuonna 1927 rakennettu entinen puhelinlaitoksen rakennus, nykyinen Luontotalo Arkki. Ristikkäispuistossa on Porin nimikkolinun - mustavariksen- pesimäyhdyksuntia.

Kaupungin hautausmaat ja kaupunginsairaalan alue muodostavat viherrakenteellisen jatkeen Länsipuistolle. Alueella on mielenkiintoinen kulttuurihistoriallinen menneisyys ja siellä on merkittäviä rakennusmuistomerkkejä. Käppärän hautausmaalla on säilynyt uusgoottilaishenkinen vanha siunauskappeli sekä Akseli Gallen-Kallelan freskoista ja Jarl Eklundin suunnittelema Sigfridin sargofagista tunnettu Juseliuksen mausoleumi. Käppärän hautausmaan kupeessa, Vesitorninpuiston ympäröimänä seisoo yli 50 metriä korkea, arkkitehti Bertel Strömmerin suunnittelema funkisvesitorni. Maantiekadun varressa oleva puukujanne nivoo Porin vanhan hautausmaan, Vesitorninpuiston, kaupunginsairaalan ja Käppärän hautausmaan viherrakenteellisesti yhteen. Maantiekadun vastakkaisella puolella kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvä puutalokaupunginosan idyllinen Pumpputori.

Porin yleiskaavan laati vuonna 1923 Harald Andersen. Suunnitelma noudatti aikakauden urbaaneja kaupunkisuunnitteluihanteita. Sen mukaan rakennettuja julkisia rakennuksia ovat mm. Cygnaeuksen koulu, Karhulinna, yhteislyseo ja rautatieasema. Rautatien ja valtatie 2:n allittava, väljä kevyenliikenteenväylä -Porttaali- yhdistää kaupungin keskustan, Porin metsän ja Isomäen urheilukeskuksen.

Etelässä kansallinen kaupunkipuisto päättyy kaupunkilaisten ulkoilu- ja virkistysalueena tärkeään Porin metsään. Verrattain laajat metsäalueet ovat säilyneet rakentamattomina ja Porin metsästä on välitön yhteys kaupunkia ympäröivälle maaseudulle. Alue on ollut kaupunkilaisten yhteislaitumena ja sittemmin kansanpuistomaisessa käytössä. Alueella on säilynyt sotahistoriaan liittyviä rakenteita ja rakennelmia. Siellä on myös Yrjö Lindegrenin suunnittelema, vuonna 1957 rakennettu, alkuperäisasussaan säilynyt maauimala, jonka arkkitehtuuri ja rakennuspaikan valinta heijastelevat aikakautensa ulkoilmaelämän ihanteita. Isomäen urheilukeskuksen uusi rakennuskanta ja kentät keskittyvät valtatie 2:n välittömään läheisyyteen.

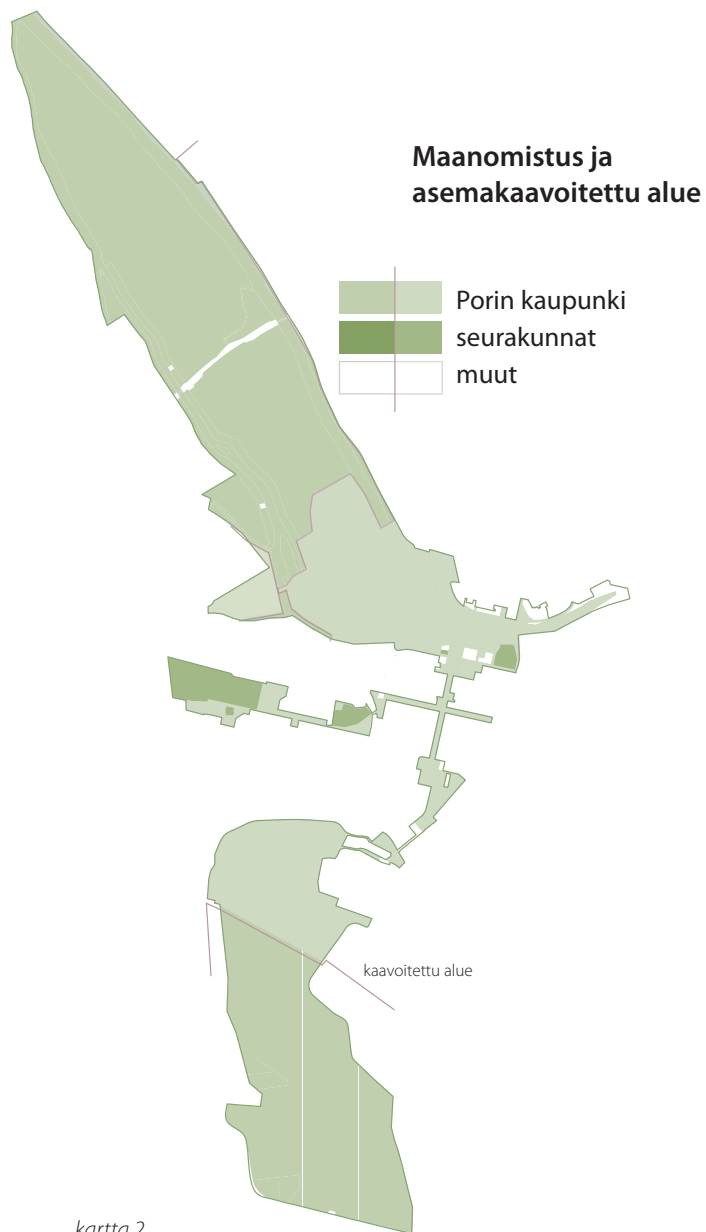
Kokemäenjoen suistoa. Matti Juutilainen

Porin Puuvilla. HK

Raatihuone. HN

kartta 2

Maanomistus

Pääosa kansallisen kaupunkipuiston maa-alueista ja merkittävä osa rakennetuista kulttuuriympäristöistä on Porin kaupungin omistuksessa. Valtion omistamaa tie- ja rautatiealuetta hallinnoivat VR-yhtymä Oy, Ratahallintokeskus ja Tiehallinnon Turun piiri. Kaupungin jälkeen alueen merkittävin maanomistaja on Porin evankelisluterilainen seurakuntayhtymä, jonka omistuksessa ovat Keski-Porin kirkko ja kirkkopuisto, seurakunnan hallintokeskus ja hautausmaat. Yksityisistä maanomistajista Renor Oy:llä on omistuksessaan entisen Porin Puuvillan kehräämörakennus ja pääkonttori. Sampo-Rosenlew Kiinteistöt Oy omistaa entisen Porin Konepajan ja Isosannan sahan kiinteistöt. Kiinteistö Oy Porin Klubi omistaa ravintola-kiinteistön Etelärannassa ja Porin seudun Steinerkoulu Cygnaeuksenpuiston laidalla sijaitsevan Karhulinna-kiinteistön. Kivi-Porin asuinkorttelit ovat seuraavien yhtiöiden omistuksessa: UPM-Asunnot Oy, As Oy Porin Hallituskatu 3, Rauma Oy, Asunto-osakeyhtiö Hallituskatu 1, As Oy Porin Eteläranta 2, Asunto Oy Antinranta ja Asunto Oy Grönfeltinranta. Satakunnan sairaanhoitopiiri omistaa kapean kaistaleen Porttaalin lounaispäässä.

Kaikilta yksityisiltä omistajatahoilta on saatu suostumus alueen tai rakennuksen sisällyttämiseksi kansalliseen kaupunkipuistoon. Valtion asianomaisilta tahoilta on saatu suostumus tai myönteinen lausunto. Osaan suostumuksista on kirjattu erityisehtoja. Nämä ehdot on otettu huomioon hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa.

Kaavallinen tilanne ja suojelupäätökset

Kansallisen kaupunkipuiston alueella voimassa olevat yleiskaavat, kantakaupungin yleiskaava 2007 ja Huvila-juovan osayleiskaava vuodelta 2000 ovat sisältönsä ja tavoitteidensa puolesta sopusoinnussa kansallisen kaupunkipuiston perustamisen kanssa. Asemakaavoitetun alueen ulkopuolelle kansallisesta kaupunkipuistosta jää

luotojen alue lukuun ottamatta Kirjurinluotoa, Hanhiluodon ja Hevosluodon eteläkärkeä sekä Porin metsä Isomäestä etelään.

Kantakaupungin yleiskaavassa kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluva osa luotojen alueesta on pääosin osoitettu virkistyskäyttöön. Luotojen pohjoiskärki on kaavassa luonnonsuojelualuetta, ja se on kaupungin hakemuksesta rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla vuonna 1993. Alue sisältyy Natura 2000 -verkostoon (Kokemäenjoen suisto FI0200079).

Kirjurinluoto. HN

Kantakaupungin yleiskaavassa matkailupalveluille osoitettuja alueita voidaan käyttää muun muassa paviljonkityyppiseen palvelurakentamiseen ja leirinnän järjestämiseen. Hevosluodon eteläkärki on asemakaavassa osoitettu siirtolapuutarha-alueeksi. Hanhiluodolle on puistoalueiden ohella osoitettu kaupunginpuutarhan toimintoja. Kirjurinluoto on asemakaavassa osoitettu pääosin virkistysalueeksi. Alueelle on rakennettu konserttipuisto suuria yleisötapahtumia varten. Asemakaavassa on myös osoitettu varaus musiikkitaloa varten.

Huvila-juovan osayleiskaava on laadittu turvaamaan omakeimaisen huvila-asutuksen säilyminen. Osayleiskaavassa suojellaan rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti sekä mai-

Porin konepajan rakennuksia. HK

Porin silta ja Keski-Porin kirkko. OM

Juseliuksen mausoleumi. HN

semallisesti merkittävimmät rakennukset. Kaavassa on määritelty myös rakennukset, joilla on merkitystä alueen omaleimaisen luonteen säilyttämisen kannalta.

Porin Puuvillan vanha kehräämörakennus ja pääkonttori on suojeltu vuoden 1988 asemakaavassa ja Porin konepajan vanha osa sekä Isosannan saha vuoden 2001 asemakaavassa. Kokemäenjoen pohjoisrannat on asemakaavoitettu puistoksi Puuvillan ja konepajan välisellä alueella. Isosannan asemakaavassa osa rannasta on osoitettu rantabulevardiksi. Pohjoisrantaan Puuvillan edustalle on kaavoitettu paikka puistokahvilalle.

Etelärannan valtakunnallisesti merkittävälle kiviortteleille valmistui ensimmäinen suojelukaava jo vuonna 1973. Uusin suojelupainotteinen asemakaava on vuodelta 1996. Arvorakennusten ohella kaava suojelee myös silta-arkkitehtonisesti merkittävän Porin sillan.

Keskustaa halkomaan kaavoitettiin puistoakselit vuonna 1852 tapahtuneen Porin viimeisen suurpalon jälkeen. Kantakaupungin yleiskaavassa puistoakselit on merkitty kohteeksi, jonka rakennus- ja kulttuuriarvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa. Puistoakselien varrella sijaitsevat kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvat Hotelli Otavan rakennus, Porin taidekoulun kiinteistö, Porin vanha asema ja niin kutsuttu Äyriälän talo on suojeltu asemakaavassa.

Länsipuiston päätteenä sijaitsevalta Porin vanhalla asemalta on vuoden 1988 asemakaavassa osoitettu jalankulkukatu yli Pori - Mäntyluoto -rautatien. Kevyenliikenteen ylikulku ja koko vanhan aseman ympäristön kehittäminen asemakaavan mukaisesti tukevat kansallisen kaupunkipuiston periaatteita ja yhdistävät keskustan ja kaupungin länsiosat nykyistä paremmin toisiinsa. Rautatien toisella puolella sijaitseva vanha hautausmaa on asemakaavassa suojeltu, samoin kuin sen vieressä sijaitseva funktionalistinen vesitorni.

Kansallinen kaupunkipuisto päättyy lännessä Käppärän hautausmaalle. Vanha siunauskappeli ja Juseliuksen mausoleumi ovat suojelukohteita kantakaupungin yleiskaavassa. Siunauskappeli ja Juseliuksen mausoleumi kuten

Keski-Porin kirkkokin on lisäksi suojeltu suoraan kirkkolain (1054/1993) 14 luvun 5 §:n kirkollisia rakennuksia koskevien säännösten nojalla.

Eteläpuiston päästä alkava koulukortteleiden alue pohjautuu vuoden 1923 yleiskaavaan ja kuvastaa aikansa kaavoitusihanteita. Nykyisessä asemakaavassa alue on yleisten rakennusten korttelialuetta. Se kuuluu kantakaupungin yleiskaavassa keskustan ristikkäispuistojen ohella alueeseen, jonka rakennus- ja kulttuurihistorialliset arvot tulee säilyttää kaupunkikuvassa. Alueiden säilyminen on niiden omistuksen ja käytön puolesta turvattu.

Hotelli Otava Valtakadun varrella. HK

Nykyinen rautatieasema ympäristöineen on vuoden 1997 asemakaavassa osoitettu matkakakeskuksen tarpeisiin. Asemarakennus on asemakaavassa määritelty ympäristön ja kaupunkikuvan kannalta merkittäväksi rakennukseksi. Aseman edusta on osoitettu laiturialueeksi, jonka ympäristöön sopeutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Nykyisellään asema-aukio ei vastaa sille kaavassa asetettuja kaupunkikuvallisia vaatimuksia. Kaavan toteuttaminen vastaisuudessa tukee kansalliselle kaupunkipuistolle asetettuja tavoitteita.

Rautatien ja valtatie 2 allittava Porttaali on asemakaavan mukainen kevyenliikenteenväylä keskustan ja Porin

metsän välillä. Eteläpäästään Porttaali jatkuu kahtena jo toteutettuna kevyenliikenteen yhteytenä kohti urheilukeskusta. Eteläinen yhteys puuttuu voimassa olevasta asemakaavasta. Sen säilyminen on kuitenkin käytön ja omistuksen puolesta turvattu. Olemassa oleva tilanne on tarkoitus saattaa vastaisuudessa myös kaavallisesti nykytilanteen mukaiseksi.

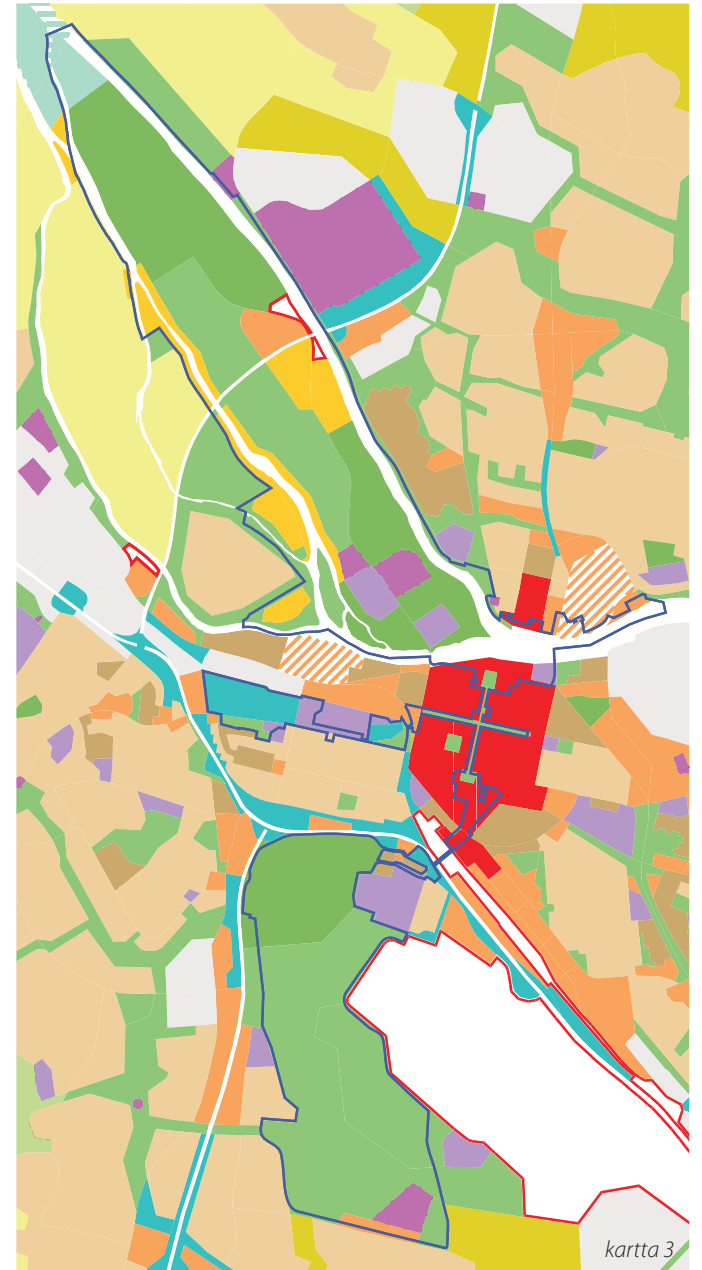
Urheilukeskuksen kaava valmistui vuonna 1999. Alue jakautuu asemakaavassa urheilu- ja virkistyspalveluille varattuihin alueisiin, puistoihin sekä retkeily- ja ulkoilualueisiin. Alueella oleva vanha maauimala on suojeltu asemakaavassa. Asemakaavoitetun alueen eteläpuolella levittäytyvä Porin metsä on yleiskaavassa osoitettu virkistysalueeksi lukuun ottamatta kaakkoiskärjen ampu-marata-alueita palveluineen. Osa arvokkaimmasta metsäalueesta on rajattu virkistysalueeksi, jolla ympäristö säilytetään.

Junneliuspalatsi toimii nykyisin Porin kaupungintalona. HN

Kantakaupungin yleiskaava 2025

- luonnonsuojelualue
- virkistysalue
- urheilu- ja virkistyspalvelujen alue
- palvelujen alue
- moninaiskäyttöalue
- loma-asuntojen tai matkailupalvelujen alue
- liikennealue
- erityisalue
- julkisten palvelujen ja hallinnon alue
- keskustatoimintojen alue
- asuntoalue
- kerrostalovaltainen alue
- hautausmaa- tai suojavaerialue

tehtävä

3. Hoito- ja käyttösuunnitelman tehtävä

Hoito- ja käyttösuunnitelma

MRL:n 70 §:n mukaan kansalliselle kaupunkipuistolle tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelma yhdessä alueellisen ympäristökeskuksen kanssa (*lakimuutos tältä osin valmistella*). Kansallisen kaupunkipuiston perustamispäätökseen voidaan kunnan suostumuksella ottaa alueen olennaisten arvojen säilyttämisen kannalta tarpeellisia määräyksiä. Muut alueen hoidon ja käytön kannalta tarpeelliset määräykset annetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelun tulee tapahtua vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa. Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyy ympäristöministeriö.

Porin kansallisen kaupunkipuiston perustamis- eikä myöskään laajentamispäätökseen katsottu tarpeelliseksi ottaa MRL:n 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä. **Siten kaikki Porin kansallista kaupunkipuistoa koskevat määräykset annetaan tällä hoito- ja käyttösuunnitelmalla.** Alueen maankäyttöä ohjaavat voimassa olevat kaavat. Kaupunkipuistoon kuuluvan alueen vastaisessa kaavoituksessa ja muussa alueeseen vaikuttavassa suunnittelussa ja päätöksenteossa on MRL:n mukaisesti otettava huomioon nämä puistoa koskevat, hoito- ja käyttösuunnitelman yhteydessä annettavat määräykset. Määräykset, ohjeet ja suositukset hoito- ja käyttösuunnitelmassa ovat yleispiirteisiä ja niiden tarkoitus on ohjata yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja käytännön hoitotoimenpiteitä, jotka eivät saa olla ristiriidassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa määriteltyjen periaatteiden kanssa.

Kansallisen kaupunkipuiston alueen yleisten alueiden toteuttaminen tehdään MRL:n 90 §:n mukaisesti: ”Kunnan tulee laatia yleisen alueen toteuttamiseksi suunnitelma noudattaen soveltuvin osin, mitä 85§:ssä säädetään kadun suunnittelemisesta, jos tämä on alueen erityisen merkityksen vuoksi tarpeen”.

Porin kansallinen kaupunkipuisto - hoito- ja käyttösuunnitelma -työryhmä

työryhmän puheenjohtaja

kaupunkisuunnittelupäällikkö Olavi Mäkelä, *Porin kaupunkisuunnittelu*

Porin kaupunki

rakennustutkija Liisa Nummelin, *Satakunnan Museo*
kaupunginpuutarhuri Ismo Ahonen, *TPK puistotoimi*
ympäristösuunnittelija Seppo Salonen, *ympäristötoimisto*
johtaja Kimmo Rinne, *vapaa-aikavirasto*

työryhmän sihteeri

projektipäällikkö Heli Nukki, *Porin kaupunkisuunnittelu*

Lounais-Suomen ympäristökeskus

ylitarkastaja Juha Manninen
ylitarkastaja Esa Hoffrén
ylitarkastaja Anna-Leena Seppälä

Porin seurakuntayhtymä

ylipuutarhuri Sari Salow

Selvitykset ja osallistuminen

Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelutyö on perustunut olemassa oleviin tietoihin sekä tarkoitukseen soveltuviin selvityksiin, joita on täydennetty maastokäynneillä. Suuri osa aineistosta koottiin jo hakemusvaiheessa aluerajausta määriteltäessä. Suunnitelmaa on valmisteltu virkatyönä ja lisäksi erillisillä tutkimus- ja kehittämishankkeilla, joita ovat rahoittaneet muun muassa Porin kaupunki ja ympäristöministeriö. Merkittävä rooli valmistelutyössä on ollut myös Turun yliopiston maisemantutkimuksen ja kulttuuri-tuotannon laitoksella, jonka kanssa yhteistyössä laadittiin hoito- ja käyttösuunnitelman pohja-aineistoksi Suistolaisen puisto -kirja.

Porin metsän osalta eri käyttömuotojen yhteensovittaminen ratkaistiin ympäristöministeriön ja kaupungin rahoittamassa erillisessä tutkimus- ja kehittämishankkeessa laatimalla Porin metsän monitavoitteinen hoito- ja käyttösuunnitelma. Lisäksi erityinen merkitys on ollut Satakunnan Museon kokoamalla rakennettua kulttuuriympäristöä koskevalla aineistolla.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta tulee tapahtua vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa. Porissa hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmistellut asiantuntijatyöryhmä, jonka kokoonpano on esitetty ohessa. Lisäksi asiantuntija-apuna on tarvittaessa toiminut ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander ympäristöministeriöstä.

Asukkailla ja muilla alueen käyttäjillä on ollut mahdollisuus osallistua hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan muun muassa järjestetyissä yleisötilaisuuksissa ja suoran palautteen kautta. Keväällä 2007 jaettiin osana hoito- ja käyttösuunnitelman luonnosvaiheen nähtävillä oleva jokaiseen porilaiseen talouteen ja kaupungin infopisteisiin kaupunkipuistosta ja hoito- ja käyttösuunnitelmasta kertova lehti.

Osallistujatahoja ovat kaupungin omien hallintokuntien ohella alueen maanomistajat ja eri käyttäjäryhmät, joiden kanssa suunnitelmaa on tehty vuorovaikutuksessa. Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyvät kaupunginvaltuusto ja ympäristöministeriö (s.77).

tavoitetila

4. Hoidon ja käytön yleiset tavoitteet

Kansallinen kaupunkipuisto on vetovoimatekijä Porille ja elämyksellinen arkiympäristö. Se nostaa esiin muusta kaupunkirakenteesta erityisiä arvoja ja edistää Porin houkuttelevuutta asuinpaikkana ja matkailukohteena. Se on porilaisten ylpeydenaihe ja vahvistaa heidän sitoutumistaan omaan kotikaupunkiinsa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman tarkoituksena on ohjata kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvan alueen tulevaa käyttöä ja hoitoa. Suunnitelmassa esitetään ne pitkän aikavälin keinot ja toimenpiteet, joilla kansallinen kaupunkipuiston perustamisen edellytyksenä olleiden erityisarvojen säilyminen ja asianmukainen hoito turvataan aluetta kehitettäessä toiminnallisesti kohti tavoitetilaa. Kansallisen kaupunkipuiston alueen maankäyttöä ohjaavissa kaavoissa on vain vähäisiä välittömiä muutospaineita, koska ne ovat tältä osin hyvin ajan tasalla.

Porin kaupungin strategiassa kiteytyvät kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön tavoitteet. Strategiassa kuvataan Porin kaupungin tavoitetilaa vuodelle 2012 seuraavasti: Joen ja meren Pori on elämyksellinen kaupunkiympäristö. Pori tunnetaan kulttuurista, osaamisesta ja palveluista. Porin vetovoima koostuu kaupungin, yritysten ja muiden yhteisöjen menestymiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin. Porilaiset ovat ylpeitä kaupunkinsa historiasta ja kulttuuriperinnöstä. Kaupungin ilme on valoisa, siisti ja eloisa. Porin kansallinen kaupunkipuisto on Suomen tunnetuin ja parhaiten hoidettu urbaani puistokokonaisuus, joka luo pohjan elämykselliselle kaupunkiympäristölle. Kaupunkiympäristö tuottaa elämyksiä kaikenikäisille porilaisille ja muualta tuleville. Porissa teollisuus, luova talous, palvelutarjonta, asutus ja luonto kehittyvät rinnakkain sulassa sovussa. Kulttuuritapahtumat ja -palvelut ovat valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnettuja ja houkuttelevia. Porin luonto tarjoaa mahdollisuuksia niin toimintaan kuin hiljentymiseenkin.

Porin kansallinen kaupunkipuisto on tärkeä osa kaupungin strategian toteuttamista. Porin kansallinen kaupunkipuisto vaalii Porin rikasta kulttuuriperintöä ja harvinaislaatuista luontoa. Kansallisen kaupunkipuiston tavoitteena on turvata kaupunkikeskustassa laajoja yhtenäisiä luontoalueita, arvokkaita kauniita puistoja ja rakennettuja alueita, sekä kulttuurihistorian ja rakennustaiteen perintöä. Tämä tarjoaa ihmisille esteettisiä, sosiaalisia ja henkisiä kokemuksia. Kokemukset, elämykset ja oma toiminta ovat tiedon ohella tärkeitä luotaessa ja vahvistettaessa suhdetta omaan elinympäristöön.

Porin kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön yleisenä tavoitteena on viherrakenteiden jäsentäminen, vahvistaminen ja eheyttäminen sekä visuaalisen laadun parantaminen koko puiston alueella. Erityistä huomiota halutaan kiinnittää kulttuurihistoriallisten arvojen vaalimiseen, vapaa-ajanalueiden ylläpitämiseen ja parantamiseen, arvokaiden luontoalueiden säilyttämiseen mahdollisimman luonnontilaisena, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja lisäämiseen, yhteyden säilyttämiseen kaupunkia ympäröivään maaseutuun sekä kansallisen kaupunkipuiston tiedonsaannin parantamiseen. Lisäksi korostetaan, että Porin kansallinen kaupunkipuisto on elämyksellinen, helposti tavoitettava ja tervehdyttävä arkipäivän terveysliikuntakohde, joka omalta osaltaan houkuttelee ihmisiä liikkumaan ja tätä kautta parantamaan hyvinvointiaan.

Lisäksi korostetaan Porin roolia ja erikoispiirteitä kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa. Porin erikoispiirteitä ovat historiallinen puistoarkkitehtuuri, ristikkäispuistojen kokonaisuus, rakennettu kulttuuriympäristö ja mustavarisyhdyskunnat.

Heli Koskela

toimenpiteet

5. Hoidon ja käytön alueittaiset tavoitteet ja toimenpiteet

Porin kansallinen kaupunkipuisto on toimintojensa ja sijainnin perusteella jaettu kolmeen aluekokonaisuuteen:

1. Luotojen alue
2. Kaupunkikeskusta
3. Urheilukeskus ja Porin metsä

Luotojen alue käsittää pääsääntöisesti luonto- ja virkistys-alueita. Arvokkaat rakennetun ympäristön kohteet ja puistot keskittyvät kaupunkikeskustan alueelle. Porin metsän ja urheilukeskuksen alue muodostavat oman laajan ja yhtenäisen kaupunkilaisten vapaa-ajan ja virkistyksen kohteen kaupunkikeskustan eteläpuolella. Tässä kappaleessa esitetään kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvien osa-alueiden yleiset piirteet ja erityisarvot. Tarkemmat kohdekohtaiset kuvaukset on esitetty liitteessä 1.

kartta 4

Luotojen alue

Yleiskuvaus:

Luotojen alue koostuu Kokemäenjoen suistoalueen, Kirjurinluodon, Polsanluodon, Liljanluodon, Hanhiluodon, Kvistinluodon ja Hevosluodon kaupunkipuistoon kuuluvista alueista (kartta 1). Alueen nykyinen käyttö keskittyy pitkälti virkistys- ja vapaa-ajan toimintaan sekä maanviljelyn harjoittamiseen. Luotojen alue toimii yhteytenä kaupunkia ympäröivään maaseutuun.

Erityisarvot:

Luotojen alue on osa Suomen edustavinta suistomuodostumaa ja arvokasta lintuvesialuetta. Se muodostaa monin paikoin verraten luonnontilaisen ekologisen käytävän suistosta kaupungin keskustaan. Maiseman erityispiirre ovat keskustan läheiset, jokivarsien halkomat avoimet viljelysmaat. Alueella on maankäytön eri aikoina ja eri tavoin muokkaamaa luontoa ja juuri näiden kulttuuristen kehitysvaiheiden vuoksi siitä on tullut sellainen kuin se tänään on. Luotojen alue kuvastaa maaseudun ja kaupungin välistä jatkuvaa vuorovaikutusta.

Tärkeä osa luotojen aluetta on kaupungin keskellä sijaitseva Kirjurinluodon suuri puistoalue, jonka yhteydessä on muun muassa laaja, viherympäristöön sijoittuva tapahtuma-alue. Kirjurinluoto on valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde, jonka tapahtumallisena erityisarvona ovat perinteikkäät Pori Jazz -festivaalit.

Huvilajuovan varrella sijaitsee 1900-luvun alkuvuosikymmeninä syntynyt, kulttuurihistoriallisesti arvokas, eheänä säilynyt ja valtakunnallisesti ainutlaatuinen huvilakokonaisuus. Kulttuurihistoriallisesti merkittävä on myös Luodon yhtenäinen siirtolapuutarha-alue.

Tavoitteet - liite 3

Luotojen alueen päätavoitteita ovat:

1. Alueen nykyisten erityisarvojen säilyttäminen
2. Muutosten mahdollistaminen erityisarvoja vaalien ja niitä arvostaen.
3. Maisemakuvan vaihtelun säilyttäminen ja lisääminen.
4. Alueen säilyttäminen ja kehittäminen ekologisena käytävänä suistosta kaupungin keskustaan.
5. Luonnonympäristöjen - erityisesti juopien varren kasvillisuusvyöhykkeiden - luonnontilaisuuden säilyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden kehittäminen.

6. Tulvansuojelu ja eroosion esto sekä maisemallisten että ekologisten tavoitteiden huomioiminen näissä asioissa.
7. Avoimen maisemakuvan säilyttäminen ja hyödyntäminen peltoalueilla. Peltoalueiden säilyttäminen soveltuvien osien viljelykäytössä tai niiden hoitaminen niittyinä.
8. Jokirantojen saavutettavuuden parantaminen.
9. Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen.
10. Suur tapahtumien kehittymisen mahdollistaminen ja sovittaminen kansallisen kaupunkipuiston tavoitteisiin.

11. Palvelutarjonnan monipuolistaminen.
12. Avoin suhtautuminen taidetoimintaan.
13. Huvilajuovan vaaliminen eheänä kulttuuriympäristökokonaisuutena

Toimenpiteet

Luotojen alue on keskeinen osa kansallista kaupunkipuistoa ja se on niin kaupunkilaisten kuin ulkopaikkakuntalaistenkin tärkeä vapaa-ajanviettokohde. Luotojen alueella kehittämisessä ja hoidossa korostuvat suojelevarvojen

rinnalla saavutettavuuden ja virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen. Luotojen alueella tapahtuva reitistön, virkistystoimintojen ja tulvapengerrysten rakentaminen sekä rantoihin kohdistuvat toimenpiteet toteutetaan hallitusti ja siten että turvataan luonnon monimuotoisuus ja maisemankuvan säilyminen. Luotojen alueella **säilytetään nykyiset arvot**, mutta silti **mahdollistetaan tarvittavien muutosten tekeminen**. Luotojen alueen käyttöä ja hoitoa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti eri käyttömuodot huomioon ottaen. Alueen hoitoa ja käyttöä ohjaamaan laaditaan vastaavanlainen monitavoitteinen ja -arvoinen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelma kuin Porin metsän alueesta laadittiin vuosina 2005–2006. Taustatyönä tätä suunnitelmaa varten laadittiin 2007 luontoselvitys osasta luotojen aluetta.

Toimenpiteinä luotojen alueen **maisemakuvan vaihtelun säilyttämiseksi** ja lisäämiseksi esitetään muun muassa ranta- ja virkistysvyöhykkeen vehreyden säilyttämistä koko alueella, luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpien juovan varsien säilyttämistä mahdollisimman luonnontilaisina sekä maisemointitöiden toteuttamista Arenan alueella. Arenan alueelle on sen perustamisen jälkeen istutettu runsaasti puustoa ja muutokin maisemoitu aluetta. Maisemointitoimia jatketaan, jotta alue nivoutuu yhtenäiseksi vehreäksi osaksi Kirjurinluodon ja Hanhiluodon muodostamaa puistoaluekokonaisuutta. Toisaalla maisemaa hoidetaan sen avoimena pitämiseksi.

Luotojen alueen jokivarret ovat voimakkaan eroosion kohteena. HN

Jokirantojen luonnonympäristöjen säilyttäminen ja monimuotoisuus toteutetaan niiden luonnonympäristöjä vaalimalla. Kaikessa rantavyöhykkeellä tehtävässä toiminnassa huomioidaan jokirantojen ekologinen ja maisemallinen arvo. Luotojen alueella harjoitetaan ammattimaista viljelyä ja puistojen hoitotaso on korkea. Nämä rajoittavat osaltaan alueen toimimista ekologisena käytävänä. Viljelyalueiden läpi eteneviä juopia reunustavien suojavyöhykkeitä leventämällä lisätään lajien liikkumismahdollisuuksia. Luonnontilaisten ja sen kaltaisten juovanvarsien hoidossa tavoitteena on ekologisten arvojen säilyttäminen ja parantaminen. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat Polsan- ja Liljanluotojen alueet, joilla jatketaan niin sanottua hallittua hoitamattomuutta. Juopien varsia, joissa ekologiset arvot ovat aiemman kaivamisen tai ruoppaamisen takia jo heikentyneet (esim. Kimpanjuopa) voidaan hoitaa puistomaisemmin ja kehittää esimerkiksi uusia vesiaihteita näille alueille.

Eriyistä huomiota kiinnitetään pengerrakentamisen sopivuuteen kansalliseen kaupunkipuistoon. HN

Monimuotoisuuden kannaltakin ajateltuna luontainen rantavyöhykkeen eroosio luo uusia elinympäristöjä. Kokemäenjoen rantavyöhykkeen monimuotoisuuden säilyminen on ensiarvoisen tärkeää, koska suistoalue toimii merkittävänä ekologisena käytävänä siirryttäessä Kokemäenjoen suistosta kohti Selkämerta. Jokirantojen luonnonympäristöjen säilyttäminen huomioidaan myös juopien varsien pengertämistoimenpiteiden toteuttamisessa.

Huvilajuopa. HN

Näkymä Porin sillalta Kirjurinluotoon. HN

Kirjurinluodon kahvila. HN

Kirjurinluoto Arena. SR

Luotojen alueen ulkoilupoluista ja niihin liittyvistä rakenteista pidetään hyvää huolta. JS

Jokirantojen luonnonympäristöjen säilyttäminen liittyy läheisesti **tulvansuojeluun ja eroosion estoon**. Eroosion estäminen ja pengertäminen ovat tarpeen sitä vaativilla alueilla, mutta turhaa pengertämistä ja rantarakentamista vältetään. Pengerrakentamisen mittakaava pienenee siirryttäessä keskustasta pois päin. Raskaasti rakennetulla alueella, lähinnä keskustan tuntumassa, pengertämisratkaisut voivat olla järeämpiä. Toteuttamisessa on huomioitava myös pengertämisen **maisemalliset vaikutukset**. Jokirannassa olevat louhospengerrykset eivät sovi visuaaliselta ilmeeltään kansalliseen kaupunkipuistoon.

Luotojen alue on hyvin tulvaherkkää aluetta. Kokemäenjoki on tulvinut voimakkaasti Porin kohdalla viimeisen 50 vuoden aikana muun muassa 1970-luvun alkupuolella ja tammikuussa 2005. Porin kaupungille laaditaan parhaillaan (2007–2008) tulvansuojeluohjelmaa. Muun muassa kaupunkipuistoon kokonaisuudessaan kuuluvan Huvila-uvoan ruoppaus otetaan huomioon Kokemäenjoen tulvasuojelun suunnittelussa ja toimenpiteiden vaikutusten arvioinnissa.

Luotojen alue on maankohoamisen seurauksena syntyneitä alavaa maata. Jokivarsia lukuun ottamatta suurin osa alueesta on avointa. **Luotojen peltoalueiden maisemahistoriallinen arvo turvataan säilyttämällä luotojen avoin maisemakuva**. Edellytyksenä avoimuuden ja maisemapeltojen säilymiselle on ainakin osittainen peltoviljelyn jatkuminen. Viljelytoiminnan jatkuminen turvataan viljelijöiden kanssa tehtävien sopimusten avulla. Alueella tehtävien puustoitustusten yhteydessä kiinnitetään huomioita siihen, ettei avointa maisemakuvaa suljeta. Maisemakuvan avoimuus, ekologisen käytävän olemassaolo, luonnonomaisuus ja peltomaiseman säilyminen osana kansallista kaupunkipuistoa huomioidaan Hanhiluodon kärjessä olevan Kalifornian golfkentän mahdollisen laajentumisen yhteydessä.

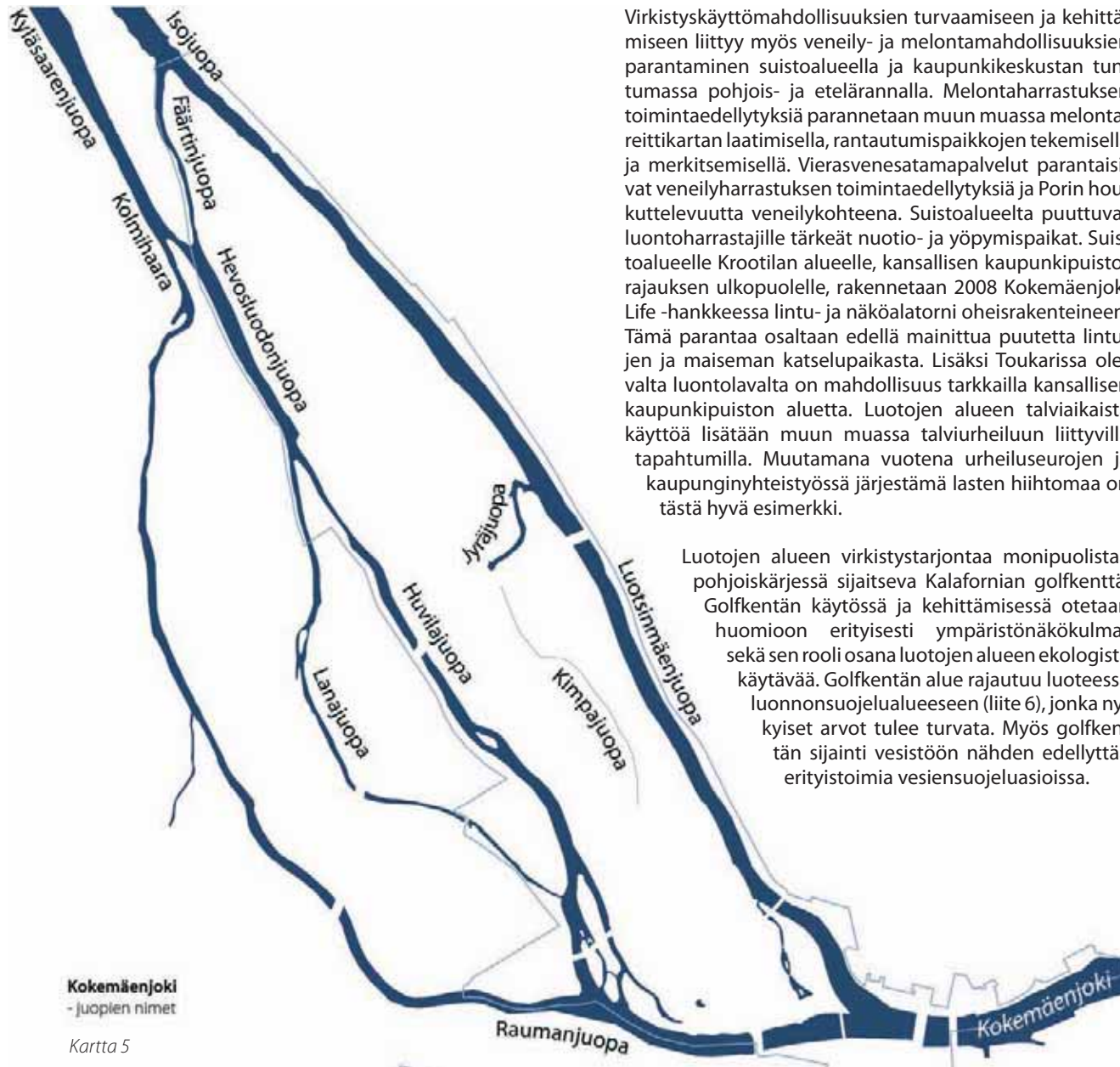
Jokirantojen saavutettavuutta parannetaan niin, että jokirannat ovat yhtenäinen osa kaupungin viheralue- ja virkistyskäyttöverkkoa. Peltoualueita ja jokirantaa käytetään nykyistä enemmän hyödyksi virkistys- ja ulkoilukäytössä. Alueelle suunnitellaan ja toteutetaan eri käyttäjäryhmät

(mm. esteetön liikkuminen) huomioiva polkuverkosto, joka mahdollistaa liikkumisen ranta- ja peltovyöhykkeellä. Nyt jo käytössä olevat Polsan- ja Liljanluodon kautta kulkevat niin sanotut luotojen lenkit ovat erittäin suosittuja kävelyreittejä ja niiden kunnossapidosta huolehditaan jatkossa hyvin.

Virkistyskäyttömahdollisuudet turvataan ja niitä kehitetään. Mahdollisen tulvapengerrakentamisen yhteydessä mietitään myös uusien polkujen ja kävelysiltojen rakentamista. Luotojen alueen polkuverkon laajentaminen parantaa luontoharrastusten, kuten virkistyskalastuksen ja lintujen seurannan, harrastamista. Lisäksi lintuharrastusta varten rakennetaan erillisiä lintujen katselupaikkoja. Virkistyskalastuksen helpottamiseksi voidaan pienimuotoisella raivaamisella ja maansiirrolla luoda nykyistä parempia vapakalastuspaikkoja jokitorjennalle esimerkiksi mahdollisten tulvansuojelurakenteiden teon yhteydessä.

Luotojen talviaikaista käyttöä ja palvelutarjontaa lisätään. PS

Kokemäenjoki
-juopien nimet

Kartta 5

Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaamiseen ja kehittämiseen liittyy myös veneily- ja melontamahdollisuuksien parantaminen suistoalueella ja kaupunkikeskustan tuntumassa pohjois- ja etelärannalla. Melontaharrastuksen toimintaedellytyksiä parannetaan muun muassa melontareittikartan laatimisella, rantautumispaikkojen tekemisellä ja merkitsemisellä. Vierasvenesatamapalvelut parantaisivat veneilyharrastuksen toimintaedellytyksiä ja Porin houkuttelevuutta veneilykohteena. Suistoalueelta puuttuvat luontoharrastajille tärkeät nuotio- ja yöpymispaikat. Suistoalueelle Krootilan alueelle, kansallisen kaupunkipuistorajauksen ulkopuolelle, rakennetaan 2008 Kokemäenjoki Life -hankkeessa lintu- ja näköalatorni oheisrakenteineen. Tämä parantaa osaltaan edellä mainittua puutetta lintujen ja maiseman katselupaikasta. Lisäksi Toukarissa olevalta luontolavalta on mahdollisuus tarkkailla kansallisen kaupunkipuiston aluetta. Luotojen alueen talviaikaista käyttöä lisätään muun muassa talviurheiluun liittyvillä tapahtumilla. Muutamana vuotena urheiluseurojen ja kaupunginyhteistyössä järjestämä lasten hiihtomaa on tästä hyvä esimerkki.

Luotojen alueen virkistystarjontaa monipuolistaa pohjoiskärjessä sijaitseva Kalifornian golfkenttä. Golfkentän käytössä ja kehittämisessä otetaan huomioon erityisesti ympäristönäkökulmat sekä sen rooli osana luotojen alueen ekologista käytävää. Golfkentän alue rajautuu luoteessa luonnonsuojelualueeseen (liite 6), jonka nykyiset arvot tulee turvata. Myös golfkentän sijainti vesistöön nähden edellyttää erityistoimia vesiensuojeluasioissa.

Luotojen alueen monipuolisen virkistyskäyttötarjonnan tulevaisuuden suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota Kirjurinluodon keskusleikkipuiston (Pelle Hermanin) vetovoiman turvaamiseen, näyttelypuiston ja Vihertietokeskuksen alueiden kehittämiseen sekä laadukkaan ja turvallisen uimaranta-alueen tarjoamiseen. Kirjurinluodon lintutarhaa kehitetään rakentamalla uusi lintula. Alueen monipuolisuutta ja moni-ilmeisyyttä parannetaan avoimella suhtautumisella taidetoimintaan. Alueella toteutetaan ympäristötaideprojekteja ja patsashankkeita.

Luotojen alueen **palvelutarjonnan kehittämisessä** keskitytään lähinnä luotojen kaakkoisosaan. Palvelutarjonnan kehittäminen edellyttää peruspalveluiden saatavuuden turvaamista. Lisäksi Kirjurinluodon palvelutarjontaa monipuolistetaan entisestään. Tavoitteena on tarjota mm. monipuolisia liikuntapalveluja ja -tapahtumia sekä puutarhaneuvontapalvelua. Ympärivuotisia palveluja on tällä hetkellä vähän ja niitä lisätään mahdollisuuksien mukaan käyttäen hyväksi olemassa olevia palvelualueita. Kirjurin-

Veneily- ja melontapalveluita ja harrastusmahdollisuuksia parannetaan kaupunkikeskustan ja luotojen alueella. HN

luodon historiallisen ravintolan toimintaedellytykset turvataan. Ravintola kunnostetaan lähivuosina. Koivu-kahvilan avaaminen toisaalla Kirjurinluodossa ja Pori Jazzin siirtyminen Kirjurinluoto Arenalle ovat osin hiljentäneet kesäravintolaa. Paikka vaatii toiminnallista elävöittämistä. Palvelutarjontaa monipuolistetaan myös kesäteatteritoiminnalla. Luotojen alueen palvelutarjontaa kehitettäessä tarkistetaan kaavassa olevan musiikkitalon sijoituspaikka. Talviaikaista käyttöä lisäksi ja monipuolista avantouinti-paikan järjestäminen.

Kirjurinluodon ja Arenan alueella järjestetään vuosittain erilaisia suurtapahtumia, joista tunnetuin ja perinteikkäin on Pori Jazz -tapahtuma. **Suurtapahtumien järjestämismahdollisuuksia luotojen alueella kehitetään. Kehittämisen edellyttämät maankäyttöratkaisut ja yksittäiset toimenpiteet tehdään siten, että ne eivät vaaranna niitä erityisiä arvoja, joiden säilyttämiseksi ja hoitamiseksi luotojen alue on sisällytetty Porin kansalliseen kaupunkipuistoon.**

Nykyistä tapahtumapuistoa laajennetaan nykyisen Arenan tapahtuma-alueen rakentamisen yhteydessä laadittuun ja vuonna 2008 päivitetyn suunnitelman mukaisesti. Tapahtumapuiston laajeneminen sijoittuu asemakaavotetulle alueelle. Varsinaisen tapahtumapuiston lisäksi alueen tilapäistä leirintätarvetta palvelemaan rakennetaan tapahtuma-alueen ja valtatie 8 väliselle peltoalueelle yleiskaavan mukainen moninaiskäyttöalue. Tämä alue toimii tapahtumien ulkopuolella osana luotojen alueen virkistyskäyttöaluetta.

Tapahtumapuiston laajentamisen ja moninaiskäyttöalueen rakentamisen yhteydessä kiinnitetään kansallisen kaupunkipuiston näkökulmasta erityistä huomiota alueen viljelymaiseman ja muiden maisemallisten erityispiirteiden sekä ekologisten olosuhteiden säilymiseen. Viherrakentaminen toteutetaan laadukkaasti. Tapahtuma-aikojen ulkopuolella alueella olevat niittyalueet voivat toimia esimerkiksi laidunmaana, jalkapallokenttänä tai muina virkistys- ja viheralueina. Alueelle tehtävä polkuverkosto voi toimia osana ulkoilureitistöä.

Moninaiskäyttöalueelle tehtävät kulkuväylät tehdään pitkästiin kaakko-luodesuuntaisina väylinä. Näin ei suljeta poikittaissuuntaisilla väylillä alueen avointa maisemakuvaa. Väylät rakennetaan niin, että ne ovat tapahtumien ulkopuolella osa luotojen ulkoilu- ja polkuverkostoa. Puustoistutukset - sikäli kuin ne ylipäättään ovat tarpeen - tehdään pitkittäissuuntaisesti tielinjausten tapaan. Puustoistutuksiin sopivia puulajeja ovat muun muassa koivu ja tervaleppä.

Suurtapahtumien järjestäminen edellyttää myös liikennejärjestelyjen parantamista ja tehokkaan huollon ja kunnossapidon järjestämistä. Palvelualueilla ja uusissa liikennepäristöissä käytetään läpäiseviä pinnoitteita. Tapahtumien aikana liikkuminen ja muu intensiivinen käyttö ohjataan kulutusta kestäville alueille. Luotojen alueelle Kirjurinluodontien varteen on asemakaavassa varattu paikoitusalueita, jotka toteutetaan lähivuosina. Muut pysyvät paikoitusalueet sijoitetaan kansallisen kaupunkipuiston ulkopuolelle.

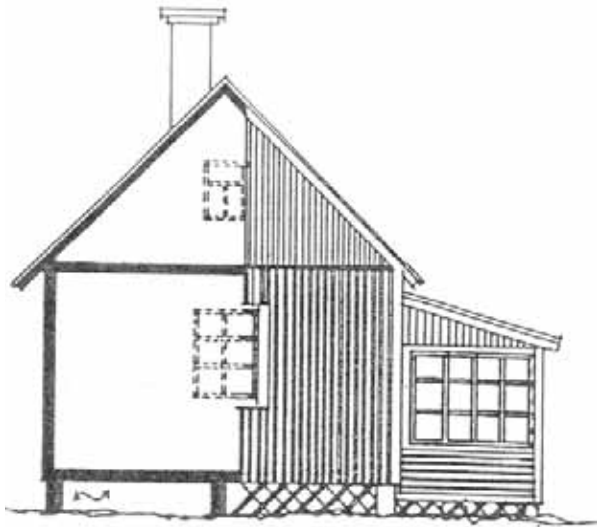
Tapahtumapuiston laajennus toteutetaan laadukkaasti ja kaupunkipuiston erityisarvoja heikentämättä. Sopivia alueelle istutettavia puuta ovat mm. koivu ja tervaleppä. HN

Kirjurinluoto Arenan tapahtuma-alue. Lentokuva Vallas

Huvilajuovan arvokasta kulttuuriympäristöä vaalitaan. 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana Porin kaupunki vuokrasi niittypalstoilta muutaman aarin maapaloja kesäasunnon rakentamista varten. Tarkoituksena oli saada leivän jatketta vihannesten ja marjojen viljelystä palstalla sekä halu päästä viettämään kesää kaupunkia terveellisempään ympäristöön. Kaikkiaan alueelle on rakennettu pitkälti toista sataa huvilaa, joista vanhimmat ovat aivan 1900-luvun alusta. Huvilajuovan yhdyskunnalle ominaisia piirteitä ovat rakennusten avautuminen joelle sekä pienipiirteisyys - Huvilajuovan ennen toista maailmansotaa rakennetut huvilat ovat kevytrakenteisia ja yleensä pieniä, ne on rakennettu vähittäin monessa vaiheessa ja eri toiminnot on sijoitettu moneen pieneen rakennukseen.

Huvilajuovan alueesta tehdään rakennusinventointi ja laaditaan täydennetty rakennustapaohjeistus jo olemassa olevan ohjeistuksen täydennykseksi. Uudisrakentamisessa tavoitteena on alueen ominaisuuteen säilyttäminen. Käytännön toteutuksessa keskeistä on rakennusvalvonnan rooli.

Loma-asunnon periaatepiirros. Kuva Minna Linnala.

Huvilajuovan osayleiskaavassa vuodelta 2000 on annettu Huvilajuovan alueelle korjaus- ja rakennustapasuosituksia, joiden mukaan olemassa olevia, huvila-alueen rakennusperinteestä poikkeavia rakennuksia korjattaessa tai laajennettaessa tulee poikkeavat piirteet mahdollisuuksien mukaan pyrkiä muuttamaan alueella vallitsevaa rakennustapaa vastaaviksi.

Loma-asunnon pohjan tulee olla suorakaiteen muotoinen. Rakennuksen suurin pituus on noin kahdeksan metriä ja suurin leveys noin viisi metriä. Kuistin tulee olla perushahmoltaan vanhan mallin mukainen, mieluummin lähes koko rakennuksen pituinen umpinainen lasikuisti. Kuistin katto saa olla erillinen ja sen kaltevuus saa poiketa pääkaton kaltevuudesta. Sauna- ja pesutilat ja talousrakennukset tulee sijoittaa rakennuspaikalle erilleen loma-asunnosta. Perustuksena tulee käyttää mieluiten peruskiviä- tai pilareita, ja rakennusten ulkoseinien ja julkisivumateriaalien tulee olla puuta.

Jos rakennuksessa on tehty vanhasta vallitsevasta rakennustavasta poikkeavia korjauksia, tulee alkuperäiset piirteet pyrkiä palauttamaan seuraavan korjauksen yhteydessä. Osayleiskaavassa on myös kerrottu kullekin aikakaudelle tyypillisten julkisivulaudoitusten suositeltavat yhdistelmät, joita ei tässä yhteydessä kuvailla tarkemmin.

Rakennustapasuosituksien mukaan ikkunoiden tulee olla pystyikkunoita. Katemateriaalin tulee olla bitumihuopaa kolmiorimoin kiinnitettynä, väreinä harmaa tai musta. Vaihtoehtoisesti katemateriaali voi olla suora peltikate pystysaumoin. Peltikatteen värinä voi olla vihreä, punainen tai värisävyt keskiharmasta mustaan.

Piha- ja ranta-alueiden vanhat järjestelyt, rakenteet ja istutukset tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää, korjata ja palauttaa uudelleen käyttöön. Tämä koskee muun muassa kasvimaita, rantalaitureita, pihapuita, puukujia, pensaita, pensasaitoja ja puuportteja.

Huvilajuovan ruoppaustarve huomioidaan osana Porin tulvasuunnittelua. Myös tulvasuojelumääräykset ohjaavat omalta osaltaan tulevaa korjaus- ja uudisrakentamista.

Luotojen alueen loma-asunnoille on ominaista pienipiirteisyys ja kevytrakenteisuus. Kuvat LN.

Porin konepajan rakennuksia. Kuva: Satakunnan Museon arkistot

Kivi-Pori, Keski-Porin kirkko ja Kokemäenjoki. HN

Kaupunkikeskusta

Kaupunkikeskustan alue koostuu Pohjois- ja Etelärannan alueista, Kivi-Porista, ristikkäispuistoista ja sen varrella olevista arvorakennuksista, vanhasta hautausmaasta ja Käppärän hautausmaasta arvorakennuksineen, koulu-korttelien alueesta, rautatieaseman alueesta sekä valtatie 2:n ja rautatien alittavasta Porttaali-tunnelista (kartta 1). Alueen nykyinen käyttö on moninaista. Kaupunkikeskustan toimintojen lisäksi historiallisesti ja maisemallisesti arvokkaalla alueella on muun muassa lukuisia kulttuuri-matkailukohteita, teollisuutta, puistoja, virkistyskäyttöä, hautausmaita ja kirkkoja.

Erityisarvot:

Pohjoisrannan vanha, monipuolinen ja monumentaalinen teollisuusmiljöö ja Etelärannan aikakautensa huomattavin yhtenäinen kivikaupunkikokonaisuus Kivi-Pori muodostavat Kokemäenjoen rantaan kansallisesti ainutlaatuisen kaupunkimaiseman.

Kaupunkia itä-länsi- ja etelä-pohjoissuunnassa halkova puistoakseli on kansallisen kaupunkipuiston kaahistoriallisesti näkyvin elementti ja Porin tunnusmerkki. Chiewitzin kaavan mukaiset ristikkäispuistot jäsentävät kaupunkitilaa selkeästi ja muodostavat merkittävän viherrakenteen ja turvallisen kevyenliikenteen kulkuväylän kaupunkikeskustan sisälle. Puistoakselien varrelle on keskittynyt kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokasta rakennuskantaa. Ristikkäispuistossa on myös Porin nimikkolinun, mustavariksen, pesimäyhdydiskuntia.

Puistokadut yhdistävät kaupungin muut viheralueet toisiinsa. Kaupungin hautausmaat muodostavat viherrakenteellisen jatkeen Länsipuistolle. Hautausmaiden alueella on mielenkiintoinen kulttuurihistoriallinen menneisyys ja siellä on merkittäviä rakennusmuistomerkkejä.

Koulukorttelien alue on Porin IX kaupunginosassa arkkitehti Andersinin laatiman Porin yleisaseமாகাavan (1923) mukaisesti rakennettu julkisten rakennusten kokonaisuus, joka koostuu pääosin koulurakennuksista ja rautatieasemasta. Aluetta on esitetty valtakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloon.

Tavoitteet - liite 4

Kaupunkikeskustan alueen päätavoitteita ovat:

1. Etelä- ja Pohjoisrannan valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön kehittäminen kokonaisuutena ja sen maisemallisen arvon korostaminen.

2. Teollisen kulttuuriympäristön ominaisuutteen säilyttäminen Pohjoisrannalla.
3. Viherrakenteen ylläpitäminen ja vahvistaminen.
4. Ristikkäispuistojen historiallisten ominaispiirteiden ja arvokkuuden korostaminen ja käytön lisääminen.
5. Rakennetun kulttuuriympäristön arvokkuuden ylläpitäminen, säilyttäminen ja kehittäminen.
6. Kaupunkiympäristön elävyyden ylläpitäminen ja lisääminen.
7. Liikkumismahdollisuuksien parantaminen kansallisessa kaupunkipuistossa.
8. Hautausmaiden ylläpito ja kehittäminen niiden historiallisia arvoja vaalien.
9. Kaupunkikeskustan ja urheilukeskuksen välisen yhteyden - Porttaalin seudun - vehreyden lisääminen ja selkeyttäminen kevyenliikenteen väylänä.
10. Rantarakentamisen maisemallisten näkökulmien huomioiminen.

Toimenpiteet

Kokemäenjoen rannalla olevaa **Etelä- ja Pohjoisrannan muodostamaa arvokasta kaupunkitilaa käsitellään kokonaisuutena**. Ainutlaatuinen maisemakokonaisuus ei ole saanut arvoistaan asemaa ja sen yleisilmettä ja perusrakenteita kohennetaan ja kunnostetaan. Tavoitteena on muun muassa houkutella kaupunkilaisia ja matkailijoita nykyistä enemmän käyttämään ranta-alueita joihin molemmiin puoliin. Lisäilmettä ja arvokkuutta alueelle luodaan julkisten rakennusten valaistuksella. Alueen arvon säilyttämisessä, parantamisessa ja ilmeen kohentamisessa hyödynnetään arkkitehtuuri- ja taidehankkeita.

Kaupunkikeskustan alueella ja etenkin jokirannassa kiinnitetään erityistä huomiota maiseman arvokkuuteen. Kansallisen kaupunkipuiston yksi perustarkoituksista on, että niitä erityisarvoja, joiden perusteella alue kuuluu kansalliseen kaupunkipuistoon ei saa heikentää. Kansallisen kaupunkipuiston alueella tulee olla tiukat laatukriteerit myönnettäessä lupia pysyville ja myös määräaikaisille hankkeille. Erilaisten tilapäisten rakennelmien, kuten esimerkiksi telttojen ja lauttojen sijoittaminen alueelle ei

Länsipuisto. HN

Mustavariksen pesiä. HN

Cygnaeuksen koulu. HN

saa olla ristiriidassa etelä- ja pohjoisrannan historiallisten erityisarvojen kanssa. Tapahtumiin liittyvien tilapäisrakennelmien tulee olla paikalla vain tapahtumien ajan. Rakennusvalvonta vastaa, että edellä määritellyjä periaatteita toteutetaan.

Kivi-Porin arvoa korostaa sen ikä Suomen yhtenä vanhimmista kaupunkialueista. Pori on Suomen kahdeksanneksi vanhin kaupunki ja Kivi-Pori on Porin vanhin asuinpaikka. Porin kaupunki on sijainnut 1500-luvulta lähtien suunnilleen nykyisen Raatihuoneen ympäristössä. Arkeologi Teemu Mökkönen on tehnyt Museovirastossa (2002) Porin kaupunkiarkeogisen inventoinnin, jossa on kartoitettu kaupunkialueen sijainti eri aikoina. Lähes koko Kivi-Pori kuuluu alueeseen, jossa kaikesta kaivamisesta on ilmoitettava etukäteen Museoviraston rakennushistorian osastolle.

Jokivarsien rantarakentaminen, kuten pengerrykset, kaiteet ja kiveykset, toteutetaan kestäväällä, alueen historiaa ja maisemaa kunnioittavalla ja korostavalla tavalla.

Etelärannan arvokkaan maisemakokonaisuuden ohella myös **Pohjoisrannan teollisen kulttuuriympäristön ominaisuutensa säilyminen** on ensiarvoisen tärkeää alueen historiallisen ilmeen säilyttämisessä. Puuvillatehtaan ja konepajan alueilla on tärkeä rooli työläiskaupungin kehityshistoriasta kertovassa Porin kansallisessa kaupunkipuistossa. Pohjoisrannan teollisuusmiljöön säilyttäminen turvataan toimimalla nykyisten asemakaavamääräysten mukaisesti. Lähiajan ajankohtaisena tavoitteena on löytää suojelutavoitteita toteuttavaa käyttöä Isonsaaran vanhan sahan rakennuksille ja vailla käyttöä oleville konepajan rakennuksille. **Kivi-Porin rakennetun kulttuuriympäristön arvokkuuden ylläpitämiseksi, säilyttämiseksi ja kehittämiseksi** laaditaan korjausohjeisto Kivi-Porin arvorakennuksille. Edellä mainittujen Isonsaaran sahan ja konepajan vakaakäyttöisten kiinteistöjen lisäksi pohditaan kokonaisvaltaisesti kaupunkikeskustan alueella olevien kaupungin omistamien vakaakäyttöisten kiinteistöjen tu-

Salinipuiston uudistustyöt tehdään ajanhengenmukaisesti käyttäen kiveyksissä muun muassa liuskekiveä. Kuva: HN

levaisuutta. Kaupungintalon kortteli on suunniteltu otettavaksi laajemmin kaupungin käyttöön. Laajentamisen yhteydessä tapahtuvien muutostöiden ja rakentamisen tulee tapahtua voimassa olevissa kaavoissa esitettyjä suojeluarvoja heikentämättä ja ottamalla huomioon alueen erityisarvot osana kansallista kaupunkipuistoa.

Kansallisen kaupunkipuiston yhtenä kriteerinä on laajuuden ja eheyden kriteeri, joka edellyttää että kansallisen kaupunkipuisto on puisto- ja viherympäristönä riittävän laaja ja häiriötön sekä viherrakenteeltaan niin yhtenäinen, että sitä pitkin on mahdollista siirtyä kaupunginosasta toiseen. Arvokkaan rakennuskannan säilyttämisen lisäksi kaupunkikeskustan alueella säilytetään ruutukaava-alueen vehreys. Keskitytään **viherrakenteen eheyttämiseen** ylläpitämällä ja vahvistamalla sitä. Kaupunkikeskustan alueella sijaitsevat Porin tärkeimmät puistoalueet – Ristikäispuistot, Raatihuoneenpuisto, Cygnaeuksenpuisto ja hautausmaat. Porin kansallisen kaupunkipuiston erityispiirteet, **ristikkäispuistojen, merkitystä korostetaan**. Puistoakselien historiallinen arvokkuus turvataan. Akseleiden puukujanteet säilytetään ja lisätään puistoakselien käyttöä esimerkiksi oleskelualueina ja kevyenliikenteen kulkureitteinä. Puukujanteita uudistettaessa turvataan mustavarisyhdyskuntien säilyminen.

Cygnaeuksenpuiston käytäväverkkoa uusitaan vanhan mallin mukaisesti. Kuvattu 1920-luvulla, Satakunnan Museon arkistot

Puistoalueita kehitetään jatkuvasti ja uusitaan puustoa tarvittaessa. Puistojen uusimisessa varmistetaan, että puistojen esteettiset, kulttuurihistorialliset ja ympäristöarvot säilytetään. Puistoja kunnostettaessa yhtenä näkökulmana otetaan huomioon historiallinen kerroksellisuus, toisin sanoen eri aikakausien tavoitteet. Puistojen elinvoimaisuus voidaan varmistaa muun muassa kukkaistutusten, puiston osien kunnostuksen, käytäväverkon kunnan turvaamisen, oleskelupaikkojen luomisen ja patsashankkeiden toteuttamisen avulla. Puistojen hoito tehdään mustavarisyhdyskunnat huomioiden.

Historiallisia puistoja kunnostettaessa lähtökohdaksi otetaan mahdollisuus palauttaa alkuperäinen puistoarkkitehtuurin ilme. Vanhat puistorakennelmat, kalusteet, käytävät ja valaisimet voivat olla osa historiallista puistoarkkitehtuuria. Puistojen yleisilmettä parannettaessa otetaan erityisesti huomioon kiinteiden kalusteiden, pinnoitteiden ja muiden puistoihin sijoitettavien elementtien soveltuvuus kokonaisuuteen.

Cygnaeuksenpuiston nykyinen ilme ei ole kaupunkirakenteellisen asemansa mukainen. Puistotoimi suunnittelee parhaillaan Cygnaeuksenpuiston rakenteen ja ilmeen muuttamista arvokkaammaksi. Puistossa tehtävien muutostöiden tavoitteena on koulun upean arkkitehtuurin korostaminen ja puistoakselin luominen nykyisen puistokadun (Pohjois-Eteläpuisto) jatkeeksi. Puistoa koristava Emil Cedercreuzin Äestäjä-veistos jätetään paikalleen akselin keskiöön. Patsaan ympäriltä karsitaan korkea kasvillisuutta, jolloin sen asema puistossa korostuu nykyistä vahvemmin. Puiston uusimisen yhteydessä hyödynnetään ympäristökasvatuksellinen mahdollisuus. Cygnaeuksen koulun oppilaiden ja henkilökunnan suhdetta lähiympäristöönsä halutaan vahvistaa ja tämän vuoksi toivotaan heidän osallistumistaan muutoksen suunnittelu- ja toteutustöihin.

Myös Itäpuiston päässä sijaitseva Salininpuisto uusitaan. Puiston Eetu Salinia kuvaava patsas pienine vesialtaineen antaa ajallisesti ja materiaalisesti hienon lähtökohdan, johon uusittu puisto perustuu. Puistosta luodaan siten - ympäristönsä vastakohtana - muotokieleltään sekä istutuksiltaan vapaa. Polkujen ja oleskelualueiden pinnoitteeksi

sopii tässä tapauksessa liuskekivi tai vastaava patsaan muotokieleen ja aikakauteen sopiva materiaali.

Keski-Porin kirkon ympärillä olevalle kirkkopuistolle laaditaan vuoden 2008 aikana yhteistyönä kaupungin ja seurakunnan kanssa kunnostussuunnitelma, joka toteutetaan lähivuosina. Suunnittelun lähtökohdaksi on kasvillisuuden uusiminen. Puiston vanhaa puustoa uusitaan. Lisäksi sankarihautojen ympäristön puureunuksia sekä kukka- ja pensasistutuksia uusitaan. Puiston tilajako tulee säilymään ennallaan.

Hautausmaa-alueet muodostavat laajan viherrakenteellisen vyöhykkeen kaupungin keskustan tuntumaan. Kuva: Matti Juutilainen.

Elävän kaupunkiympäristön ylläpitämiseksi järjestetään ja mahdollistetaan muun muassa laadukkaiden ja monipuolisten tapahtumien tarjoaminen. Kansallisen kaupunkipuiston alueella järjestettävät tapahtumat elävöittävät puistoa. Myös kaupunkikeskustan alueella tulee olla tapahtumapaikkoja erikokoisten tapahtumien järjestämiseen. Tällä hetkellä keskusta-alueella tapahtumapaikkana toimii Eetunaukio, joka elävöittää kävelykadun ja puistoakselien käyttöä.

Sekä Käppärän hautausmaata että vanhaa **hautausmaita ylläpidetään ja vaalitaan niiden historiallisia arvoja**. Alueiden hautausmaakäytön jatkuminen turvataan. Hautausmailla olevia rakennuksia ylläpidetään ja hoidetaan niiden rakennushistorialliset arvot huomioon ottaen. Tehdään ja toteutetaan hautausmaa-alueille hoito- ja peruskunnostussuunnitelmat. Porin vanhalle hautausmaalle perustetaan vuoden 2008 aikana uurnahautausmaa, jonka yhteyteen tulee muun muassa Ylösnousemuksen aukio, jossa on pergolarakenteinen kokoontumispaikka. Muutostyöt toteutetaan vanhaa kunnioittaen ja kansallisen kaupunkipuiston hengen mukaisesti. Hautausmaatoiminnan lisäksi ne tarjoavat kaupunkilaisille vehreät ja arvokkaat puistoympäristöt.

Asema-aukion maisemallista ilmettä ja toimivuutta parannetaan. HN

Liikkumismahdollisuuksia kansallisessa kaupunkipuistossa parannetaan. Koko kansallisen kaupunkipuiston alueella osoitetaan uusia ulkoilureittejä kansallisen kaupunkipuiston sisällä, ja parannetaan yhteyksiä sen ja läheisten virkistysalueiden välillä. Kansallinen kaupunkipuisto ja siellä kulkevia reittejä merkitään opastein. Liikkumista puiston osasta toiseen helpotetaan. Länsipuiston suunnasta rautatien yli Vesitorninpuistoon rakennetaan kevyen liikenteen silta, joka helpottaa siirtymistä puistokseleilta hautausmaiden suuntaan. Tämän lisäksi selvitetään uusia mahdollisia kulkuyhteyksiä puiston sisällä ja puistoon saapumiseksi painottuen kevyenliikenteen väyliin. Esimerkiksi Puuvillanrannan ja Kirjurinluodon kärjen yhdistävän kevyenliikenteen sillan rakentamista selvitetään. Tämä mahdollistaisi jokirannan nykyistä paremman käytön ja lisäksi varsinkin auringon suhteen paremmalla puolella sijaitsevan Pohjoisrannan ranta-alueen käyttöä.

Kaupunkikeskustan ja urheilukeskuksen välistä vehreyttä parannetaan visuaalisesti etenkin Porttaalin lähetyvillä ja samalla **selkeytetään liikennejärjestelyjä Porttaalin ympäristössä.** Kiinnitetään erityishuomio opasteisiin ja reittien merkitsemiseen tällä alueella. Opastuksessa huomioidaan myös ulkomaalaiset käyttäjät. Porttaalin läheisyydessä olevalla rautatieaseman viereisellä Asema-aukiolla suoritetaan maisemointitöitä siten, että alue hahmottuu nykyistä paremmin julkisena aukiona ja viherverkoston osana.

Sibeliuksenpuisto. HN

Pohjoisranta. HN

Vanha hautausmaa. MN

Merikapteenin talo ja Raatihuone. KV

Porin konepaja. Lentokuva Vallas Oy

Kulkureitit

kartta 6

Urheilukeskus ja Porin metsä. SLF Finland - Skyline Foto

Urheilukeskus ja Porin metsä

Yleiskuvaus:

Porin metsän ja urheilukeskuksen alueeseen kuuluvat Isomäki, Porin metsä, urheilukeskus, maauimala ja stadion (liite 6). Porin metsä on luonnonarvoiltaan ja maisemaltaan arvokas, vanha historiallinen alue, jota käytetään pääsääntöisesti vapaa-ajan- ja virkistystoimintoihin. Porin metsä toimii kansallisen kaupunkipuiston yhteytenä kaupunkia ympäröivään maaseutuun.

Erityisarvot:

Porin metsä on porilaisten merkittävin lähimetsä. Se on polkujen ja ulkoiluteiden halkoma, metsäinen ulkoilu- ja virkistysalue aivan keskustan tuntumassa. Alue toimii sekä kaupunkilaisten yhteisenä lähivirkistysalueena että eräänlaisena keskustan ja maaseudun yhdistävänä rajatilana. Porin metsässä on intensiivistä virkistyskäyttöä ympäri vuoden ja yhdessä urheilukeskuksen kanssa se on suurin monipuolisten urheilupalvelujen keskittymä ja tarjoaja Porin kaupungissa.

Koko Porin metsälle on luonteenomaista voimakas ihmistoiminnan vaikutus. Siitä huolimatta - ja osin myös tästä johtuen - se on luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävä. Metsässä ei ole täysin luonnontilaisena säilyneitä alueita, mutta se tarjoaa erinomaiset lähtökohdat luonnon monimuotoisuuden, luonnontilaisuuden ja metsän esteettisten ja virkistyskäyttöarvojen lisäämiseen.

Ympäristöstään selvästi kohoavan Isomäen maisemallinen merkitys on erittäin suuri ja se voidaan lukea kaupungin merkittävimpien maamerkkien joukkoon. Isomäki ja sitä kiertävä ulkoilupolkuverkosto sekä maauimalan ympäristö muodostavat professori Yrjö Lindgrenin yleissuunnitelmassa esitetyn kansanpuistoalueen. Siten tällä alueella on myös arkkitehtuuri- ja kaavahistoriallista merkitystä.

Tavoitteet - liite 5

Urheilukeskuksen ja Porin metsän päätavoitteita ovat:

Urheilukeskus

1. Urheilualan rakennusten maisemointi viherrakennusten ja hoito osana alueen viherrakennetta.
2. Urheiluseurojen ja liikuntapaikkojen käyttäjien aktiivointi rakennusten ja niiden lähiympäristöjen kau-

nistamiseen ja maisemointiin.

3. Liikuntapaikkarakentamisessa noudatetaan voimassa olevaa asemakaavaa.
4. Sisäntuloreittien maisemallisen arvokkuuden parantaminen.
5. Maauimalan rakennusten ja ympäristön vaaliminen arkkitehtuuria ja aikakauden ihanteita kunnioittaen.
6. Paikoitusalueiden ja niihin liittyvien viheralueiden nykyistä selkeämpi jäsentely.
7. Urheilukeskuksen korkea käyttöaste

Porin metsä

1. Eri käyttömuotojen yhteensovittaminen.
2. Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen.
3. Luonnon monimuotoisuuden ja esteettisten arvojen lisääminen.
4. Alueen vesitalouden järjestäminen.
5. Tiedottamisen lisääminen reittien ja luonnonarvojen osalta.

Toimenpiteet

Urheilukeskus

Porin liikuntapaikkarakentamisen suunnitelmiin 2007–2016 sisältyy urheilukeskukseen sijoittuvina kohteina yhden harjoitusjäähallin rakentaminen, lämmitettävän jalkapallon keinonurmen rakentaminen, pesäpallostadionin katetun katsomon laajentaminen sekä Isomäen jäähallin mahdollinen laajentaminen. Näillä ja muilla alueen parantamistoimilla **lisätään urheilukeskuksen käyttöastetta**. Urheilukeskuksen yleissuunnitelmaan (1996) sisältyy myös tavoite Metsämiehenkadun linjauksen muuttamisesta ja sen myötä kenttäalueen laajentamisesta.

Tulevassa liikuntapaikkarakentamisessa pohjana on voimassa oleva asemakaava. **Rakentaminen keskitetään asemakaavan VU-alueille** (urheilu- ja virkistyspalvelui-

Mahdollisen uuden harjoitusjäähallin rakentamisessa säilytetään mahdollisimman paljon arvokasta puustoa. HN

den alue). Jos asemakaavaa joudutaan tarkistamaan, se tapahtuu kansallisen kaupunkipuiston ehdoilla. Urheilukeskuksen alueella rakennettaessa pyritään korkeaan arkkitehtoniseen laatuun. Uuden harjoitusjäähallin rakentamisen yhteydessä säästetään olemassa oleva arvokas puusto ja toteutetaan hallirakennuksen piha-alue rakenteineen viherakenteellisesti alueen arvoon sopivalla tavalla.

Liikuntapaikkojen yleisilmeeseen puututaan parantamalla liikuntapaikkojen hoidossa tarvittavien laitteiden ja välineiden varastointia ja ohjeistamalla liikuntapaikoilla tapahtuva mainostaminen. Mainokset suunnitellaan liikuntapaikoilla sisäänpäin.

Urheilukeskuksen alue on - maauimalan seutua lukuun ottamatta - yleiskuvaltaan sekava ja jäsentymätön. Tavoitteena on **jäsentää, vehreyttää ja kaunistaa urheilukeskuksen aluetta** muun muassa ohjaamalla paikoitusta paremmin, viherrakenteellisesti sekä muilla yksittäisillä viherrakenteilla. Työvälineeksi vehreyttäminen ja jäsentämisen toteuttamiseen päivitetään urheilukeskuksen vuodelta 1996 oleva yleissuunnitelma vuoteen 2010 mennessä. Suunnittelutyön tärkeä tavoite on urheilukeskuksen yleisilmeen ja ympäristön visuaalinen parantaminen. Yleissuunnitelmaan sisällytetään erillinen viheralue-suunnitelma alueen yleisilmeen kohentamiseksi ja tilojen jäsentämiseksi vihreillä vyöhykkeillä. Yleissuunnitelmassa kiinnitetään huomio myös alueen ilmettä leimaavien rakenteiden kuten suoja-aitojen ja valaistusrakenteiden kunnostamiseen ja uusimiseen.

Urheilukeskuksen pysäköinti kuormittaa varsinkin suurten tapahtumien yhteydessä alueita, joita ei ole rakennettu tai tarkoitettu pysäköintiin. Painopistealueena yleissuunnitelman päivityksessä on alueen pysäköinnin, liikenteen ja opastuksen suunnittelu ja toteutus. Moottoriliikenteen lisäksi myös kevyenliikenteen ohjaamiseen ja paikoitukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Urheilukeskuksen saapuvien **sisääntuloreittien maisemallista arvokkuutta parannetaan** tekemällä maisemointitoita sisääntuloreittien varsilla.

Ympäristörakentamisella parannetaan urheilukeskuksen maisemakuvaa ja ohjataan liikkumista ja käyttöä. Alueen ilmettä voidaan parantaa vähitellen. Suurten hallirakennusten maisemoimiseksi käytetään kasvillisuutta peittämään hallirakennuksia. Esimerkiksi tennishallin seinärakenteita voisi maisemoida köynnösistutuksin. Alueen viherrakenteen ja jäsentämisen suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään yhteistyötä alueen toimijoiden kuten urheiluseurojen kanssa.

Maaauimalan rakennuksia ja ympäristöä vaalitaan. Tämä edellyttää alueen arvon mukaista jatkuvaa ylläpitoa sekä uusien rakenteiden huolellista soveltamista ympäristöön.

Porin metsän monitavoitteinen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelma

Porin metsää hoidetaan ja kehitetään olemassaolevan monitavoitteisen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta. Eri käyttömuotojen yhteensovittaminen Porin metsässä tehdään toteuttamalla Porin metsän monitavoitteista luonnonhoito- ja käyttösuunnitelmaa (2006). Suunnitelma laadittiin vuosina 2005–2006 osana Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelutyötä. Tässä metsänhoidollisessa suunnitelmassa on otettu monialaisesti huomioon luontoon, virkistyskäyttöön, maisemaan ja kulttuurihistoriaan liittyvät tekijät. Suunnitelma on laadittu vuoteen 2055 asti ja metsäkuviolla toteutettavat yksityiskohtaiset hoitotoimenpiteet seuraavalle kymmenvuotiskaudelle 2006–2015.

Porin metsässä tehtävät toimenpiteet toteutetaan pieteetillä ja monitavoitteisen suunnitelman periaatteita noudattaen. Tarvittavista erityiskohteista laaditaan lisäselvityksiä. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi lentokentän turva-alueen käyttömahdollisuudet ja luonnonhoito sekä luonnonsuojelualueiksi ehdotettujen alueiden hoito.

Porin metsän virkistyskäyttömahdollisuudet turvataan ja niitä kehitetään. Tämä edellyttää laadukkaita ja toimivia ulkoilureittejä. Kuntoreiteille laaditaan ylläpitosuunnitelma ja reittejä kunnostetaan. Reittien käyttöä jäsenne-

tään. Reittien osalta mietitään muun muassa valaistusta, opastusta, risteämiä, rakenteita, sekä eri käyttäjäryhmien tarpeita ja ehtoja. Ulkoilureittien varsilla suoritetaan viihtyisyyteen ja turvallisuuteen liittyvää maisemanhoitoa. Alueella tulee olla viihtyvyyttä ja toimintaa eri ikä- ja kohderyhmille. Tämä edellyttää muun muassa palvelutarjonnan miettimistä. Varsinkin eteläosaan Katinkurun ja ampumaradan seuduille on toivottu palvelutason ja palvelutarjonnan nostamista. Porin metsässä on jonkin verran toisen maailmansodan aikaisia rakenteita ja jäänöksiä. Reittien varsilla tuodaan esiin ja hoidetaan näitä rakenteita. Edistetään esteettömyyttä mahdollistamalla esteetön liikkuminen ainakin osalla reiteistä. Reittien toteuttamisessa huomioidaan myös lapsiystävällisyys.

Porin metsän alueella lisätään historia- ja luonnonarvoihin liittyvää tiedottamista. Kohteet ja reitit merkitään selvästi ja yhdenmukaisesti. Vanhaa luontopolkua kunnostetaan ja kehitetään. Luontokohteiden lisäksi kerrotaan Porin metsän historiasta ja metsästä löytyvistä rakenteista.

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa eliölaajien perinnöllistä vaihtelua, lajien määrän ja runsauden vaihtelua sekä erilaisten elinympäristöjen ominaisuuksien ja runsauden vaihtelua. Monimuotoisuuden väheneminen on yksi keskeisimmistä ympäristöongelmista nykypäivänä. Porin metsän alueella voidaan monimuotoisuutta edistää hoidon suunnittelulla. Metsänhoitotoimenpiteet valitaan

Lampien merkitystä niin ekologisina kuin virkistysellisinäkin kohteina korostetaan. HN

monimuotoisuutta suosien ja perustetaan luonnonsuojelualueita arvokkaille luontoalueille Porin metsän monitavoitteisen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelman (2006) mukaisesti.

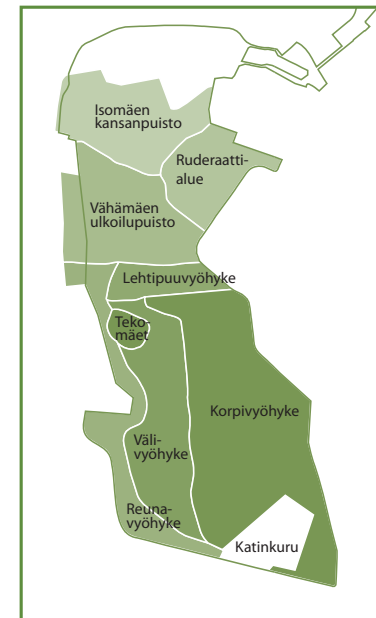
Saman suunnitelman pohjalta suunnitellaan ja toteutetaan alueen vesitalouden järjestäminen. Lisäksi huomioidaan kansallisen kaupunkipuiston alueen pienvedet monimuotoisina ekologisina, virkistyskäyttöisinä ja maisemallisina kohteina. Tällä tarkoitetaan lähinnä Porin metsässä ja sen lähetyvillä olevia lampia. Esimerkiksi lentokentän vieressä olevalla niin sanotulla ruderaattialueella oleva kaivettu koristelampi rantoineen antaa hyvät lähtökohdat omanlaisen eloyhteisön luomiselle ja esteettiselle ehostukselle. Kukkivien vesikasvien lisääminen lisää lammen virkistysellistä ja esteettistä arvoa ja tämän osa-alueen lajistorunsautta.

Toimenpiteet toiminnallisin perustein

Porin metsä on jaettu monitavoitteisessa luonnonhoito- ja käyttösuunnitelmassa toiminnallisin perustein yleispiirteisellä jaolla 1) luonnontilaiseen aarniosaan, 2) puisto-osaan ja 3) lentokentän turvavyöhykkeen ruderaattialueeseen (kartta 7). Yleispiirteisellä jaolla pyritään ohjaamaan Porin metsän eri osa-alueiden hoitoa, sekä ylläpitämään ja lisäämään alueen monimuotoisuutta.

Aarniosan metsänhoidollisena tavoitteena on vanhojen, järeiden hongikkojen ja kuusimetsien tunnelma. Osa alueen metsistä jätetään kehittymään luontaisesti. Tarvittaessa kuviolla voidaan tehdä ennallistamishakkuita, joilla pyritään palauttamaan alueen alkuperäinen kasvillisuus sekä puusto. Tavoitteena on säilyttää Porin metsän luontainen mosaiikkimainen erilaisten kasvupaikkojen esiintyminen, luonnon monimuotoisuus ja elinvoimainen puusto. Aarniosa jaetaan edelleen kahteen vyöhykkeeseen: korpivyöhyke ja Mäntymäen alue.

Puisto-osan hoitotavoitteena on virkistys- ja ulkoilukäyttöön soveltuvien metsäalueiden ylläpitäminen. Puisto-osa jaetaan kuuteen vyöhykkeeseen: Isomäen kansanpuistoon, Vähämäen ulkoilupuistoon, välivyöhykkeeseen, reunavyöhykkeeseen, tekomaäkiin, lehtimetsävyöhykkeeseen,

Kartta 7

sekä luonnon monimuotoisuudelle erityisen arvokkaisiin luonnonarvometsiköihin. Ruderaattialueen tavoitteena on avoin nummimainen tila, jossa on mahdollisuuksia uhanalaisten ja arvokkaiden lajien kasvupaikkojen ja elinympäristöjen muodostumiselle.

Toimenpiteet vyöhykkeittäin

Jakamalla Porin metsä vyöhykkeisiin, pyritään kohdentamaan voimavaroja siten, että monimuotoisuuden turvaamisen sekä virkistysarvojen lisäämisen tavoitteet toteutuvat (kartta 7). Vyöhykejako mahdollistaa myös arvokkaiden elinympäristöjen alueellisen sijoittumisen tarkastelun, ja helpottaa edelleen ekologisten käytävien sijoittelua näiden alueiden välille.

Isomäen kansanpuisto

Aluetta hoidetaan puistometsänä. Tavoitteena on säilyttää metsän maisemaprofiili mahdollisimman yhtenäisenä sekä ylläpitää alueen luonnetta kansanpuistona. Virkistysseen tarkoitetut polut säilytetään, samoin kuin muut toi-

minnot kuten maauimala ja kesäteatteri. Puuston kiertoaika nostetaan 200–250 vuoteen. Tavoitteena on terve, hyväkuntoinen hongikko Porin metsän maisemallisesti arvokkaimmalla paikalla. Näkymä metsän sisällä on avoin. Pensaita ja alikasvostaimia poistetaan tarvittaessa.

Lentokentän turva- ja näkymäalue eli ns. ruderaattialue

Virkistyskäytön lisäämistä alueella voidaan parantaa muokkaamalla aluetta paremmin virkistyskäyttöön sopivaksi. Nykytilassaan alue on ihmisen muokkaama, osin läjitetty ja paikoitellen paljas sekä maaperältään köyhä kasvupaikka. Kasvillisuus koostuu lähinnä männyn taimista.

Ilmailumääräykset edellyttävät alueen pitämistä avoimena, mikä edellyttää erityistoimenpiteitä ja jatkuvaa puuston poistamista. Alueen hoitotarpeet ja lisääntyneet virkistyskäyttöpaineet huomioon ottaen lentokentän turva-alue voidaan muokata paremmin virkistyskäyttöä palvelevaksi, muokkaamalla alueesta niin sanottu luonnonpuisto joutomaita hyödyntäen. Alueesta luodaan entistä nummimaisempi. Tavoitteena on nummimaisen ekosysteemin kehittäminen ja vaaliminen, ja samalla Porin metsän luontotyyppiävalikoiman sekä virkistysellisten ja esteettisten arvojen lisääminen.

Alueelle läjitetään hieman lisämaata siten, että alueelle saadaan multa-turvesekaista pintamaata, joka on erinomainen kasvualusta sekä luontainen siemenpankki varpu- ja heinäkasveille. Tulevaisuuden tavoitteena on avoin nummimainen, loivasti kumpuileva maasto, jossa kasvillisuus koostuu varvuista, katajista, jäkälistä sekä erilaisista heinäkasveista. Tällaisista laajoista, avoimista ruderaattialueista on hyötyä uhanalaisten perhos- ja hyönteislajien asuinpaikkoina.

Tämän kaltaisten keinotekoisien elinympäristöjen avulla voidaan lisätä alueen lajiston monimuotoisuutta sekä tarjota monille arvokkaille lajeille niille ominaisia elinalueita. Alueen pitäminen avoimena, ilmailumääräysten mukaisesti puustottomana, palvelee sekä virkistyskäyttäjää että vastaa kansallisen kaupunkipuiston luonnon monimuotoisuuden tavoitteisiin. Ihmiset voisivat käydä alueella

Lentokentän vieressä olevasta alueesta luodaan entistä nummimaisempi. HN

myös tarkkailemassa lentokoneita ja ihailmassa maisemia. Tavoitetilana on luonnontilaisen kaltainen avoin tila, jota ei juuri tarvitse hoitaa. Kaivetun lammen esteettistä ja virkistyskäyttöarvoa voidaan parantaa ranta- ja mahdollisesti upokasvi-istutuksin.

Vähämäen ulkoilupuisto

Suuri osa virkistyskäytöstä on keskittynyt Vähämäen ulkoilupuiston alueelle ja siellä risteileekin erittäin tiheä ulkoiluteiden ja valaistujen kuntoratojen verkosto. Ulkoilureitien runsaus asettaa erityisvaatimuksia alueen hoidolle. Aluetta hoidetaan virkistysmetsänä. Polkujen varrelta luodaan paikoitellen näkymiä metsän sisälle raivaamalla pensaistoa polkujen reunasta noin 10–15 metriä metsän sisäpuolelle. Pääosin alue säilytetään kuitenkin maisemakuvaltaan sulkeutuneena. Aktiivinen virkistyskäyttö edellyttää, että metsänhoitotoimenpiteet tehdään vaihtelevin pienin kuvio kerrallaan. Erityistä huomiota kiinnitetään ulkoilureitien turvallisuutteen ja mahdolliset vaaralliset puut poistetaan. Tavoitteena on terve, hyväkuntoinen eri-ikäisrakenteinen metsä, jossa vaihteleva puuston rakenne ja puulajikoostumus rikastuttavat reitistön varrelta

HN

HN

HN

HN

avautuvaa maisemakuvaa ja lisäävät luonnon monimuotoisuutta metsikön sisällä. Metsä harvennetaan ja uudistetaan pienaukkottamalla ja kevyin harvennuksin jatkuvan kasvatuksen periaatteella.

Lehtipuuvyöhyke

Kapea lehtipuuvyöhyke sijoittuu Porin metsän keskivaiheille Vähämäen ulkoilupuiston ja Korpivyöhykkeen väliselle alueelle. Valtaosin lehtipuustoinen alue on muusta metsästä poiketen kasvupaikkana kosteampi ja ravinteikkaampi. Alueella on runsaasti virkistys- ja ulkoilureittejä. Aluetta hoidetaan virkistysmetsänä, jolla on merkitystä luonnon monimuotoisuudelle. Polkujen varsilta luodaan paikoitellen näkymiä metsän sisälle. Tavoitteena on lehtipuuvaltainen, avoin ja valoisa lehtipuuvyöhyke, joka lisää Porin metsän lajiston monimuotoisuutta ja tarjoaa pesimäalueita linnustolle. Aktiiviliikkuja voi nauttia maisemakuvaa rikastuttavista mosaiikkimaisesti sijoittuvista lehtipuustoisista metsiköistä, joiden lajisto poikkeaa muusta ympäröivästä metsäalueesta. Metsä uudistetaan lehtipuulle pienaukkottamalla seuraavan 50 vuoden aikana.

Myös muilla kuin lehtipuuvyöhykkeillä metsänhoidon yhteydessä yleisenä periaatteena on antaa lehtipuulle enemmän sijaa ilman että näkyvyys- tai muut suunnitelman tavoitteet siitä vaarantuisivat siellä, missä se suinkin on mahdollista. Lehtipuustoa ei lisätä laajoina kokonaisuuksina, mutta esimerkiksi yksipuolisesti mäntyä kasvavilla kankailla laikuttain, jolloin ne muodostavat paitsi luonnon monimuotoisuutta lisääviä saarekkeita niin myös maisemallisia piristeitä. Samaa periaatetta noudatetaan muun muassa Punkaharjun nykyisessä hoidossa.

Tekomäet

Tekomäet ovat muodostuneet ylijäämämaamassojen läjittämisen seurauksena 1980- ja -90 lukujen vaihteessa. Alue on aktiivisessa virkistyskäytössä erityisesti talvisin. Alueen virkistyskäyttämömahdollisuuksia parannetaan poistamalla osa istutetuista männyistä ja varaamalla avointa tilaa esimerkiksi pulkkamäkeä ja lumilautailua varten. Puustoa poistetaan mäen länsipuolelta ja mäen päältä avaten nä-

kymää pelloille. Näin satunnainen ulkoilija voi levähtää mäen päällä ja ihastella kaunista kaukomaisemaa. Tavoitteena on pitää puusto matalana ja harvana, siten että istutetuista männyistä syntyy kauniita tuuheita maisemapuita. Puustoa harvennetaan, mikä parantaa osaltaan näkyvyyttä mäellä liikkussa. Luoteis- ja pohjoisrinteet pidetään avoimina luonnonkasvillisuuden peittäminä alueina.

Porin metsän reunavyöhyke

Porin metsän läntinen reunavyöhyke, joka rajautuu pohjoisessa valtatie 8:aan ja etelämpänä Pinomäentien varren peltoihin, on suojametsää. Hoidon tavoitteena on näkö- ja melusuojan ylläpitäminen ja luoda sulkeutuneen metsän tunnelma metsän sisällä liikkussa. Alueella on myös luonnonsuojelullisia arvoja. Tekomäkien luoteispuolinen vanha metsäalue niin sanottu luonnonarvometsikkö on erityisen arvokas suojelukohde iäkkään puustonsa takia. Reunavyöhykkeen pellon lähellä sijaitsevat kulttuurivai- kutteiset kuviot sopivat metsälaidunnukseen. Reunavyöhykkeellä on ratsastuspolkuja. Myös osa veteraani- ja maastolenkistä kulkee alueen kautta.

Tavoitteena on terve, hyväkuntoinen eri-ikäisrakenteinen metsä, joka antaa näkösuojan tielle ja vähentää valtatie 8:lta tulevaa melua ja mahdollistaa reunavyöhykkeen virkistyskäytön. Lounaisosassa on noin viiden hehtaarin suuruinen metsäalue, joka suositellaan kulotettavaksi. Kulotuksella pyritään lisäämään metsän luontaista häiriödynamiikkaa, luonnon monimuotoisuudelle arvokasta lahoppua ja ennallistamaan huonokuntoisia taimikoita. Alikasvosta ja pensaita säästetään erityisesti tien tuntumassa. Pinomäentien varressa oleva kapea peltoalue suositellaan liitettäväksi kansalliseen kaupunkipuistoon.

Katinkuru

Alue on ampumarata-alueita. Se säilytetään nykyisessä käytössä. Alueella tehdään ampumaratatoiminnan harjoittamisen sekä virkistyskäyttäjien turvallisuuden edellyttämät toimenpiteet tarpeen mukaan.

Välivyöhyke

Välivyöhyke on Vähämäen ja Katinkurun väliin jäävä alue, joka rajoittuu lännessä Porin metsän reunavyöhykkeeseen ja idässä korpivyöhykkeeseen. Aluetta halkoo Katinkurun ulkoilupolku. Polun merkitys kaupunkilaisten ulkoilumahdollisuuksien kannalta on erityinen, koska se on kaupungin yksi merkittävimmistä valaistuista ulkoilureiteistä. Alue on virkistysmetsää, johon kohdistuu ulkoilureittien laajentamispaine. Tavoitteena on sovittaa yhteen alueen metsänhoidossa virkistyskäyttötarpeet ja luonnon monimuotoisuus. Metsän hoidossa tavoitellaan tervettä, eri-ikäisrakenteista metsää jatkuvan kasvatuksen periaatteella. Vaihtelevat metsäkuviot luovat metsän sisälle mosaiikin, joka rikastuttaa, niin metsän monimuotoisuutta kuin myös maisemakuvaa. Polkujen varrelta raivataan paikoitellen alikasvosta ja pensaikkoa 10–15 metrin leveydeltä ja luodaan näin näkymään metsikön sisälle. Suunniteltu luonnonsuojelualue tulisi sijoittumaan osin välivyöhykkeen eteläosaan.

Korpivyöhyke

Korpivyöhyke Katinkurun polun ja Ilmailuopiston tien välissä muodostaa yhden luonnonsuojelullisesti merkittävimmän kohteen Porin kansallisessa kaupunkipuistossa. Alue on yhtenäinen osin luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen boreaalinen eri sukkessiovaiheita sisältävä metsäalue. Alueella on useita erityisen arvokkaita luontokohteita, reheviä korpia tai niitä lähellä olevia korpimuutumia sekä joitain lehtolaikkuja. Alueen vanhan metsän luonteesta ja häiriöttömyydestä kertoo iäkäs puusto, vähäinen hakkuukantojen määrä ja luontainen eri-ikäinen metsikkörakenne.

Porin metsän monitavoitteisessa hoito- ja käyttösuunnitelmassa luonnonsuojelualueeksi soveltuvaksi osoitetut alueet sijoittuvat suurelta osin korpivyöhykkeelle. Näiden alueiden nykyistä tilaa ja luonnonsuojelullista arvoa voidaan lisätä ennallistamistoimenpitein. Mahdollisille luonnonsuojelualueille sijoittuvat kohteet hoidetaan arvokkaiden elinympäristöjen säilymisen edellyttämällä tavalla tai jätetään hoitotoimenpiteiden ulkopuolelle ja jatkossa tutkitaan onko alueilla edellytyksiä luonnonsuojelualueiksi

ja niiden perustamista voidaan tämän perusteella harkita. Jos luonnonsuojelualueita perustetaan, laaditaan alueille oma hoito- ja käyttösuunnitelma.

Muistona sota-ajasta Porin metsässä risteilee edelleen lentokoneiden käyttöön rakennettuja rullausteita, joiden varilla sijaitsee lukuisia lentokoneiden sirpalesuojiksi tehtyjä valleja. Rakenteilla on merkitystä alueen historiasta kertovina monumentteina ja ne ovat rinnastettavissa muinaismuistolain rauhoittamiin kohteisiin. Näille laaditaan oma hoito- ja käyttösuunnitelma museoviraston toimesta. Parhaiten säilyneitä sirpalesuojia on Porin metsän eteläosissa. Muutamia näistä sirpalesuojista voidaan tuoda esille ja niiden yhteyteen rakennetaan sirpalesuojien käytöstä ja historiasta kertova infotaulu alueella retkeileviä varten.

Tavoitteena on ylläpitää ja edistää vanhan metsän jatkumoa. Luonnon monimuotoisuutta pyritään turvaamaan säilyttämällä alueella jo olevat arvokkaan elinympäristöt sekä palauttamalla mahdollisin ennallistamistoimenpitein alueella olevat arvokkaiden elinympäristöjen muuttumat takaisin luonnontilaisiksi. Virkistys- ja ulkoilukäytössä olevat osat hoidetaan virkistysarvot huomioon ottaen.

Korpialueen metsää hoidetaan luonnonsuojelualueiden kaltaisesti. Kuva: Mika Mäntysaari

viestintä

6. Julkinen kuva ja opastus

Kansallisesta kaupunkipuistosta luodaan Porille vahva positiivinen imago- ja vetovoimavoimatekijä. Kansallisen kaupunkipuiston avulla edistetään Porin kiinnostavuutta asuinpaikkana ja matkailukohteena. Kansallinen kaupunkipuisto otetaan huomioon kaupungin sisäisessä ja ulkoisessa markkinoinnissa ja tiedottamisessa.

Viestintä

Tavoitteena on, että kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvä viestintä, vuorovaikutus ja yhteistyö ovat mahdollisimman laaja-alaista ja monipuolista. Alkuvaiheessa tiedotetaan puiston olemassaolosta ja myöhemässä vaiheessa puiston käyttömahdollisuuksista. Tavoitteena on, että kansallisesta kaupunkipuistosta tiedotetaan säännöllisesti ja yhteistyö ja vuorovaikutus eri hallintokuntien ja asukkaiden kanssa on hyvää.

Porin kansalliselle kaupunkipuistolle laaditaan **markkinointiviestinnän suunnitelma**, jossa myös mietitään tätä hoito- ja käyttösuunnitelmaa syvällisemmin kansallisen kaupunkipuiston julkista kuvaa ja opastusta.

Kansallisen kaupunkipuiston tunnettuutta lisätään tulevina vuosina. Toistaiseksi kansallisen kaupunkipuiston markkinointiarvoa ei ole hyödynnetty riittävästi. Tiedottamisen tarvetta on puiston käyttäjien lisäksi kaupungin sisäisessä organisaatiossa ja matkailutoimijoiden sekä erilaisten tapahtumien parissa. Puistosta, sen tarkoituksesta ja mahdollisuuksista tiedotetaan kaikkia kaupungin hallintokuntia ja erityisesti niitä hallintokuntia joiden toimintaa se suoranaisesti koskee. Eri hallintokunnat miettivät jatkossa yhteistyömuotoja ja -tapoja kansallisen kaupunkipuiston tavoitteiden edistämiseksi.

Tavoitteena on parantaa ihmisten tietämystä kansallisesta kaupunkipuistosta. Näin parannetaan Porin ja kansallisen kaupunkipuiston arvostusta niin kaupunkilaisten kuin matkailijoidenkin mielissä. Yleisen tietoisuuden kasvaessa on todennäköistä, että samalla oman ympäristön arvostus kasvaa. Ensisijainen kohderyhmä tiedottamisessa ovat porilaiset, mutta myös ulkopaikkakuntalaiset ja ulkomalaiset matkailijat. Tiedonsaannin lisäksi kansallisessa kaupunkipuistossa saadut kokemukset, elämykset ja oma toiminta ovat tärkeitä. Ne vahvistavat suhdetta ympäristöön ja kannustavat tekemään omassa elämässä ympäristövaatullisia valintoja.

Tiedottamisessa ja viestinnässä halutaan huomioida erityisesti lapset ja nuoret ja tämän vuoksi varsinkin koulujen kanssa tehdään yhteistyötä. Yhteistyötä palveluntuottajien ja yritysten, ennen kaikkea matkailun ammattilaisten kanssa lisätään. Kannustetaan kansalliseen kaupunkipuiston alueella tai sen vaikutuspiirissä toimivia yrityksiä ja palveluntuottajia käyttämään hyödykseen kansallisen kaupunkipuiston tuomia mahdollisuuksia. Kansallisesta kaupunkipuistosta laaditaan matkailuryhmien käyttöön esimerkiksi esittely- ja retkipaketteja. Markkinoinnissa ja tiedottamisessa hyödynnetään Porissa järjestettävät isot tapahtumat kuten Pori Jazz -festivaalit.

Tavoitteet

Kansallisesta kaupunkipuistosta luodaan Porille vahva imagotekijä.

Kansallisen kaupunkipuiston tunnettuutta lisätään.

Parannetaan ihmisten tiedonsaantia kansallisesta kaupunkipuistosta.

Hyödynnetään kansallisen kaupunkipuiston markkinointiarvoa.

Lisätään Porin ja kansallisen kaupunkipuiston arvostusta.

Kansallinen kaupunkipuisto huomioidaan kaupungin sisäisessä ja ulkoisessa markkinoinnissa ja tiedottamisessa.

Kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvä viestintä, vuorovaikutus ja yhteistyö ovat mahdollisimman laaja-alaista ja monipuolista.

Toimenpiteet

Laaditaan kansalliselle kaupunkipuistolle markkinointiviestinnän suunnitelma.

Tiedotetaan kansallisesta kaupunkipuistosta säännöllisesti.

Laaditaan graafinen ohje kansallisen kaupunkipuiston ulkoisen ilmeen ja tiedotuksen yhtenäistämiseksi.

Merkitään kansallisen kaupunkipuiston kohteita opastein maastoon.

Laaditaan tiedotusaineistoa erilaisten kohderyhmien saataville.

Tehdään yhteistyötä muiden kansallisten kaupunkipuistojen kanssa.

Tehdään laajaa yhteistyötä opetus- ja kasvatustoimijoiden kanssa.

Yhteistyötahoja

Kaupungin eri hallintokunnat
 Museot
 Yhdistykset ja seurat
 Yritykset
 Ympäristöministeriö
 Lounais-Suomen ympäristökeskus
 Yliopistokeskus
 Koulut, päiväkodit, oppilaitokset
 Matkailutoimijat (mm. Maisa)
 Tapahtumien järjestäjät
 Muut kansalliset kaupunkipuistot

Yhteistyö kansallisten kaupunkipuistojen kesken

Lisätään yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa kansallisten kaupunkipuistojen kesken. Järjestetään ja osallistutaan vuosittaisiin yhteisiin tapahtumiin. Tehdään kansallisten kaupunkipuistojen kesken yhteistyötä etenkin puistojen tunnettuuden lisäämiseksi esimerkiksi yhteisin viestintä- ja markkinointikeinoin. Lisätään kansallisten kaupunkipuistojen tunnettuutta myös kansainvälisesti ja tehdään yhteistyötä muiden vastaavien kohteiden kanssa ulkomailla.

Graafinen ilme

Yhdessä hoito- ja käyttösuunnitelmatyön kanssa on ollut esillä Porin kansallisen kaupunkipuiston graafinen ilme. Porin kansallisen kaupunkipuiston 5-vuotispäivän yhteydessä 6.5.2007 julkistettiin Porin kansallisen kaupunkipuiston oma tunnus, jossa ilmentyy kuvallisessa muodossa Porin kansallisen kaupunkipuiston rooli. Tunnus tuo arvokkaalla tavalla esille Porin kansallisen kaupunkipuiston keskeiset elementit, joita ovat teollisuusmiljö, kirkollinen teema ja vehreys. Luonnon ja kulttuuriperinnön yhteyttä korostaa Kokemäenjoki ja Porin silta. Tunnuksen tarkoituksena on lisätä Porin kansallisen kaupunkipuiston tunnettavuutta ja yhdenmukaistaa kaupunkipuistosta kertovia aineistoja. Yhtenäisen ja näyttävän julkisen kuvan luomiseksi laaditaan graafinen ohjeistus siitä, miten Porin kansallisen kaupunkipuiston tunnusta ja muuta materiaalia käytetään.

Opastus

Päävastuu Porin kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvässä tiedottamisessa on kaupunkisuunnittelulla. Kaupunkisuunnittelu harjoittaa tiedotuksessa läheistä yhteistyötä kaupungin hallintokeskuksen, puistotoimen, vapaa-aikaviraston, Satakunnan Museon ja seurakuntien kanssa. Porin kansallista kaupunkipuistoa varten ei ainakaan ensivaiheessa perusteta omaa opastuskeskusta vaan tiedotus tapahtuu olemassa olevien tiedotuspisteiden kautta, joita ovat Teknisen palvelukeskuksen asiakaspalvelupiste Porina, Satakunnan Museon Luontotalo Arkki ja Porin Seudun Matkailu (Maisa). Lisäksi tiedotusaineistoa toimitetaan muihin sopiviin kohteisiin, kuten matkailuinfojen yhteyteen.

Opasteet

Kansallinen kaupunkipuisto merkitään maastoon yhdenmukaisin opastein. Opasteita sijoitetaan puistoon ja sen ympärille. Puistosta kertovat opastauluja sijoitetaan kes-

keisille paikoille ja sisääntuloreittien varsille. Opastaulujen ja viittojen lisäksi kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvia arvo kohteita merkitään Porin kansallisen kaupunkipuiston tunnuksella varustetuin seinälaatoin. Myös maahan asennettavat laatat tulevat kohteesta riippuen kyseeseen.

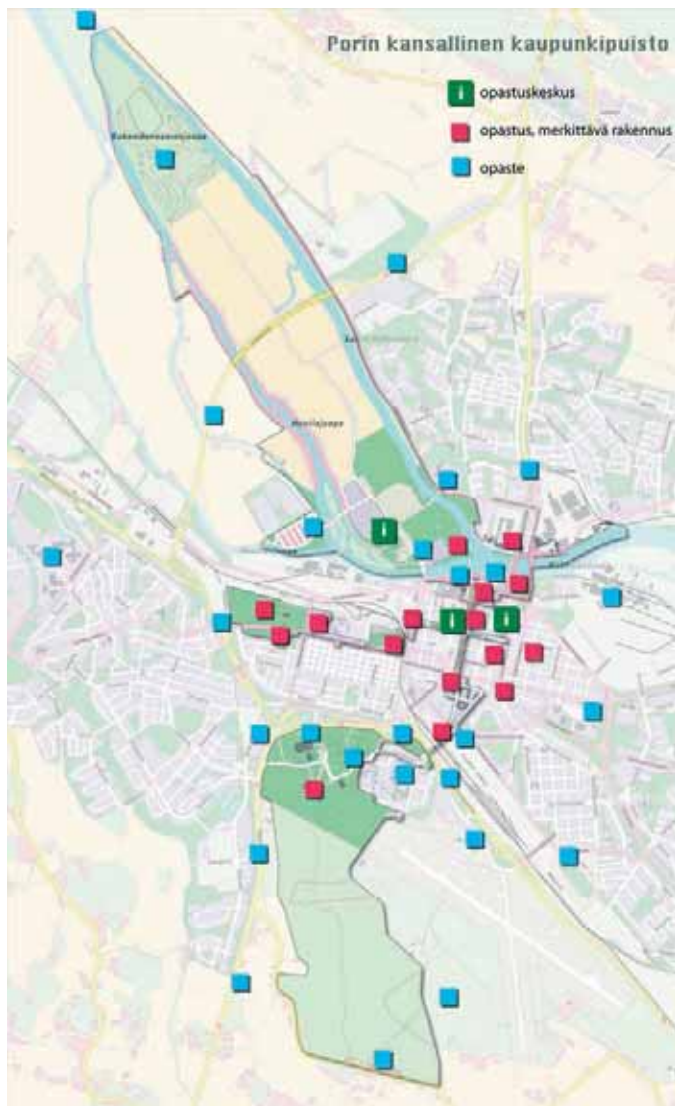
Opasteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan eri opasteiden päällekkäisyys. Alueella on käytössä jo muitakin opasteita ja näiden yhteensopivuus huomioidaan.

Opasteiden uusimisella luodaan selkeyttä reittien varsille. HN

Tiedotusaineisto

Maastoon merkittyjen kohteiden lisäksi Porin kansallisesta kaupunkipuistosta tuotetaan tiedotusaineistoa painetussa ja sähköisessä muodossa. Porin kansallisesta kaupunkipuistosta on olemassa yleisesite, joka uusitaan mahdollisimman pian. Lisäksi Porin metsästä on yleisesite ja postikortti. Jatkossa Porin kansallisesta kaupunkipuistosta tuotetaan eri kohderyhmille sopivaa esite- ja tiedotusmateriaalia. Uuden yleisesitteen tarve on suuri, samoin kuin reittikartan tuottaminen. Uudet painomateriaalit

valmistetaan yhtenäisesti graafiseen ohjeeseen pohjautuen. Kaikki painettavat esitemateriaalit ovat jaossa myös sähköisesti Porin kansallisen kaupunkipuiston omilla kotisivuilla. Porin kansallisesta kaupunkipuistosta laaditaan multimediaesitys, jota voidaan esittää esimerkiksi Luontotalo Arkissa.

Porin kansallisella kaupunkipuistolla on tällä hetkellä kotisivut osoitteessa: www.pori.fi/kaavoitus/puisto. Kotisivuilla on perustiedot puistosta ja ajankohtaisia tiedotteita. Lisäksi kaikki puistoa koskevat julkaisut ja muut painomateriaalit ovat saatavilla kotisivuilta. Tavoitteena on, että Porin kansallisen kaupunkipuiston kotisivuja kehitetään. Sivujen toimivuuteen, informatiivisuuteen ja visuaaliseen ilmeeseen kiinnitetään erityistä huomiota. Sivuja kehitetään vuorovaikutteisemmaksi esimerkiksi opetusaineiston, tietovisojen ja virtuaaliretkien avulla. Uuden osoitteen luomista (www.pori.fi/kansallinenkaupunkipuisto) harkitaan. Kotisivujen kehittämisessä tehdään yhteistyötä muiden kansallisten kaupunkipuistojen kanssa ja selvitetään mahdollisuutta kansallisten kaupunkipuistojen yhteisten internetsivujen luomiselle. Tiedotusaineisto laaditaan myös englanninkielisenä.

Kansallinen kaupunkipuisto opetuskäytössä

Kansallisesta kaupunkipuistosta tiedotetaan aktiivisesti kouluja ja tehdään yhteistyötä koulutoimen kanssa. Kansallista kaupunkipuistoa hyödynnetään eri asteen koulujen opetuksessa. Kansallista kaupunkipuistoa voi hyödyntää muun muassa historiaa, taidetta ja luonnontiedettä koskevassa käytännön opetustyössä. Luodaan yhteistyöverkosto pedagogisen tiedon tuottamiseksi. Järjestetään opettajille koulutustilaisuuksia kansallisesta kaupunkipuistosta ja sen hyödyntämisestä opetusohjelmassa. Tässä yhteydessä valmistellaan myös opetusmateriaalia eri kouluasteiden käyttöön. Opetusmateriaali laaditaan sekä luokassa että maastossa tapahtuvan opetuksen toteuttamiseen.

Koululaisten innokkuutta voidaan hyödyntää myös käytännön töissä. Kuva: Heikki Tuominen

Opetusmateriaalin lisäksi koulujen kanssa tehdään yhteistyötä erilaisten tapahtumien ja tempausten muodossa. Tästä hyvänä esimerkkinä on Porin kansallisen kaupunkipuiston viisivuotispäivänä 2007 Porttaalin vieressä toteutettu viherrakenteen eheyttämiseen tähtäävä puiden istutustapahtuma, joka suoritettiin yhteistyössä Cygnaeuksen koulun ja Porin suomalaisen yhteislyseon oppilaiden kanssa. Porin 450-vuotisjuhlavuoden 2008 aikana toteuttavien lapsi- ja nuorisotapahtumien yhteydessä tiedotetaan mahdollisimman laajasti eri keinoin kansallisesta kaupunkipuistosta.

Perusopetuksen lisäksi kansallinen kaupunkipuisto liitetään soveltuvin osin mukaan myös muiden kouluasteiden ja päiväkotien opetukseen. Tämä tehdään yhteistyössä koulutuksen eri tahojen kanssa kuten esimerkiksi Satakunnan Museo, Luontotalo Arkki, kansalais- ja työväenopistot. Lisäksi tehdään yhteistyötä korkeakoululaitosten kanssa opetus- ja tutkimustoiminnassa.

Kansalliseen kaupunkipuistoon liittyvissä ympäristö-, historia- ja taidekasvatusta edistävässä hankkeissa hyödynnetään mahdollisimman laajasti eri rahoitusmahdollisuuksia.

toteutus

7. Suunnitelman toteuttaminen

Toteuttamissuunnitelma

Porin kansallinen kaupunkipuisto ja sen hoito- ja käyttösuunnitelma ovat ympäristöministeriön vahvistamia. Puisto ja sen hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen tulee näin ollen huomioida valtakunnallisissa, maakunnallisissa ja paikallistason strategioissa olemassa olevana ja toteutuvana asiana. Viranomaiset voivat omassa toiminnassaan vedota hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin ja toimenpide-ehdotuksiin.

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma tarkistetaan ja saatetaan tietoon valtuustokausittain. Kaupungin eri organisaatiot suuntaavat omalla vastuualueellaan resursseja hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseen ja toteuttaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelussa ovat olleet kaupungin organisaatioista aktiivisesti mukana kaupunkisuunnittelu, puistotoimi, vapaa-aikavirasto, ympäristötoimisto ja Satakunnan Museo. Näiden tahojen lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamisessa ovat vahvasti mukana sosiaali- ja terveystoimi sekä koulutusvirasto.

Kansallisesta kaupunkipuistosta ja sen hoito- ja käyttösuunnitelmasta järjestetään sitä koskeville organisaatioille tiedotus- ja koulutustilaisuuksia. Näissä tilaisuuksissa tiedotetaan kansallisen kaupunkipuiston olemassa olost, hoito- ja käyttösuunnitelman sisällöstä ja niiden vaikutuksista hallintokuntien toimintaan. Hoito- ja käyttösuunnitelman toteutusta seuraa sitä varten perustettava Porin kansallisen kaupunkipuiston työryhmä. Lisäksi työryhmä vastaa suunnitelman päivittämisestä.

Kansallisen kaupunkipuiston alueelle suunnitteilla olevista merkittävistä muutostöistä ollaan ensivaiheesta lähtien yhteydessä kaupunkisuunnitteluun, joka ottaa kantaa

muutostyön sopivuudesta kansallisen kaupunkipuiston näkökulmasta. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota puistorajauksen ulkopuolisen maankäytön mahdollisista vaikutuksista kansallisen kaupunkipuiston erityisarvoihin ja arvoperustaan. Esimerkkinä tiedossa olevista merkittävistä hankkeista mainittakoon luotojen alueen tapahtumajärjestämiseen liittyvät tapahtumapuiston laajentamistyöt ja urheilukeskuksen harjoitusjäähallin rakennussuunnittelu.

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen toimien toteuttamiseen ei ole varattu omaa erillistä määrärahaa kaupungin vuosibudjetissa. Toteutettavaksi esitettävät toimet sisällytetään vuosittaisiin toiminta- ja toteuttamissuunnitelmiin ja kulut katetaan hallintokuntien määrärahoista. Oma menokohta - Hämeenlinnan malliin - kaupungin budjetissa mahdollistaisi nykyistä paremmin esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen. Kansallinen kaupunkipuisto luo uusia edellytyksiä mahdollisen hankekohtaisen rahoituksen hankkimiselle. Oma menokohta helpottaisi myös tämän hankekohtaisen ulkopuolisen rahoituksen hankkimista, koska tällöin kansalliselle kaupunkipuistolle varattua rahoitusosuutta voitaisiin käyttää ulkoisen rahoituksen hankkimisessa omarahoitusosuutena. Muista kansallisista kaupunkipuistoista ainakin Hämeenlinnassa on varattu oma menokohtansa kansalliselle kaupunkipuistolle, joka on ollut viime vuosina noin 300 000 euroa vuodessa.

Kaupungin rahoituksen lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen toimien toteuttamisessa hyödynnetään ulkopuoliset rahoitusmahdollisuudet. Rahoituksessa hyödynnetään sekä Euroopan Unionin kautta saatava rahoitus että kansalliset rahoitusmuodot. Esimerkkejä sopivista rahoituslähteistä ovat muun muassa maaseudun kehittämisohjelma (Leader), säätiot ja rahastot, kansallinen rahoitus ympäristöministeriön ja museoviraston kautta, opetusministeriön hankerahoitukset, Länsi-Suomen EAKR-ohjelma ja Botnia Atlantica -ohjelma. Lisäksi haettavissa

on Euroopan unionin erillirahoitukset kuten Life+-, Media 2007- ja Kulttuuri-ohjelmien rahoitus.

Myös talkootyöllä voidaan toteuttaa erilaisia ympäristönparannushankkeita. Talkootöihin osallistuvia tahoja voivat olla alueella toimivat ja niiden intresseihin sopivat yhdistykset ja seurakunnat sekä koulut ja oppilaitokset.

Mahdolliset täydennysalueet

Porin kansallisen kaupunkipuiston rajausta käytiin hyvin tarkasti läpi puiston perustamisvaiheessa. Tällöin ulkopuolelle rajautui joitakin alueita, joilla on jatkossa edellytyksiä kuulua kansalliseen kaupunkipuistoon. Ortodoksien kirkon ja Käppäränpuiston osalta puistoa on jo laajennettu liittämällä ne mukaan vuoden 2006 lopussa.

Porin kansallisen kaupunkipuiston perustamisen yhteydessä mahdollisiksi laajennusalueiksi nimettiin edellä mainitun ortodoksisen kirkon ja Käppäränpuiston lisäksi veturitallien alue ja Sibeliuksenpuisto.

Muita Porin kansallisen kaupunkipuiston mahdollisia laajennusalueita ovat Sibeliuksenpuiston vieressä olevat yleisten alueiden korttelit, joilla sijaitsevat Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo, Puuvilla-tehtaan vieressä olevat VIII kaupunginosan puutalokorttelit, tietyt alueet Porin metsästä sekä Luotsinmäen vanhalle kaatopaikalle muodostunut arvokas yölaulajien pesimäalue ja muuttolintujen tarkkailupaikka.

Kartta 9

Veturitallit

Porin veturitallien alue (noin 13 hehtaaria) sijaitsee Karjarannan kaupunginosassa, keskustan ruutukaava-alueen länsipuolella. Alue liittyy etelä- ja itäsuivultaan kansallisen kaupunkipuiston läntisen päättien muodostaviin vanhaan ja uuteen hautausmaahan sekä vanhaan kaupungin sairaalaan. Bruttoalaltaan noin 3000 m²:n veturitallirakennusten (1895–1952, Bruno Granholm ym.) lisäksi alueella sijaitsee muutamia 1800- ja 1900-lukujen taitteessa ja sen jälkeen rakennettuja puu- ja kivirakennuksia, joiden suunnitelmat ovat perustuneet Oulun, Savon, Karjalan ja Turku-Karjaa -ratojen rautatierakennuksia varten laadittuihin piirustuksiin.

Veturitallien alue kertoo usealla tavalla kaupungin kehityshistoriasta, ennen kaikkea rautatien merkityksestä kaupungin kehittämisessä. Veturitallien alue on arvokas osa kaupungin historiaa ja veturitalli on itsessään arkkitehtonisesti kaunis. Talli on esitetty suojeltavaksi valmisteilla olevassa kantakaupungin yleiskaavassa. Ratarakentaminen nousee edustavasti esiin kaupunkipuistossa jo tällä hetkellä. Jos vielä veturitallien alue liitetään kansalliseen kaupunkipuistoon, korostuu ratateema entisestään.

Veturitallit. HN

Aluetta ei ole tällä hetkellä tarkoitettu oleskeluun ja virkistykseen, sillä junat muodostavat turvallisuusriskin pieniteollisuuden toimipaikkana oleva tiilirakennus on päivisin tuotantotoiminnassa. Liisankadun päähän asemakaavassa osoitettu kävelysilta vanhan hautausmaan reunalle lisäksi veturitallien alueen saavutettavuutta, kansallisen kaupunkipuiston alueen yhtenäisyyttä ja siirtymismahdollisuuksia osa-alueelta toiselle.

Veturitallien käynnissä oleva asemakaavoitus vaikuttaa merkittävästi siihen sopiiko alue jatkossa osaksi Porin kansallista kaupunkipuistoa. Kaavoituksen yhdeksi tavoitteeksi on asetettu veturitallien ympäristön liittäminen soveltuvin osin kansalliseen kaupunkipuistoon.

Sibeliuksenpuisto

Sibeliuksenpuisto on viidennen kaupunginosan keskellä sijaitseva vihreä keidas. Sibeliuksenpuisto oli alkujaan tori. Viides kaupunginosa perustettiin 1811 maajaon yhteydessä. Viidennen kaupunginosan keskiosan jätettiin tuolloin rakentamaton kortteli, Aleksanterintori. Sittemmin Aleksanterintoria alettiin nimittää Hevostoriksi. Vuonna 1852 viides kaupunginosa sai ensimmäisen asemakaavan arkkitehti Chiewitzin suunnitelmassa. Vuonna 1853 Hevostori nimitettiin Sibeliuksenpuistoksi Jean Sibeliuksen 88-vuotissyntymäpäivän kunniaksi. Puistomaisia istutuksia alettiin tehdä Hevostorille 1930-luvun loppupuolella. Leikkikentän perustustyöt tehtiin 1938.

Nykyisin Sibeliuksenpuiston itäreunassa sijaitsee 1950-luvun hengen mukainen leikkipuisto. Viidennen kaupunginosan asemakaavassa suojeltuja kohteita ovat puiston eteläreunassa oleva, vuosina 1942–43 rakennettu, arkkitehti Berttel Strömmerin suunnittelema Sibeliuksenpuiston muuntamo ja luoteiskulmassa sijaitseva J.K. Koskisen 1930 suunnittelema kioski.

HN

Sibeliuksenpuiston liittäminen osaksi kansallista kaupunkipuistoa edellyttää viherrakenteellisen jatkkeen vahvistamista Itäpuiston päästä kohti Sibeliuksenpuistoa (kuva alla).

Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo

HK

Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo sijaitsevat puutalokiinteistössä Porin V kaupunginosassa. Tontilla on kolme hirrestä rakennettua asuinrakennusta ja ulkorakennus, jotka on rakennettu 1800-luvun alun ja vuoden 1907 välisenä aikana. Tontin rakennukset tulivat Satakunnan Museon hallintaan vuonna 1990. Vuonna 1995 kahteen rakennuksesta perustettiin Satakunnan Museon korjausrakentamiskeskus Rakennuskulttuuritalo Toivo, joka sai nimensä talon yhdessä huoneessa sotien välisenä aikana toimineen Hedelmämehtehdas Toivon mukaan. Toivon

päärakennus on vanha hirsinen asuinrakennus, jonka ensimmäiset osat on ilmeisesti rakennettu jo 1810-luvulla mutta joka on saanut nykyasunsa useiden laajennusvaiheiden jälkeen vuonna 1907. Kunnostustöiden yhteydessä tiloihin rakennettiin korjausosanäyttely 1850-1950. Rakennuskulttuuritalo Korsmanin taloksi nimetty asuinrakennus on ilmeisesti rakennettu vuonna 1874, mutta se on saanut nykyisen ulkoasunsa konemestari Konstantin Korsmanin teettämässä remontissa vuonna 1896. Tiloja käytetään sekä opetustiloina että näyttelytiloina ja ennen kaikkea lasten ja nuorten kulttuuriperintöopetustiloina.

Rakennuskulttuuritalo Toivo. Satakunnan Museo

Piharivi on uudisrakennus Toivon tontilla, mutta sen paikalla on ollut asuin- ja ulkorakennusrivi jo 1800-luvun puolivälissä. Alun perin Piharivi on sijainnut vain parin korttelin päässä, Maaherrankatu 34:ssä, jonne se rakennettiin jo ennen Porin viimeisintä paloa. Varsin vanhakan-
taisessa asussa säilynyt punamullattu parihuonerakennus purettiin vuonna 1977 Satakunnan Museon varastoon, josta se on nyt palannut takaisin kotikaupunginosaansa. Piharivi on kunnostettu pääosin 1800-luvun lopun asuun. Se muodostaa sekä osan Toivon korjausnäyttelyä että toimii erilaisten tapahtumien tapahtumapaikkana ja lasten ja nuorten kulttuuriperintöopetustilana.

Toivon ja Korsmanin talon pihasta on tehty niin sanottu perinnepiha, jossa esitellään perinteistä kaupunkipihaa vanhoine kasveineen.

Puutalokorttelit

VIII kaupunginosan puutalokorttelien alue (Siltapuistokadun ja Valajakadun välinen alue) on teollisuuden synnyttämää puutaloasutusta 1900-luvun taitteesta. Porin VIII kaupunginosa kaavoitettiin vuonna 1894. Alue oli hieman aiemmin liitetty kaupunkiin. Kaupunginosan nykyisten puutalojen tieltä purettiin alueliitoksen jälkeen sinne 1800-luvun puolimaissa syntynyt teollisuustyöväen mökiasutus. Tilalle haluttiin rakentaa vastakkaisten porvariskortteleiden arvon mukainen ajanmukainen puutalokaupunginosa. Tehtaiden väliin jäävien neljän asuinkorttelin

VIII osan puutalokortteleja. HN

talot rakennettiin melko lyhyen ajan kuluessa 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana. Taloja suunnittelivat pääasiassa itseoppineet rakennusmestarit. Hirsirunkoiset, melko suuret rakennukset edustivat jo varsin korkeatasoista ammattityöväen urbaania asumista. Huoneistot olivat aikakauden mittapuun mukaan tilavia keittiön ja kamarin käsittäviä. Niihin ei enää liittynyt vanhempien kaupunginosien tavoin karjasuojia. Taloissa asui lähinnä läheisten tehtaiden työntekijöitä ja mestareita. Omistajat asuivat enimmäkseen kaupungin keskustassa.

Tänä päivänä vanhaa rakennuskantaa on jäljellä kolmessa korttelissa, jotka ovat säilyneet hyvin yhtenäisinä. Monivaiheisten rakennussuojelukiistojen jälkeen huomattava osa rakennuksista on suojeltu. VIII osan puutalokorttelit ovat valtakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön keskeinen osa ja osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä.

Porin metsä

Porin metsän alue ei kuulu kokonaisuudessaan kansalliseen kaupunkipuistoon. Perustamisvaiheessa osa alueesta jätettiin puiston ulkopuolelle muun muassa tielinjausten ja -varausten takia. Tulevien suunnitelmien täsmentyessä puiston laajentamista Porin metsän länsi- ja itäosassa har-
kitaan. Varsinkin länsiosassa oleva arvokas käenkaali-oravanmarja tyyppin lehto, jossa kasvaa järeää 140-vuotiasta kuusivaltaista metsää. Porin metsän monitavoitteisessa hoito- ja käyttösuunnitelmassa (kuvio 138) alueelle on ehdotettu uuden luonnonsuojelun alueen perustamista.

Luotsinmäen vanha kaatopaikka

Toukarissa sijaitsevasta vanhasta kaatopaikasta on muodostunut nykyisellään monimuotoinen kulttuurimaa, jossa on runsas lintulajisto. Alue on arvokas yölaulajien pesimäalue ja muuttolintujen tarkkailupaikka. Aluetta ja siellä olevaa luontolavaa käytetään paljon lintujen seurantaan, maisemankatseluun ja ulkoilukohteena. Alueen tulevaa käyttöä suunnitellaan ja toteutetaan niin, että se myöhemmässä vaiheessa voisi soveltua osaksi Porin kansallista kaupunkipuistoa.

lopuksi

Lopuksi

Porin kansallinen kaupunkipuisto on iso kaupunkisuunniteluteema, joka ohjaa toimenpiteitä ja antaa niille suuntaa. Porin kansallisella kaupunkipuistolla on valtakunnallinen merkitys, mutta ennen kaikkea se on tavallisia porilaisia varten. Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma antaa pitkän aikavälin suuntalinjat, joilla kansallisen kaupunkipuiston aluetta kehitetään. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt tavoitteet suuntautuvat osin kauas tulevaisuuteen. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tehtävä paljon työtä ja se tulee viemään aikaa.

Alueellisesti Porin kansallinen kaupunkipuisto käsittää kolme eriluonteista kokonaisuutta. Keskustan pohjoispuolella on Luotojen virkistysalue jokisuiston maisemassa. Kaupunkikeskustan eteläpuolella on Isomäen urheilukeskus ja Porin metsä. Välissä on rakennettua kaupunkikeskustaa, jossa on kaupunkikeskustalle ominaisia toimintoja ja erilaisia rakennettuja alueita. Porin kansallinen kaupunkipuisto ei muodosta yhtä selkeää kokonaisuutta. Suunnittelu on käynnistynyt toiminnallisten kokonaisuuksien kuvaamisesta ja käsittelemisestä.

Tavoitetilan saavuttamisen aikataulu on erilainen eri osaluodeilla. Myös esitetyt toimet vaihtelevat pitkän aikavälin toimista pienimuotoisempiin, mutta silti merkityksellisiin toimiin. Luotojen alueelle on ominaista voimakas luonnonolojen, kuten maankohoamisen ja jokiuomien eroosion, aiheuttama jatkuva muutostila. Lisäksi ilmastonmuutos ja tulvariskin asettaa omat erityisehtonsa Luotojen alueen kehittymiselle.

Kaupunkikeskustan alueella muutokset ovat luonteeltaan rakenteellisia ja niitä on luvassa lyhyemmällä aikavälillä.

Porin metsän hoidon tähtäin on noin 50 vuoden päässä. Alueen maisemaa muutetaan sekä virkistyskäytön että metsän- ja luonnonhoidollisten tavoitteiden mukaisesti. Urheilukeskuksen alueeseen kohdistuu alueen käytön lisäämiseen ja monipuolistamiseen sekä viherrakenteelliseen ilmeeseen ja toiminnallisuuteen liittyviä muutos-paineita. Ne tulee kohdata alueen arvot säilyttäen ja uudistuminen mahdollistaen.

Porin kansallisen kaupunkipuiston kaupunkirakenteen halkaiseva muoto on haaste ja mahdollisuus. Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelussa on hahmottunut kuva siitä, miten Porin kansallisen kaupunkipuiston mentaalista sisältöä voidaan kuvata siten, että erilaisten kaupunkipuiston kehittämiseen liittyvien päämäärien ymmärtäminen helpottuisi. Tämä kaupunkisuunnittelullinen haaste koskee kaikkia osapuolia, päätöksentekijöitä ja myös kaikkia porilaisia, joiden arjen ympäristö Porin kansallinen kaupunkipuisto on. Porilaisen arjen ympäristönä arvokkaatkin kohteet pyrkivät jäämään vähälle huomiolle. Siksi niitä on tarpeen nostaa esille.

Porin kansalliselle kaupunkipuistolle osoitettava oma vuosittainen määräraha kaupungin budjetissa edesauttaisi huomattavasti hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista.

lähteet

Lähteet

Ahtola, J., J. Koivula, A. Nurmi-Nielsen, L. Putkonen (1990). Satakunnan rakennusperinne. *Satakunnan Seutukaavaliitto A:177*. 208 s.

Alanen, A., A. Leivo, L. Lindgren & E. Piri (1995). Lehtojen hoito-opas. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja B:26*. 128 s.

Beier, B.-A. et al. (2006). *Framtidens Nationalstadspark. Handlingsprogram del I: Vision och förutsättningar*. Utgiven av Länsstyrelsen i Stockholms län. 37 s.

Beier, B.-A. et al. (2006). *Framtidens Nationalstadspark. Handlingsprogram del II: Åtgärder och utveckling*. Utgiven av Länsstyrelsen i Stockholms län. 25 s.

Ekroos, A. & V. Majamaa (2000). *Maankäyttö- ja rakennuslaki*. 753 s. Oy Edita Ab, Helsinki.

Hakila R. (2000). Satakunnan luonnonsuojeluselvytys 1995-1998. Kuntakohtaiset luontokartoitusaineistot. Liittyy Satakuntaliiton julkaisuun A:249.

Halonen, A. & L. Nummelin (2000). Porin kansallinen kaupunkipuisto. Kulttuurihistorialliset kohteet. Käsikirjoitus. Satakunnan museo.

Holm, L. et al. (toim.) (2002). *Nationalstadsparken – ett experiment i hållbar utveckling*. Stockholm.

Huvilajuovan osayleiskaava. Porin kaupunginkanslian kaavoitusosasto. 22.3.1999, tarkistettu 10.1.2000 ja 8.5.2000.

Häyrynen, M., T. Eskola, P. Granö, O. Mattila & J. Sotka-Siira (2004). *Suistolaisten puisto. Porin kansallisen kaupunkipuiston historia ja maisema*. 160 s. Finepress Oy, Turku.

Jääskeläinen, L. & O. Syrjänen (2003). *Maankäyttö- ja rakennuslaki selityksineen*. Käytännön käsikirja. 2., uusittu painos. 824 s. Rakennustieto Oy, Helsinki.

Kakkuri, E., E. Piri, S. Pohjola & E. Kubin (2000). Liimanninkosken lehtojensuojelualue. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsäntutkimuslaitos. Tutkimusmetsäpalvelut ja Muhoksen tutkimusasema. Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusmetsien julkaisusarja 20:2000. 25 s. + liitteet

Kangas, J. & A. Kokko (toim.) (2001). Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 800*. 366 s.

Kansallinen metsäohjelma 2010. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2:1999*. 38 s.

Karjalainen, E., I. Verhe & Suomen latu ry. (1995). *Ulkoilureitti, opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille*. 208 s. Rakennusalan Kustantajat RAK, Helsinki.

Koskinen, M. (toim.) (2006). *Porin tulvat – hallittuja riskejä?* Lounais-Suomen ympäristökeskus. Suomen ympäristö 19:2006. 82 s.

Lanne, M. (2005). Maa-Porin viher- ja virkistysalueet 2005. 69 s. Julkaisematon moniste. Porin kaupunki, kaavoitusosasto.

Linjama, T. (2006). Tulvasuojeluvaihtoehtojen edullisuusvertailu – esimerkkitapauksena Pori. Julkaisematon diplomityö. Teknillinen korkeakoulu. Rakennus- ja ympäristötekniikan osasto, Espoo.

Lounais-Suomen ympäristökeskus (2007). *Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2007-2012*. 97 s. Edita Prima Oy, Helsinki 2007.

Lindberg, E. (2006). Porin metsä - neuvoteltu maisema. Porin kaupunki, kaupunkisuunnittelu 31.12.2006. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C 60/2006*. 93 s.

Maa- ja metsätalousministeriö (2004). Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt. *Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 9:2004*. 60 s.

Mattila, O. (toim.) (1996). Meri-Porin osayleiskaava-alueen luontoselvitys 1995. Porin kaupunginkanslian kaavoitusosasto 1.3.1996. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C 46/1996*. 41 s.

Mattila, O. & H. Nukki (2006). Porin kantakaupungin luonto- ja maisemaselvitys 2005. Porin kaupunkisuunnittelu 15.12.2006. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C 62/2006*.

Meriluoto, M. & Soininen, T. (1998). *Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt*. 192 s. Metsälehti kustannus. Helsinki.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (2001). *Hyvän metsänhoidon suositukset*. 95 s. Libris Oy. Helsinki.

Mikkola, N. & H. Nukki (toim.) (2006). Porin metsän monitavoitteinen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelma. Porin kaupunki, Kaupunkisuunnittelu 15.12.2006. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C59/2006*. 42 s. + liitteet.

Mäntysaari, M. & H. Nukki (toim.) (2006). Porin metsän luontoselvitys 2005. Porin kaupunginkanslian kaavoitusosasto 30.10.2006. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C58/2006*. 31 s.

Mökkönen, T. (2002). Pori - Björneborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologinen inventointiprojekti.

Naakka, M., S. Solala & H. Nukki (2008). Hevosluodon ja Raatimiehenluodon eteläpäiden sekä Polsan- ja Liljanluodon luontokartoitus. Luonnos 10.1.2008.

Nylund Juhani (2004). *Katupuuraportti*. 60 s. Kehitys oy, Pori.

Porin kantakaupungin yleiskaava 2025. Porin kaupunkisuunnittelu 8.11.2007. Hyväksytty KV 10.12.2007.

Porin kaupungin asemakaavat 1852-2007.

Porin kaupungin puistotoimi (1992). Raatihuoneenpuisto 120 vuotta. 28 s.

Porin kaupungin viestintäohje. 6.11.2007. KH 3.12.2007.

Porin kaupunki (1996). Urheilukeskuksen ja Porin metsän yleissuunnitelma 1996. 39 s.

Porin kaupunki (2004). Promenadi-Pori kaupunkikeskustaprojekti 2000. *Porin kaupunkisuunnittelusarja C 42/1994*.

Porin kaupunki (2005). Strategia 2012.

Porin kaupunkisuunnittelu (2007). Pori, kantakaupungin yleiskaava 2025. Selostusosa. KV hyväksynyt 10.12.2007. 65 s.

Pouta, E. & M. Heikkilä (toim.) (1998). Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito. *Ympäristöministeriön Ympäristöopas 40*. 151 s. Sinari Oy. Vantaa.

Putkonen, L. (toim.) (2005). Satakunnan rakennusperintö 2003-2005. Satakuntaliiton julkaisematon moniste.

Rajaniemi, V. (2005). Liikuntapaikkarakentaminen ja maankäytön suunnittelu. Tutkimus eri väestöryhmät tasapuolisesti huomioon ottavasta liikuntapaikkasuunnittelusta ja sen kytkemisestä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen. Jyväskylän yliopisto.

Reipas, R. (1996). Urheilukeskuksen ja Porin metsän yleissuunnitelma 1996 (muutettu 24.6.1998). Porin kaupunki, kaavoitusosasto.

Rihtniemi, A. (1994). Taajamametsän metsäkuvaava rikastava hoito. 61 s. + liitteet. Licensiaattitutkimus. Helsingin yliopisto, Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta. Metsänhoitotiede.

Satakunnan Museo (2007). Rakennuskulttuuritalo Toivo. Esite 1 s. + <http://www.pori.fi/smu/toivo/index.html>

Savolainen Marjut (2005). Porin veturitallien alue. 35 s. TTY arkkitehtuurin osasto. Julkaisematon diplomityö.

Siitonen, J. (toim.). (2001). Metsäluonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelman loppuraportti. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 812*. 226s.

Suomen Kotiseutuliitto (2005). Puistot ja puutarhat. Suomalainen puutarhaperinne. *Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:11*. 144 s.

Särkkä, A. (toim.) (1969). *Satakunnan kulttuurihistorialliset suojelukohteet*. Satakunnan seutukaavaliitto.

Tapiontaskukirja.(2002).555 s. Metsälehti kustannus.Tapio.

Teknillinen korkeakoulu (2003). Teknillisen korkeakoulun maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelman Porin studio – kansallisen kaupunkipuiston visioita. Posterityöt.

Virtanen Katja (2003). Isomäen urheilukeskus, suunnitelma 2003. 40 s. Porin kaupunki, kaavoitusosasto.

Ympäristöministeriö ja Museovirasto (1993). Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Karttakeskus Helsinki 1993. *Museoviraston rakennusosaston julkaisuja 16*. 278 s.

Ympäristöministeriö (2007). Luonnos valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamiseksi. Ympäristöministeriö 19.12.2007.

Ympäristöministeriö (2007). Parempaan elinympäristöön. Elinympäristön kehittämistarpeet. Luonnos 26.10.2007. Ympäristöministeriön päätös 6.5.2002. Porin kansallisen kaupunkipuiston perustaminen YM 3/5541/2001.

Ympäristöministeriön päätös 6.5.2002. Porin kansallisen kaupunkipuiston perustaminen YM 3/5541/2001.

Ympäristöministeriön päätös 14.12.2006. Porin kansallisen kaupunkipuiston laajentaminen YM 3/5541/2003.

HN

*Teema on saag
Kuvassa
& Piennäyksen
4 Kuvassa 1833*

Plan of Björneborg.

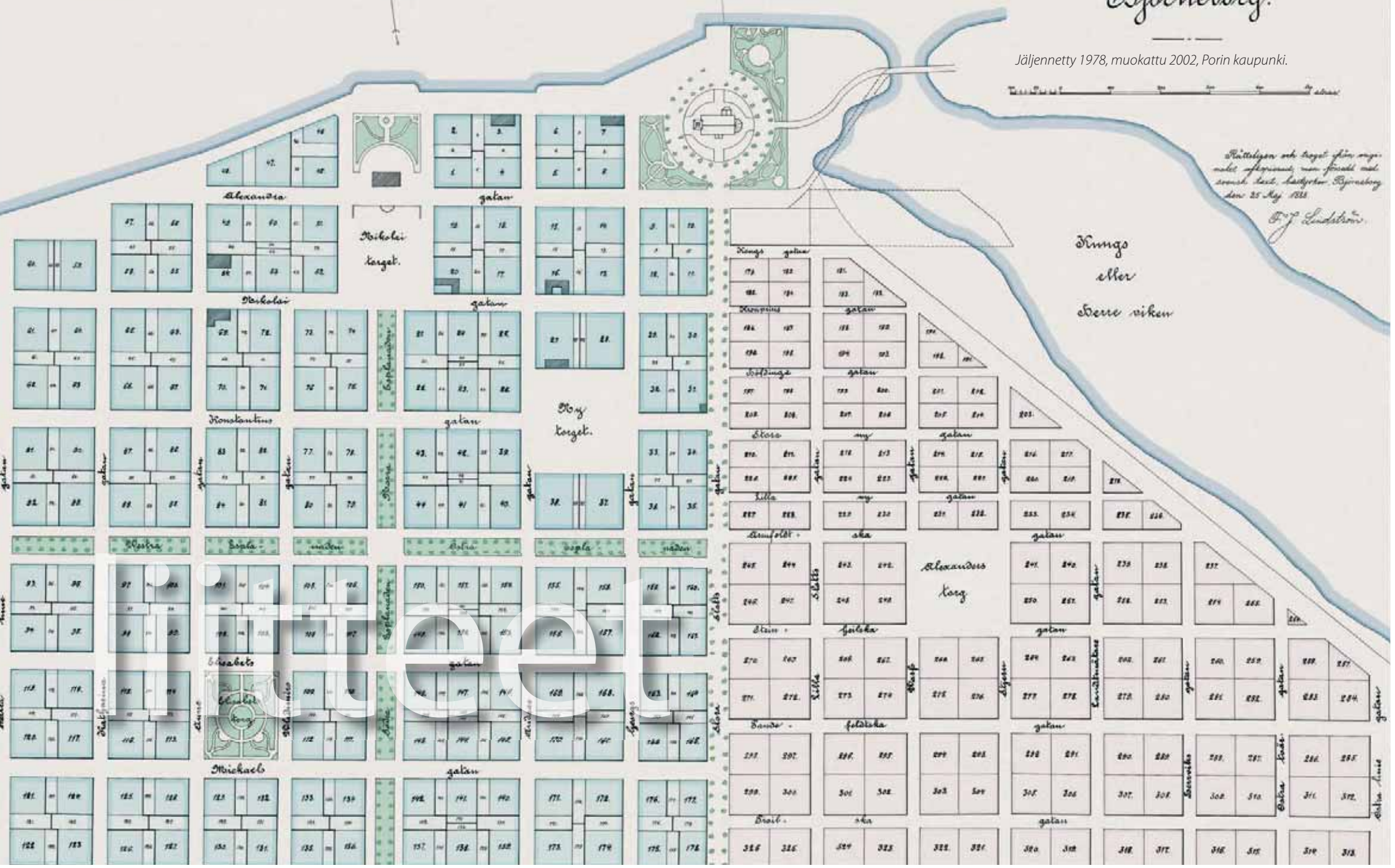
Jäljennetty 1978, muokattu 2002, Porin kaupunki.

*Platteågen och klostret efter en-
nallet af 1833, men försedd med
svenskt best. bestyrket Björneborg
den 25 Maj 1833.*

G. J. Lindström.

*Svingo
eller
Berre viken*

Aluekuvaukset - Porin kansallinen kaupunkipuisto

Liite 1

Luotojen alue

Luotojen alue kertoo merkittävällä tavalla Kokemäenjoen kehityshistoriasta. Maankohoamisen ja jokilietteen maatumisen seurauksena syntyneellä alueella on ainutlaatuisia jokiluontoa ja 1800- ja 1900- lukujen vaihteen tienoilla syntyntä huvilakulttuuria. Luoteiskärjestään luotojen alue on suorassa yhteydessä linnustostaan ja kasvillisuudesta kuuluisaan Kokemäenjoen suistoon ja edelleen Selkämereen ja sinne suunnitteilla olevaan Selkämeren kansallispuistoon. Luotojen luoteispäässä sijaitsee valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan ja valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman alueita. Lisäksi luoteiskärki kuuluu Natura 2000 -suojeluohjelmaan.

Jokivarren rantalehdot ulottuvat aivan ydinkeskustaan saakka. Alueella harjoitetaan perinteistä maanviljelyä. Luotojen peltoalueet alkavat aivan kaupunkikeskustan tuntumasta. Lisäksi alueella ovat sotien jälkeen perustettu Luodon siirtolapuutarha sekä Kaupunginpuutarha ja alueellinen Vihertietokeskus. Kirjurinluodossa on 2000-luvulla rakennettu muun muassa kansainvälisten Pori Jazz -festivaalien näyttämönä toimiva Kirjurinluoto Arena. Luotojen kaakkoiskärjessä on jo viime vuosisadalta lähtien kaupunkilaisten virkistyskäytössä ollut englantilaista puistotyyppiä edustava Kirjurinluoto. Historiallista puistokeidasta täydentävät mm. vuonna 1996 valmistunut uimaranta ja Pelle Hermannin leikkipuisto.

Kokemäenjoki ja jokivarsi

Kokemäenjoki rantoineen on keskeinen maisemallinen, ekologinen ja toiminnallinen elementti kansallisessa kaupunkipuistossa. Luotojen alueella aivan kaupungin ydinkeskustan läheisyyteen ulottuu luontoarvoiltaan rikas jokiluonto, joka näyttäytyy alkuperäisimmillään lähes

luonnontilaisilla pikkuluodoilla Polsanluodolla ja Liljanluodolla. Kokemäenjoen tuomasta aineksesta muodostuneiden pikkusaarten puusto muodostuu mm. harmaalepstä, tuomesta, pihlajasta ja raidasta. Pensaskerroksessa kasvaa mm. musta- ja punaherukkaa. Aluskasvillisuudessa viihtyvät mm. puna-ailakki ja lehtotähtimö sekä rantavyöhykkeen lukuisat vesikasvit. Saarten kasvillisuuteen pääsee tutustumaan puistotoimen ylläpitämää luontopolkua pitkin.

Kokemäenjoki ja Kirjurinluoto. HN

Luontoarvoiltaan arvokasta on koko jokirannan eliöyhteisö, ei pelkästään sen kasvillisuus. Kapeudesta huolimatta rantavyöhykkeen lehto tarjoaa elinympäristön monipuoliselle lintulajistolle. Joen rannassa on veden virtauksen ja aallokon syömiä pieniä hiekkarantaisia poukamia, jonka rantahiekan kätköissä asustaa selkärangatonta eliöstöä, tarjoten ravintoa rantavyöhykkeessä viihtyville lintulajeille.

Luonnonoloiltaan arvokkaaksi tulee lukea myös ympäröivän alueen avoimet viljelysmaat, jotka tarjoavat eri vuodenaikoina elinympäristön ja ravintoa alueella pesivälle sekä siellä muuтонаikaisena esiintyvälle lintulajistolle.

Kaikkiaan Luotojen pesimälajistoon kuuluu lähes 70 eri lintulajia.

Jokivarsi on Luotojen alueella voimakkaasti erodoituvaa ja tämä vaatii rantapenkereiden eroosion suojausta. Luotojen alue toimii suurtulvan aikana tulvan leviämisalueena ja kaikkein tulvaherkimmät alueet sijoittuvat peltoaukeille ja Huvilajuovan varteen. Olemassa olevat pengerrykset ovat monin osin sekä teknisesti että maisemallisesti huonosti toteutettuja.

Pellot

Maatalous oli tärkeä kaupunkiporvarien sivelinkeino niin Porissa kuin muissakin Suomen kaupungeissa koko 1800-luvun. Elinkeino menetti kuitenkin merkityksensä useimmissa kaupungeissa 1900-luvulle tultaessa. Porissa maatalous säilyi muista kaupungeista poiketen merkittävänä sivuelinkeinona koko 1900-luvun ensimmäisen puoliskonkin. Elinkeinoa ylläpiti kaupungin omistamat laajat

Raati miehenluoto. HN

viljelysmaat, joita ei pystytty vetisyyden ja tulvaherkkyiden takia tuolloin vielä käyttämään muihin tarkoituksiin.

Kokemäenjoen luodot olivat pitkään kaupungin virkamiesten nautinta-alueita, jota aina 1800-luvun jälkipuolelta saakka voitiin alueen vetisyyden vuoksi käyttää vain laidunnukseen ja niittoon. Tehokkaaseen viljelykseen alue voitiin ottaa maankohoamisen tuloksena vasta 1900-luvulla, jolloin hedelmällisestä maasta muodostuivat kaupungin parhaat pellot. Peltopalstoja vuokrasivat kaupungin ruutukaava-alueella asuvat pää- ja sivutoimiset viljelijät. 1900-luvulla luotojen maanviljelystä leimasi viljelijöiden monipuolinen yhteistoiminta (lauttaosuuskunnat, paimakoneosuuskunnat, hevosten lainaaminen, talkoapu, jne.).

Maanviljelys luotojen alueella jatkuu edelleenkin. Viljelijöistä suurin osa on edelleenkin kaupungin vuokratilajilijöitä. Viljelijät eivät kuitenkaan enää asu kaupungissa, vaan tulevat ympäröivältä haja-asutusalueelta. Tänä päivänä laaja, jokisuiston rikkoma rakentamaton viljelysaukea tuo väljyyttä ja luonnonläheisyyttä vanhaan teollisuuskaupunkiin. Luotojen peltoalueet toimivat suurtulvien yhteydessä tulvaveden leviämisalueena.

Huvilajuopa

Huvilajuovan alue on tasaista, alavaa ja tulvaherkkää noin 1-2 metriä merenpinnan yläpuolella olevaa vesijättö- ja suistomaata. 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana Porin kaupunki vuokrasi niittypalstoilta muutama aarin maapaloja "suviasunnon rakentamista varten" lähinnä kaupungissa asuville käsityöläisille, työväestölle ja rautatieläisille. Syynä kesäasunnon hankkimiseen oli pyrkimys saada leivän jatketta vihannesten ja marjojen viljelystä palstalla sekä halu päästä viettämään kesää kaupunkia terveellisempään ympäristöön. Kaikkiaan alueelle on rakennettu pitkälti toista sataa huvilaa, joista vanhimmat ovat aivan 1900-luvun alusta ja nuorimmat viime vuosilta.

Huvilajuovan yhdyskunnalle ominaisia piirteitä ovat rakennusten avautuminen joelle, jota pitkin huviloille alussa kuljettiin sekä pienipiirteisyys - Huvilajuovan ennen toista maailmansotaa rakennetut huvilat ovat kevytrakenteisia ja yleensä pieniä, ne on rakennettu vähittäin monessa vaiheessa ja eri toiminnot on sijoitettu moneen pieneen rakennukseen.

Nykypäivänä kävelymatkan päässä Porin keskustasta sijaitseva Huvilajuovan yhdyskunta on valtakunnallisesti katsottuna ainutlaatuinen, kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus. Jokaisessa Suomen kaupungissa on toisen maailmansodan jälkeen perustettuja siirtolapuutarhoja, mutta useita vuosikymmeniä varhaisempi, työväestön ponnistuksin kaupungin maille rakennettu kolonnia on poikkeus. Arvokkainta Huvilajuovan alueella on varsin eheänä säilynyt kokonaisuus sekä autenttisine säilyneet, alkuperäisen tradition mukaan rakennetut huvilat. Alue sai oikeusvaikutteisen osayleiskaavan kaupunginvaltuuston hyväksymänä 12.6.2000. Arvokkaimmat rakennukset on osayleiskaavassa suojeltu.

Luodon siirtolapuutarha

Hevosluodossa sijaitseva Luodon Siirtolapuutarha yhdistys perustettiin vuonna 1946. Tiheästi palstoitetulla

yhtenäisellä siirtolapuutarha-alueella on lähes sata puutarhapalstaa rakennuksineen. Alue on huomioitu seutu-kaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaana suojeltavana kokonaisuutena. Sen ympärille on vähitellen kasvanut palstaviljelyalue, jota on Porin kantakaupungin yleiskaava 2025:ssä esitetty siirrettäväksi Hevosluodon eteläpään pengerryksen alta. Sille on varattu uusi alue Kvistiluodon eteläpäästä.

*Vapaa-ajanviettoa Kirjurinluodossa 1930-luvulla.
Kuva: Satakunnan Museon arkistot*

Kirjurinluoto ja paviljonki

Kirjurinluoto oli 1800-luvun lopulla Porista vietävän puutavaran varastoalue. Alueelle tehtiin puistosuunnitelma vuonna 1891. Englantilaista puistotyyppiä edustavan Kirjurinluodon puiston rakentamistyöt saatiin valmiiksi vuonna 1897.

Vuosisadan vaihteessa luodossa oli jo jonkinlaisia retkeilylijoille tarkoitettuja kahvinkeittopaikkoja ja virvoitusjuomien myyntipisteitä. Porin Anniskeluosakeyhtiö käynnisti uuden kesäpaviljongin rakennushankeen luotoon vuonna 1910. Piirustukset jugendtyylistä kesäpaviljonkia varten oli laatinut rakennusmestari Arthur Fagerholm. Anniske-

luosakeyhtiö kohtasi pian taloudellisia vaikeuksia ravintolan ylläpidossa ja vuonna 1919 se siirtyi Porin kaupungin omistukseen. Vuosien varrella kaupungin omistama ravintolapaviljonki oli useiden ravintoloitsijoiden vuokraamana. Sotien jälkeen ravintolapaviljongin toiminta taantui ja paviljonki muutettiin kesäkahvilaksi. Sekä Kirjurinluodon puisto että paviljonki ovat valtakunnallisesti arvokkaita kulttuurihistoriallisia kohteita.

Kirjurinluodon ulkoilulenkki (1,3 km) kiertää luodon kaakosisosassa Taavi-sillalta Pormestarinsillan vierestä Rauhansillalle ja uimarannan kautta takaisin. Matkan varrella on mm. nuotiopaikka makkaranpaistoa varten. Luotojen lenkki (3,4 km) kiertää koko luodon puistoalueen Taavi-sillalta, Kirjurinluoto Arenan takaa Hanhipuiston kautta uimarannalle ja takaisin Taavi-sillalle.

Kalifornian golfkenttä. Lentokuva Vallas Oy

Polsanluoto ja Liljanluoto

Polsan reitti on Hanhipuistosta Polsanluotoon tehty luontoreitti, jossa voi tutustua monipuoliseen kosteikko- ja vesikasvillisuuteen sekä kuunnella ja havainnoida alueen rikasta linnustoa. Osa Polsan reitin varrella olevasta kasvillisuudesta on istutettua, jotta kulkija voi tutustua eri lajeihin poikkeamatta polulta. Polsan reitillä voi ylittää kapean juovan sillan kautta tai lossilla.

Kalifornian golfkenttä

Kalifornia sijaitsee Hanhiluodon kärjessä, Hevosluodonjuovan ja Luotsinmäenhaaran välissä. Golf-alueeksi Kalifornia vihittiin virallisesti 1987 ja täysimittaiseksi peliarenaksi Kalifornia valmistui 1992. Tämän jälkeen golfkenttä on edelleen laajentunut.

Kaupunkikeskusta

Pohjoisranta

Pohjoisranta on vanhaa teollisuusmiljöötä rantapuistoinneen. Vuonna 1900 ja vaihteittain myöhemmin rakennetut Porin Puuvillan tehdasrakennukset sekä 1800-luvun puolivälin jälkeen perustetun Porin konepajan teollisuusrakennukset ovat osa suomalaisen teollistumisen historiaa. Alue on myös arkkitehtonisesti ainutlaatuinen.

Puuvillatehdas

Porin Puuvillatehdas aloitti toimintansa syksyllä 1900. Koko tehdasalueen suunnitelman laati arkkitehti August Krook. Näyttävän kehräämörakennuksen rinnalla jokirantaa hallitsee puutarhan ympäröimä entinen konttori- ja johtajan asuinrakennus, jonka on suunnitellut arkkitehti Runar Finnilä vuonna 1934. Tehdas rakentui vähittäin aina 1960-luvulle asti. Viikkain kasvuvaihe osui 1950-luvulle, jolloin laajennusten suunnittelusta vastasi teollisuuden arkkitehtina tunnettu Pentti Aholo. 1950-luvun lopulla Porin Puuvillatehdas työllisti jo yli 2500 henkeä.

Yhä edelleen puuvillatehtaan punatiilinen kehräämörakennus hallitsee Kokemäenjoen pohjoisrannan maisemaa, mutta käyttötarkoitukseltaan muuttuneena. Tehtaan laaja kutomorakennus paloi vuonna 1982. Sen jälkeen

tehtaan toiminta ajettiin vähitellen alas 1990-luvun puoliväliin mennessä. Tänä päivänä laajaa, kaupunkikuvallisesti ja teollisuushistoriallisesti merkittävää tehdaskiinteistöä hallitsevat moninainen yritystoiminta sekä lukuisat virastot, suurimpina Satakuntaliitto, Porin yliopistokeskus ja Satakunnan TE-keskus. Kokonaisuus on valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde. Kehräämörakennus sekä konttori on suojeltu asemakaavassa.

Porin konepaja

Porin konepaja kuuluu kaupungin varhaisimpiin varsinaisiin teollisuuslaitoksiin. Yritys perustettiin vuonna 1858 Isollesannalle, Vaasaan vievän maantien varrelle, tuolloin vielä kaupunkialueen ulkopuolelle. Monien vaiheiden jälkeen konepaja joutui vuonna 1877 W. Rosenlew & Co:n haltuun, joka hallitsi yritystä seuraavat 110 vuotta. Vuonna 1987 Rauma-Repola Oy osti Rosenlew -yhtiön osake-enemmistön ja Porin konepajan olemassaolo lakasi. Porin konepaja muistetaan ennen kaikkea Porin Valu merkillä tuotetuista keittiöliesistään, talousvaluistaan sekä silitysraudoistaan. Yhtiö valmisti myös maataloustyökaluja, höyrykoneita, auroja ja puimakoneita, myöhemmin leikkuupuimureita sekä laivoja ja rautatievaunuja. II maailmansodan jälkeen Isollasannalla tuotettiin Rosenlew -merkillä myös kodinkoneita, kuten jääkaappeja ja pesukoneita.

Vuosina 1903–19 rakennettu vanha valimo (J. Nordstrand) jokirannassa hallitsee kaupunkikuvaa ja on lajinsa edus-

tavimpia maassamme. Tehdasalueen läpi kulkevan tien ympärille ryhmittyvät Torkel Nordmanin suunnittelema monumentaalinen, vuonna 1918 valmistunut koneistus-halli, niin ikään Nordmanin piirtämät konttorirakennus vuodelta 1916 sekä paja ja pannuverstas vuosilta 1934–35. Alueen kerroksista teollisuusarkkitehtuuria edustavat vielä arkkitehti Jaakko Tähtisen suunnittelema uusi valimo vuodelta 1945 ja arkkitehti Jarl Eklundin puutyö- ja maa-laosasto vuodelta 1940.

Porin konepajan tuotantolaitokset ovat säilyneet teollisessa käytössä. Tuotantoa hallitsevat Sampo-Rosenlew Oy:n puimurien valmistus sekä valimo. Kokonaisuus on Suomen merkittävimpiin kuuluva historiallinen kaupunkikonepaja, joka on niin rakennus- kuin teollisuushistoriallisestikin merkittävä, valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde. Rakennusten alkuperäinen sijoitus vanhan maantien molemmin puolin on säilynyt. Kokonaisuuden historiallista rakennetta rikkoo Teollisuuskadun sulkeminen ja uuden katuyhteyden avaaminen jokirantaan 2000-luvun alussa.

Isonsannan saha

Isonsannan saha perustettiin vuonna 1862 ja se oli ensimmäinen sittemmin sahateollisuuskeskukseksi muodostuneeseen Poriin perustettu höyrysaaha. Parhaimmillaan Porin nykyisen keskustan alueella toimi neljä höyrysaaha, joista toimivana on jäljellä enää Seikun saha, rakennuskannaltaan kuitenkin täysin uusiutuneena.

Tällä hetkellä vailta käyttöä oleva Isonsannan sahan rakennukset edustavat keskustassa viimeisenä höyrysaahakauden suursahoja. Nykyinen rankorakenteinen, kaksikerroksinen saharakennus on vuodelta 1922. Siihen liittyy saman ikäinen tiilinen höyrykattilahuone sekä hieman varhaisempi sähkömuuntamo. Suurikokoista, punamullattua saharakennusta leimaavat päätykolmioiden koristeelliset moniruutuiset ikkunat, valkeiksi maalattuine listoineen sekä katon satulanmuotoinen lyhtyrakennelma. Kaupunkikuvallisesti ja teollisuushistoriallisesti merkittävä sahakokonaisuus liittyy viereisen Porin konepajan miljööseen ja kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin sahateollisuuden rakennusmuistomerkkeihin.

Isosannan vanha saha. HN

Eteläranta ja Kivi-Pori (Hallintokorttelit)

Viimeinen suuri kaupunkipalo koetteli Poria vuonna 1852. Palon jälkeisen uuden ruutuasemakaavan laati vielä samana vuonna lääninarkkitehti G.Th.P. Chiewitz. Kaavassa määritellyillä suurilla tonteilla ja tonttien väleihin istutettavilla palokujilla haluttiin korostaa paloturvallisuutta. Palossa säästyneen, 1840-luvulla rakennetun raatihuoneen ympäristöön suunniteltiin kivistä rakennettava hallinnol-

linen ja kaupallinen keskus. Nykyisin Porin Etelärannan kiviorttelit muodostavat valtakunnallisesti täysin ainutlaatuisen historiallisen kaupunkirakenteen. Alueen 1973 vahvistettu suojelukaava oli Suomessa ensimmäisiä. Asemakaava uusittiin ja suojelua täydennettiin vuonna 1995. Eteläranta ja Kivi-Porin alue ovat kaupungin arvoalueita.

Eteläranta 1897. Kuva : Satakunnan museon arkistot

Kirkkokuisto

Nykyinen kirkkokuisto syntyi Porin viimeisimmän suuropalon 1852 jälkeen, jolloin kaavassa uuden kirkon tontiksi merkitty alue varattiin puistiksi. Uusi kirkko valmistui 1863 ja samana vuonna aloitettiin kirkkokuiston perustaminen ja alueelle istutettiin 350 puuta. Kirkkokuisto uudelleen järjestettiin 1917 puutarha-arkkitehti Schalinin suunnitelman mukaan. Tällä hetkellä historiallinen kirkkokuisto on puuston osalta täysi-ikäinen ja tärkeä osa keskustan viherverkkoa.

Keski-Porin kirkko

Lääninarkkitehti G.Th.P. Chiewitzin Porin palon jälkeen vuonna 1852 laatima asemakaava määritteli Porin kirkolle uuden paikan jokirantaan, keskustaa idässä rajaavan Isolinnankadun päätteeksi. Kaupunginarkkitehti C.J. von Heidekenin suunnittelema monumentaalinen tiilikirk-

ko valmistui runsaat kymmenen vuotta myöhemmin. Hienostuneen, mittasuhteiltaan tasapainoisen kirkon kruunasi Chiewitzin suunnittelema valurautainen torninhuippu, joka valettiin joen vastarannalla, juuri aiemmin perustetussa Porin konepajassa. Keski-Porin kirkkoa on pidetty Suomen usgoottilaisen kirkkoarkkitehtuurin hienoimpiin kuuluvana edustajana. Kirkko on säilynyt tähän päivään saakka lähes muuttumattomana. Interiööri sai koristemaalauksensa vasta vuonna 1898 arkkitehti August Krookin suunnittelemana ja urakoimana. Mangnus Enckelin kolmen kuori-ikkunan lasimaalaukset toteutettiin vuosina 1924–26. Keski-Porin kirkon restaurointi toteutettiin vuosina 1995–96. Sen suunnitteli Arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio. Kirkkoon rakennettiin uudet urut vuosina 2006–2007 ja rakennuksen kuntoa ylläpidetään säännöllisesti.

Porin silta

Porin ensimmäinen kiinteä rautasilta Kokemäenjoen yli vihittiin käyttöön 26.9.1926. Uusi silta korvasi vanhan vuonna 1852 rakennetun puisen ponttonisillan ns. Charlottan. Uuden harvinaisen riippupaarteisen kaideansasillan suunnitteli professori Jalmarin Castrén. Valtakunnallisesti arvokas silta on suojeltu asemakaavalla.

Tulli- ja pakkahuone / Taidemuseo

Kivinen yksikerroksinen vaaka- ja pakkahuone rakennettiin C.L. Engelin suunnitteleman raatihuoneen alapuolelle, Porin jokisatamaan vuosina 1858–60. Suunnitelmat laati kaupunginarkkitehti C.J. von Heideken. Koko korttelin mittainen rustikoitu rakennus muodostaa jalustan Engelin raatihuoneelle kuvaten näin symbolisella tavalla talouselämän ja hallinnon välistä suhdetta maamme ensimmäisen teollistumiskauden alussa. Vuosina 1896–97 rakennusta laajennettiin syvyydeltään kaksinkertaiseksi arkkitehti Gustaf Nyströmin suunnitelmien mukaan. Samalla päädyt korotettiin kaksikerroksisiksi torneiksi. Tyylillisesti Nyströmin laajennus jatkoi Heidekenin uusrenessanssiin viittavaa muotokieltä. Rakennus toimi tullin- ja pakkahuoneena

aina vuoteen 1963 asti, jolloin tulli sai uudet tilat Porin satamasta Mäntyluodosta. Siihen mennessä jokisataman oli jo menettänyt merkityksensä laivojen kasvaessa ja joen mataloitua.

Taidemuseo. HK

Nykyisin tulli- ja pakkahuone toimii Porin taidemuseona. Arkkitehdit Ky Kristian Gullichsenin suunnittelema käyttötarkoituksen muutos valmistui lopullisesti vuonna 1981. Ulkoasultaan rakennus palautettiin tuolloin vuoden 1897 asuun. Interiööri rakennettiin kokonaan uudelleen modernismin hengessä. Kansainvälisestikin tunnettuna modernin taiteen museona yli 25 vuotta hyvin palvelleeseen tilaan laajennus valmistui keväällä 2000 arkkitehti Kristian Gullichsenin johdolla. Maan alle, raatihuoneen mäen rinneeseen sijoittuvassa uudisrakennuksessa on arkkitehtuuriltaan erittäin hienopiirteinen, vanhan taidemuseon modernistista arkkitehtuuria jatkava taidenäyttelytila sekä 1600-luvun alkuun palautuvan holvikellarin jäännökset ja siihen liittyvä arkeologinen näyttelytila. Kellarin jäännös kertoo elämästä Vaasa -kaudella perustetussa Porissa. Se löydettiin rakennuspaikalla tehdyissä arkeologisissa kaivauksissa.

Suomalainen Klubi / Svenska Klubben

Nykyisen klubin paikalla sijaitsi vuonna 1822 rakennettu kaksikerroksinen kivitalo, joka tuhoutui tulipalossa 1852. Palaneen rakennuksen tilalle rakennutti puutavarakaup-

piaana ja laivanvarustajana tunnettu liikemies August Björkman uuden kivisen asuinrakennuksen. Uusklassisen rakennuksen suunnitelmat laati A. Wahlberg. Valmistuttuaan vuonna 1854 rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli kauppa- ja varastotilat sekä toisessa kerroksessa sijaitsivat asuinhuoneistot.

Rakennus oli vuosisadan vaihteessa kauppias J. Grönfeldtin perikunnan omistuksessa. Vuosina 1885–1902 rakennuksessa toimi suomalainen tyttölyseo sekä osa rakennuksesta oli vuokrattu suolavarastoksi ja Satakunnan Museon tiloiksi. Tyttölyseon jälkeen rakennuksessa toimi kansakoulu (Rantakansakoulu), kunnes vuonna 1912 arkkitehtitoimisto Fagerholm & Nordman laati rakennuksen muutossuunnitelman, joka käsitti mm. uuden sisäänkäynnin, juhlasalin ja biljardihuoneen rakentamisen. Samana vuonna tiloja vuokrattiin Svenska Förening för bildning och nöje i Björneborgille, joka oli ruotsalaisen klubin edeltäjä. Valtakunnallisesti arvokas rakennus on suojeltu asemakaavalla. Rakennus siirtyi vuonna 1929 W. Rosenlew Oy:n omistukseen, josta lähtien Svenska Klubben ja Suomalainen Klubi pitivät rakennuksessa ravintolaa. Nykyään rakennus on edelleen ravintolakäytössä. Toisen kerroksen tilat kunnostettiin ja rakennuksessa tehtiin toiminnallisia parannuksia vuonna 2005.

Raatihuone

Porissa raatihuoneen rakennushanke lähti käyntiin vuonna 1823 kaupungin tarpeesta rakentaa uusi vankila paikakunnalle. Vuonna 1830 tehtiin päätös uuden raatihuoneen rakentamisesta, johon sijoittuisi myös vankilan tilat. Porin raatihuoneen suunnittelijana toimi saksalaissyntyinen arkkitehti Carl Ludvig Engel. Lopulliset piirustukset ja kustannusarvion hän allekirjoitti 30.8.1831. Vaikka piirustukset hyväksyttiin jo vuonna 1831, todellisiin rakennustöihin ryhdyttiin vasta 1830-luvun loppuvuosina. Rakennustöiden viivästymisen syynä olivat alueen asema-kaavamuutos ja hankkeen taloudelliset vaikeudet.

Valmistuttuaan rakennuksessa oli keskushallinnon ja oikeuslaitoksen kokoustilat sekä suuri sali istuntojen pitoa

varten. Lisäksi rakennuksen kuuluivat olennaisena osana myös vankila ja putka sekä palovartijan vartiotupa. Kymmenen vuotta raatihuoneen valmistuneen jälkeen rakennus vahingoittui perusteellisesti vuonna 1852 Porin kaupunkia kohdanneessa tulipalossa. Palon jälkeen rakennus korjattiin alkuperäisen mallin mukaisesti, paitsi puinen torni korvattiin J. E. Stenbergin suunnittelemaalla nykyisellä palotornilla vuonna 1891.

Raatihuoneen viimeisimmät korjaus- ja restaurointityöt alkoivat 1980-luvulla ja päätökseen ne saatiin vuonna 1991. Nykyisin rakennuksen kellarikerroksessa toimii ravintola, ensimmäisessä kerroksessa on kaupungin toimistotiloja ja toisessa kerroksessa kokous- ja juhlatiloja.

Raatihuoneen torni. HN

Junneliuspalatsi / Kaupungintalo

Apteekkari Robert Junneliuksen ja johtaja Hugo Rosenlewlin rakennuttama kolmikerroksinen yksityispalatsi muutettiin Porin kaupungintaloksi kahdessa vaiheessa vuosina 1964–1968. Suomen näyttävimpiin kuuluva uusrenessanssirakennus oli valmistunut vuonna 1895. Monen vuoden suunnitteluprosessin tuloksena syntynyt, firenzelistä palatsia mukaileva talo voidaan lukea arkkitehti August Krookin päätyöksi. Rakennukselle ominaista ovat poikkeuksellisen monimuotoiset julkisivukäsittelyt, kuten julkisivutiilen, betonivalun sekä roiskemaalauksen käyttö. Myös sen rakenneratkaisut ja talotekniikka olivat aikanaan edistyskelliset sekä interiöörit kunnianhimoisesti viimeistellyt.

Merikapteenin talo. HN

Junneliuspalatsin muutos kaupungintaloksi, yksityisasunnoista julkiseksi tilaksi on ollut raskas. Silti rakennuksen julkisivut on 1960-luvun saneerausajattelusta poiketen jätetty lähes koskemattomiksi. Myös interiööriä on keskikäytäväratkaisusta huolimatta jäljellä yllättävän paljon alkuperäistä kiinteää sisustusta. 1990-luvun alkupuolella talon historiassa käynnistyi uusi vaihe. Alkuperäistä loistoa lähdettiin kaivamaan pala palalta esiin. Muun muassa porrashuoneen koristemaalaukset ovat jälleen nähtävissä, julkisia tiloja on palautettu alkuperäiseen muotoonsa ja ikkunat on kunnostettu. Kaupungintalon täydellinen restaurointi, jonka on suunnitellut arkkitehti, professori Vilhelm Helander, valmistui Porin kaupungin 450-juhla-voodeksi 2008.

Merikapteenin talo / Heinen talo

Raatihuoneen naapurissa, Porin teatteria vastapäätä sijaitseva ja nykyisin Porin evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän hallintokeskuksena toimiva rakennus on valmistunut vuonna 1893. Erilaisia tyyliasuuntia yhdistelevän rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Ricardo Björnberg ja rakennuttanut merikapteeni Oscar Heine. Talon persoonallisin kohta on laivan mastotornia muistuttava pyöreä torni. Seurakuntien omistuksessa talo on ollut vuodesta 1922.

Talon porraskäytävä on suojelukohde ja se on entisöity 1983 yhteistyössä Museoviraston kanssa. Tällä hetkellä talo on hyvässä kunnossa. Vuosina 1999–2000 talossa tehtiin peruskorjaus, jonka tavoitteena oli poistaa monien vuosien varrella tehtyjen pienten korjausten ja muutosten sekava vaikutelma. Muun muassa huonekorkeus on palautettu ennalleen ja maalikerrosten alta löytyneitä katto-ornamenteja on maalattu uudelleen.

Porin teatteri

Porilla on huomattava rooli suomalaisen teatteritoiminnan historiassa. Suomalaisen teatterin ensiesitys tapahtui kaupungissa, Hotelli Otavan yläsalissa. Oma kivinen kaksiker-

roksinen, uusrenessanssityylinen teatteri Poriin valmistui vuonna 1884. Talon suunnitteli tukholmalainen arkkitehti J.E. Stenberg. Koristemaalauksista vastasi niin ikään ruotsalainen taitelija C. Grabow. Stenberg suunnitteli muutamaa vuotta myöhemmin talon itäisvulle galleriaosan, jonka lälypuolinen terassi vielä hiukan myöhemmin katettiin.

Porin teatteri koki 1970-luvun alussa mittavan uudistusvaiheen. Talon 1950-luvulla rakennettu laajennusosa purettiin ja tilalle rakennettiin matala, tasakattoinen uudisrakennus, johon tuli teatterin pieni näyttämö sekä työtiloja, mm. pukuhuoneet. Samalla vanha osa uudistettiin ajan vallitsevien suunnitteluihanteiden mukaisesti. Julkisivut ja osittain myös kiinteä sisustus säilyivät kuitenkin varsin pienin muutoksin.

Kaupunkikuvallisesti merkittävässä paikassa sijaitseva teatteri on keskeinen osa kaupungin 1852 palon jälkeen luotua kivistä monumentaalikeskusta edustaen asuintaloja ehkä näyttävämpää ja muodoiltaan siitä selvästi erottuvaa julkista rakentamista. Porin teatteri kuuluu Helsingin ja Turun ruotsalaisten teattereiden ohella Suomen vanhimpiin teatterirakennuksiin. Talon julkisivujen restaurointi valmistui vuonna 2000. Sisätilojen restaurointi ja näyttämötekniikan uudistaminen odottavat rahoitustaan.

Porin teatteri. HN

Hotelli Otava

Hotelli Otava oli Suomen pisimpään yhtäjaksoisesti toiminut hotelli-ravintola, kun se vuonna 1985 lopetettiin. Samalla asetettiin päätepiste 130 vuotta jatkuneelle maineikkaalle kulttuuritraditioille. Hotelli Otavan kaksikerroksinen, kaupunginarkkitehti C.J. von Heidekenin suunnittelema kivirakennus valmistui vuonna 1857 Raatihuoneenpuiston, silloisen Nikolaintorin laidalle. Hieman myöhemmin vuonna 1872 talossa aloitti toimintansa Suomalainen teatteri (myöhemmin Kansallisteatteri). Teatteritoiminta Otavassa päättyi vuonna 1884 Porin Teatterin valmistuttua. Nykyisen uusrenessanssiasunsa Hotelli Otava sai vuonna 1891, kun arkkitehti J.E. Stenbergin suunnittelema korotus kolmikerroksiseksi valmistui.

Otava oli pitkään kaupungin ainoa varsinainen hotelli. 1960-luvulta lähtien se oli myös Pori Jazzin konserttipaikkana. Hotelli-ravintolatoiminnan päättyessä puurakenteinen ravintolaosa purettiin ja hotelli jäi tyhjilleen. Porin kaupunki osti kiinteistön vuonna 1997 ja kaksi vuotta myöhemmin käynnistyi talon restaurointi ja käyttötarkoituksen muutos, joka valmistui vuoden 2006 lopussa. Suunnittelusta vastasi Rebuild Arkkitehdit arkkitehti Anneli Lassilan johdolla. Valtakunnallisesti arvokas rakennus on suojeltu asemakaavassa. Rakennuksessa on nykyisin Valtionkonttorin toimisto. Arvokkaasti kunnostettua, historiallista rakennusta on toivottu kulttuurikäyttöön.

Puistoakselit ja vanhan aseman alue

Viimeisen Porin suurpalon jälkeisen Chiewitzin laatiman Porin asemakaavan keskeisenä elementtinä oli etelä-, pohjois-, itä- ja länsi-puistoakselit, jotka jakoivat kaupungin neljään kaupunginosaan. Ainoastaan V kaupunginosa jäi uudistuneen asemakaavan jälkeen ennalleen. Pohjois- ja Eteläpuistoakselien välittömässä ympäristössä sijaitsee kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa. Merkittäviä yksittäisiä kohteita ovat vuonna 1894 rakennettu VPK:n talo (nykyisin ravintola Punainen kukko) ja vuonna 1892 rakennettu entinen ruotsalainen yhteiskoulu (nykyisin Porin taidekoulu) sekä vuonna 1854 rakennettu ns.

Äyrilän talo ja vuonna 1927 rakennettu entinen puhelinlaitoksen rakennus (nykyisin Luontotalo Arkki). Nykyisin puistot ovat tunnettuja Porin nimikkolinnun mustavärkisen pesimäyhdyksunnista.

Raatihuoneenpuisto

Raatihuoneenpuiston ympärille rakentui Porin viimeisimman suurpalon jäljiltä 1850-luvulla kaupungin hallinnollinen keskus. Chiewitzin kaavassa määritellyillä suurilla tonteilla ja tonttien väleihin istutettavilla palokujilla haluttiin korostaa paloturvallisuutta. Tunnetuimmat rakennukset ovat empiretyylinen raatihuone ja kaupungintalona toimiva renessanssipalatsi. Raatihuoneenpuisto ja Raatihuone ovat asemakaavan mukaisten puistoakselien pohjoinen pääte. Yhdessä Etelärannan kanssa alue muodostaa valtakunnallisesti ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Lääninarkkitehti G. Th. Chiewitzin laati vuonna 1852 Poria kohdanneen tulipalon jälkeen kaupungille uuden asemakaavan, mikä noudatteli aikakauden empiren kaavoitusperiaatteita, joiden mukaan kadut olivat aiempaa leveämpiä ja niitä reunustivat vehreät puistoistutukset. Nykyisen Raatihuoneenpuiston paikalla oli sijainnut ennen paloa Porin Suurtori. Alkujaan nykyinen Raatihuoneenpuisto ja silloinen Suurtori (myöh. Nikolaintori) toimi kaupungin toisena kauppapaikkana yhdessä siitä lounaaseen sijainneen Karjatorin kanssa. Torikaupan keskuksena alue toimi vielä Porin palon 1852 jälkeen, mutta vähitellen maalaistavara-kauppa siirtyi Uudelletorille eli nykyiselle Kauppatorille.

Keskeisen sijaintinsa takia päätettiin tori perustaa puistoksi, mikä tapahtui 1872. Puisto rakennettiin Suomessa vallinneen englantilaisen maisematyylin mukaisesti. Kaupungin merkkihenkilöt halusivat istuttaa itselleen nimikkopuun puistoon, jonka myötä puistosta tuli varjoisaa liiallisen puumäärän takia. Tämän johdosta puistossa liikumista kartettiin öiseen aikaan.

Puiston uudelleenjärjestely toteutettiin 1909 tehdyn päätöksen mukaisesti. Vuonna 1912 valmistui sekä uudistettu puisto että Raatihuoneen edustan kivikaide. Runsaista

nimikkopuistaan johtuen ylimääräisen puuston poistot jouduttiin suorittamaan öisin. Suuri osa puiston alkuperäisestä puustosta kuitenkin säilyi kehystämässä keskialueen symmetrisiä käytäviä.

Kivikaide sai koristeekseen nykyisen pronssiin valetun Karhuveistoksen vuonna 1938. Se on kahden paikalla jo aiemmin olleen karhuveistoksen ohella taiteilija Emil Cedercreutzin tuotantoa. Samana vuonna valmistui kauppias Airion lahjoittamana puiston suihkukaivo, joka kunnostettiin 2007. Puiston pohjoispuolelle Raatihuoneen edustalle pystytettiin vuonna 2008 kuvanveistäjä Sofia Saaren veistämä kaupungin perustajan Juhana-herttuan patsas Porin 450-juhlien kunniaksi.

Raatihuoneenpuisto 1930-luvulla.
Kuva Satakunnan museon arkistot.

Porin vanha rautatieasema

Rautatieyhteys Tampereelta Poriin valmistui keväällä 1895, mutta rataosan vihkiäiset pidettiin vasta marraskuussa. Vuonna 1895 valmistunut asemarakennus paloi kansalaissodan tapahtumien yhteydessä ja uusi asemarakennus rakennettiin vuonna 1919 samalle paikalle arkkitehti Thure Hällströmin piirustuksien mukaisesti. Uusi asema on muotokieleltään varsin pelkistetty. Epäsymmetrinen julkisivujen jäsentely viittaa vielä jugend-arkkitehtuuriin. Sen sijaan yksityiskohdissa on jugend-piirteiden ohella nähtävissä jo klassismin vaikutusta. Rakennus jäi pois liikennekäytöstä nykyisen aseman valmistuttua uuteen paikkaan vuonna 1938. Vanha asema muutettiin asuinkäyttöön vuonna 1945. Asuntolana rakennus toimi 1970-luvulta lähtien. Asuntolakäytön päätyttyä talo on myyty ja kunnostettu yksityiseen asuinkäyttöön. Rakennus on suojeltu asemakaavalla.

Vanha rautatieasema. HN

Asemapäällikön talo

Porin radan rakennukset tehtiin Oulun rautatietä varten 1880-luvulla laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Nykyään Porin vanhan aseman alueella on jäljellä mm. asemapäällikön taloksi kutsuttu vuonna 1895 valmistunut lähinnä uusrenessanssityylinen asuinrakennus. Rakennus on suojeltu asemakaavalla.

Hautausmaat ja kaupunginsairaalan alue

Kaupungin hautausmaat ja Kaupunginsairaalan alue muodostavat vihreän jatkeen Länsipuistolle. Alueen maamerkinä toimii Vanhan hautausmaan kupeessa seisova noin 50 metriä korkea funkistyylinen tiilinen vesitorni. Kaupunginsairaalan länsipuolella sijaitsevalla uudella hautausmaalla sijaitsee yksi Porin tunnetuimmista nähtävyyksistä Juseliuksen mausoleumi, joka on tullut kuuluisaksi Akseli Gallen-Kallelan freskoista. Vuonna 2007 kansalliseen kaupunkipuistoon liitettiin Käppärän hautausmaan ja Maantiekadun eteläpuolella oleva Käppäränpuisto ja ortodoksisen kirkon alue.

Vanha kaupunginsairaala. HN

Käppärän hautausmaa

Hautausmaa perustettiin 1884 sairaalan viereen kaupungin ulkopuolelle. Hautausmaa käsitti aluksi viiden hehtaarin alueen jota laajennettiin 1913 sekä 1943. Laajennusten jälkeen hautausmaa oli kahdeksantoista hehtaarin suuruinen. Alkuaajoilta ei ole saatu suunnittelijaa selville, mutta vuonna 1917 arkkitehti B.M. Schalin laati yksityiskohtaisen suunnitelman. Ilmari Virkkalan ehdotus voitti 1946 vuonna pidetyn hautausmaasuunnittelukilpailun jota sittemmin on noudatettu. Alue on jaettu erilaisiksi lohkoiksi, jos-

sa jokaisessa on oma puulaji. Kokonaisuudessa puusto on vanhaa ja sitä uusitaan tällä hetkellä. Hautausmaalla ei ole uusia hautapaikkoja. Hautauksia voidaan suorittaa sukuhautoihin. Seurakunta antaa uudelleen hautauskäyttöön hoitamattomuuden tai muun syyn takia palautuneita hautoja. Alueelle voidaan haudata arkussa, uurnassa sekä tuhkana muistolehtoon.

Uusi ja vanha siunauskappeli

Vanhassa osassa hautausmaata sijaitsee pikkukappeli, joka on rakennettu vuonna 1891. Siunauskappeli on uusgoottilaista tyyliä ja se on maamme vanhimpia siunauskappeleita. Sen on suunnitellut arkkitehti J. Brynolf Blomqvist. Kappeliin on tehty peruskorjauksia vuosina 1965 sekä 2000. Peruskorjauksen yhteydessä kappeliin rakennettiin uudet yhdeksänkertaiset urut. Ne ovat Paschen Kiel orgelbau tuotantoa ja ne valmistuivat vuonna 2001. Kappeli on mitoitettu neljällekymmenelle hengelle.

Uusi siunauskappeli. HN

Iso kappeli rakennettiin vuonna 1960 arkkitehti Keijo Vallin suunnitelmien mukaisesti. Kappelin käyttöönotto vihkimisen suoritti arkkipiispa Ilmari Salomies. Samalla hän vihki myös vihkimättömän hautausmaa-alueen hautauskäyttöön. Kappeli on suunniteltu noin kahdellesadalle hengelle. Kappelin ulkoseinässä on reliefi ”Enkeli ja purjeenlaskija”, jonka on suunnitellut Jussi Vikainen.

Juseliuksen mausoleumi

Vuorineuvos F. A. Juselius rakennutti Sigrid -tyttärensä muistoksi vuonna 1898 mausoleumin. Pohjoismaiden ainoan mausoleumin rakennuspiirustukset laati tunnettu kirkkoarkkitehti Josef Stenbäck. Mausoleumin interiöörin suunnittelun sai tehtäväkseen maankuulu taiteilija Akseli Gallen-Kallela.

Juseliuksen mausoleumi. HN

Mausoleumin ryhdyttiin rakentamaan hautausmaalle vuonna 1899 ja keväällä 1902 rakennus oli valmis. Valmistuttuaan mausoleumi oli kokonaistaideteos, joka arkkitehtuuriltaan noudatteli uusgotiikan tyylipiirteitä ja interiöörissä oli Gallen-Kallelan ja Pekka Halosen fresko-maalaukset. Vuorineuvos F. A. Juseliuksen kuoltua vuonna 1930 myös hänet haudattiin mausoleumiin. Rakennus tu-

houtui tulipalossa kuitenkin sisätiloiltaan pahoin vuonna 1931. Tulipalon jälkeen järjestettiin kilpailu Sigrid Juseliuksen sargofagin suunnittelusta. Kilpailun voitti arkkitehti Jarl Eklund, joka suunnitteli valkeasta marmorista sargofagin kryptaan, jonne myös sijoitettiin hänen suunnittelema F. A. Juseliuksen tinainen sargofagi. Mausoleumin keskitalan freskot kunnostivat tulipalon tuhojen jäljiltä taitelijat Oskar Niemi ja Paavo Leinonen. Gallen-Kallelan poika Jorma Gallen-Kallela viimeisteli isänsä luonnoksien perusteella keskigallerian freskot 1930-luvun loppupuolella.

Vanha hautausmaa

Kirkkoherra Fredrik Lebell vihki Porin uuden Hampustenmäkeen sijoittuvan hautausmaan käyttöön 11.6.1809. Aiempi hautausmaa oli sijainnut kirkon vieressä, aivan kaupungin keskustassa. Sen siirtoa oli ryhdytty pohtimaan vuoden 1801 jälkeen, koska keskustassa sijaitsevan hautausmaan katsottiin levittävän, etenkin kosteina kesinä, tuolloin yleistä mätäkuumetta.

Vanha hautausmaa oli aluksi vajaan hehtaarin kokoinen. Jo vuonna 1830 se laajennettiin lähes kaksinkertaiseksi ja 1850-luvun lopulla niin, että hautausmaan lopullinen pinta-ala on kolme hehtaaria. 1890-luvulla tuolloin jo käytöstä pois jäänyt hautausmaa hieman pieneni, kun sen venäläisestä osasta lunastettiin maata rautatietä varten.

Hautausmaan alue ympäröitiin ensin tilapäisellä aidalla, joka varsin pian korvattiin etelä- ja länsipuolella muuratulla kiviaidalla. Aitaan tehtiin kaksi rautaista ristikkoporttia. Myös hautausmaan laajennusosat aidattiin samalla tavoin aiemman suunnitelman mukaisesti. Vanha hautausmaa jäi pois käytöstä vuonna 1884 ja vainajat haudattiin sen jälkeen Käppärän hautausmaalle. Vanhalle hautausmaalle sai sen jälkeen haudata vain poikkeustapauksissa, vuoden 1890 jälkeen joihinkin sukuhautoihin senaatin ja sittemmin opetusministeriön luvalla. Osa vanhan hautausmaan muistomerkeistä on säilynyt. Viimeisimmät muistomerkit ovat 1960-luvulta.

Vesitorni. HK

1800-luvun lopulla vanhaa hautausmaata ryhdyttiin hoitamaan puistona ja ilmeisesti tuolloin puutarhuri Fr. Söderberg laati aluetta varten suunnilleen nykytilannetta vastaavan puistosuunnitelman. Porin seurakuntayhtymä ottaa alueen uudelleenkäyttöön urnahautausmaana.

Vesitorni

Vesijohtoverkon rakentamista ryhdyttiin suunnittelemaan Porissa vuonna 1908, jolloin kaupungininsinööri Lindström kävi tutustumassa Turussa, Vaasassa ja Helsingissä jo toimiviin vesijohtolaitoksiin. Lopullinen päätös laitoksen rakentamisesta tehtiin vasta vuonna 1934 ja saman vuoden elokuussa urakka annettiin Oy Yleiselle Insinööri-toimistolle. Arkkitehti Bertel Strömmerin suunnittelema vesitorni valmistui marraskuussa 1935 ja kaupungin vesijohtolaitos otettiin käyttöön tammikuussa 1936. Noin 50 metriä korkealle funktionalistiselle tiilitornille oli maastomuodoltaan tasaisessa Porissa ollut vaikea löytää sijoituspaikkaa. Vesitorni on maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde.

Ortodoksinen kirkko ja Käppäränpuisto

Käppäränpuistossa sijaitseva Porin ortodoksinen kirkko liitettiin osaksi kansallista kaupunkipuistoa vuoden 2007 alussa. Kirkko sijaitsee Maantienkadun varrella vastapäätä Käppärän hautausmaata ja Juseliuksen mausoleumia. Kirkko on valmistunut ja vihitty syyskuussa 2002 Pyhän Apostoli ja evankelista Johannes Teologin muistolle. Pääsuunnittelija on ortodoksinen pastori, arkkitehti Matti Porkka Torniossa. Ikonostaasin kirkkoon on maalannut tamperelainen ikonimaalari Margit Lintu ja kirkon muut ikonit porilainen Harri Stefanius.

Pumpputori

Pumpputori on Maantienkadun varrella sijaitseva pieni puisto. Pumpputori sai aikanaan nimensä paikalla sijainneesta vuonna 1895 rakennetusta yleisestä pumppukai-

vosta. Nykyisin puistossa sijaitsee muistona vanha pumppukaivo muistolaattoineen.

Koulukorttelit ja rautatieaseman alue

Cygnaeuksen koulu, Karhulinna, tyttöjen ammattikoulu, Yhteislyseo ja Rautatieasema muodostavat julkisten rakennusten ketjun, joka pohjautuu Arkkitehti Harald Andersinin laatimaa Porin yleisasemakaavaa vuodelta 1923. Suunnitelma noudatti aikakauden urbaaneja kaavoitushanteita ja tähtäsi kaupungin nopeaan kasvuun. Ansiokasta kaavoitustyötä seurasi lamakausi ja pian sen jälkeen II maailmansota, joiden aikana rakentaminen oli hiljaista. Sodan jälkeen Andersinin kaava oli jo vanhentunut, eikä suurimmaksi osaksi koskaan toteutunut. Porin IX kaupunginosaa teki tässä suhteessa poikkeuksen. Alueelle rakennettiin Andersinin kaavaa noudattaen muun muassa monia julkisia rakennuksia, ennen kaikkea suuri joukko kouluja. Näistä useimmat vasta 1930-luvun aikana.

Cygnaeuksen koulu ja Cygnaeuksenpuisto

Aleksanteri II teki maaliskuussa 1856 aloitteen kansanopetuksen uudistamisesta Suomessa. Poriin oli jo vuonna 1825 perustettu vuoro-opetuskoulu. Koulun taloudellisten vaikeuksien jälkeen ja Poria kohdanneen vuoden 1852 suurpalon jälkeen päätettiin vuonna 1860 avata kansakoulu. Porin kansakoulun tilahtauden vuoksi järjestettiin arkkitehdeille suunnittelukilpailu uutta koulu-rakennusta varten. Kilpailun voitti arkkitehti Usko Nyström ja rakennustyöt käynnistettiin vuonna 1910 Uno Cygnaeuksen 100-vuotisjuhlapäivänä. Kolmikerroksinen kesällä 1912 valmistunut Cygnaeuksen koulu edustaa arkkitehtuuriltaan lähinnä jugendin tyylipiirteitä. Kaavassa suojellun koulurakennuksen entistävä korjaus on jatkunut jo vuosia.

Cygnaeuksen koulun edustalla avautuu Cygnaeuksen puistoaukio, jossa on kuvanveistäjä Emil Cedercreutzin Äestäjä -veistos vuodelta 1920. Myös koulun sisätiloissa on Cedercreutzin reliefejä.

Karhulinna

Porin selkeän klassistinen suojeluskuntatalo vihittiin juhllisiin menoihin käyttöön vuonna 1928. Taloon tuli niin suojeluskunnan juhla- kuin toimitilatkin. Rakennuksen lopulliset piirustukset laati rakennusmestari Hjalmar Siren. Talo sijoitettiin edustavalle paikalle hieman aiemmin valmistuneen monumentaalisen Cygnaeuskoulun rinnalle, puistoakselin pääteaukion laidalle. Puistokadun toisena pääteenä on raatihuone ja Raatihuoneenpuisto. Talon rakennusvaiheessa alue oli vielä kaupungin laidalla, keskellä viljelysmaita.

Kun suojeluskuntajärjestö lakkautettiin toisen maailmansodan päätyttyä, siirtyi talo Suomen punaisen ristin Porin piiriin haltuun. Monien vaiheiden jälkeen Porin seudun Steinerkoulu muutti entiseen suojeluskuntatalo Karhulinnaan syksyllä 1999. Talon interiööri on kokenut toisen maailmansodan jälkeen monia muutoksia. Sen sijaan ulkoarkkitehtuuri on säilynyt rakennusajankohdan asussa.

Tyttöjen ammattikoulu

Tyttöjen ammattikoulu toimi aluksi vuodesta 1912 lähtien Liisankadulla sijaitsevassa puutalossa. Uusi funktionalistinen tytöille tarkoitettu Teljän ammattikoulurakennus, nykyinen palveluopisto rakennettiin vuosina 1936–1938 arkkitehti Oiva Viljasen laatimien suunnitelmien mukaisesti. Rakennus on edelleen alkuperäisessä käytössään. Sen ulkoarkkitehtuuri on säilynyt alkuperäisenä, lukuun ottamatta äskettäin tapahtunutta ikkunamuutosta. Rakennus on suojeltu asemakaavassa.

Yhteislyseo

Porin suomalainen yhteislyseo perustettiin vuonna 1926. Oma koulurakennus valmistui vuonna 1934 Tasavallan torin kulmaukseen, Cygnaeuksen kansakoulun viereen. Funktionalistisen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Elsa Arokallio. Sen arkkitehtuurille ominainen piirre on pyöristetty ulkokulma, johon sijoittuu koulun pääporras. Myöhemmästä laajennuksesta huolimatta rakennus on säilyttänyt funkis-tyylille ominaiset piirteensä.

Rautatieasema

Porin nykyinen funktionalistinen rautatieasema rakennettiin vuonna 1937 uuteen paikkaan, uuden IX kaupunginosan laidalle. Rakennus kuuluu Riihimäen ja Kuopion asemien ohella maamme harvojen funkisasemien joukkoon.

Porttaali

Rautatien ja Valtatie 2:n alittava Porttaali-tunneli luo kiinteän yhteyden keskustasta Porin metsän virkistysalueelle ja urheilukeskukseen. Osana kaupunkikeskustan kehittämistä rakennettu alikulkuyhteys palvelee Promenadi-Porin ohella nyt myös kansallisen kaupunkipuiston tarpeita toimimalla yhdistävänä linkkinä Porin metsän ja urheilukeskuksen alueelle. Porttaalin Porin metsän puoleisen kevyenliikenteen väylän varteen istutettiin Porin kansallinen kaupunkipuiston 5-vuotispäivänä 6.5.2007 kirsikka-puuryhmä, jota tullaan laajentamaan vuosittain uudella puulla.

Porin suomalainen yhteislyseo. HN

Rautatieasema. HN

Porttaali. HN

Porin metsä ja urheilukeskus

Kansallisen kaupunkipuiston alue päättyy etelässä kaupunkilaisten ulkoilu- ja virkistysalueena tunnettuun Porin metsään, jonka eteläreunalta on suora yhteys kaupunkia ympäröivälle maaseudulle. Metsän pohjoislaidalla sijaitsevat Satakunnan keskussairaala ja Porin diakonialaitos ja Urheilukeskus. Etelässä sijaitsee Katinkurun ampumarata ja väliin jää polkujen ja ulkoiluteiden halkoma noin kolmen neliökilomerin laajuinen metsäalue.

Porin metsänä tunnettu Isonmäen alue on kaupunkilaisten vanha nautinta-alue. Alueella laidunsi kaupunkilaisten karjaa aina laidunkauden 1930 loppuun asti. Toisen maailmansodan jälkeen aluetta alettiin kehittää kaupunkilaisten virkistysalueeksi.

Yhteislaitumena ollessaan kaupunkilaiset saivat tuoda karjansa metsään rahatoimikamarista vuosittain lunastettavaa laidunpolettia vastaan. Laidunmaksua vastaan kaupunki aitasii laitumen ja piti yllä kolmea karjakujaa. Karjakujista kaksi johti VI kaupunginosaan ja yksi V osaan. Karjakujien päässä oli veräjät, joille kaupunki palkkasi aina laidunkaudeksi vartijat. Eläinten juottamista varten metsässä oli useampia kaivoja.

Kaupungin metsänvartijalla oli virka-asuntonsa Porin metsän kaupunginpuoleisella kedolla ja kaupungin viljelysmaat rajautuivat alueeseen. Peltoalueista vanhin niin kutsutut kaupungin vanhat pellot sijaitsivat VI kaupunginosan ja Porin metsän välisellä alueella. Tuolla alueella

peltoerotit olivat kaikkein pienempiä ja niillä harjoitettiin ennen toista maailmansotaa etupäässä perunanviljelystä. Vuonna 1895 rakennettiin Poriin rautatie läpi kaupungin vanhojen peltojen.

Kaupunki vuokrasi maanviljelijöille myös riihitontteja nk. Kanapihan alueella, joka sijaitsi rautatien länsipuolella, hyvin lähellä aluetta, jonne 1909 rakennettiin Porin ensimmäinen urheilukenttä. Nykyään alueella sijaitsee Tiilimäen Neste-huoltamo. Ennen Tiilimäen urheilukentän rakentamista harjoittelupaikkana käytettiin mm. Liisantorina, jossa mm. voimalajien harjoittelu kävi kuitenkin vaaralliseksi ohikulkijoille.

Nykyisellään Porin metsä on hyvin intensiivisessä virkistyskäytössä läpi vuoden. Porin metsä on yksi kaupungin viherverkkorakenteen merkittävimmistä yksittäisistä ulkoilu- ja virkistysalueista. Metsän polkuverkosto tarjoaa aina tavallisista lenkkeilijöistä ja hiihtäjistä koiranulkoilutajiin ja ratsastajiin. Merkittävimmät reitit ovat Katinkurun ulkoilutie, 1, 3, 5 ja 7,5 kilometrin valaistut kuntoradat/ladut (osittain päällekkäin), veteraanilenkki, maastolenkki, koirapolku, ratsastusreitti Porin tallilta Pinomäen koululle sekä raviohjastajia palvelevat entiset lentokentän rullaus-tiet lentokentän ja Katinkurun ampumaradan välissä. Ulkoilureittien lähtöpisteet on keskitetty Isonmäen alueelle. Nimettyjen ja hoidettujen ulkoilureittien lisäksi Porin metsässä on useita kilometrejä nimeämätöntä polkuverkostoa, joka on syntynyt vuosikymmenten aikana spontaanin käytön seurauksena. Harrastettuja liikuntalajeja ovat kävely, sauvakävely, juoksulenkkeily, hiihto, suunnistus, ratsastus, koirien ulkoiluttaminen, ravivalmennus, maastopyöräily, kuntoilutelineiden käyttö, maastopyöräily ja hyötyliikunta.

Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvaan metsäaluetta on kaikkiaan vajaa kolme neliökilometriä. Keskeisen sijaintinsa ja laajuutensa ansiosta alue on kaupunkilaisten tärkein virkistykseen käytettävä metsäalue. Porin metsän käytöstä valtaosa on rakennetuille reiteille keskittyvää liikuntakäyttöä. Suunnistuksessa harrastus tapahtuu myös varsinaisen metsän alueella. Sama koskee hyötyliikuntaa

kuten marjastusta ja sienestystä. Porin metsällä on käyttäjien mielestä merkitystä varsinaisen liikunnan lisäksi myös paikkana, jossa voi hiljentyä, nauttia luonnosta ja joka toimii sosiaalisena kohtaamispaikkana.

Porin metsä on monen keskustan asukkaan lähin virkistysalue. Se toimii myös koululiikunnan ja muun opetuksen järjestämispaikkana. Alue on myös vähäisessä määrin läpikulkupaikka, vaikka esimerkiksi pyöräily ja muu liikenne on ulkoilureiteillä kielletty. Lähialueen lapsille paikka toimii leikkipaikkana.

Porin metsän alueella maauimalan vieressä on vanha leirintäalue, joka on poistumassa käytöstä. Aluetta on nykyisin käytetty leirintään ainoastaan Jazz-festivaalien aikana. Isonmäen alueella metsän luoteiskulmassa on metsän keskelle rakennettu kesäteatterikäyttöön Vihreä teatteri.

Intensiivisin virkistyskäyttö sijoittuu Porin metsän pohjoisosiin Isonmäen ympäristöön, jossa kasvaa myös alueen iäkkäin männikkö. Isonmäen maisemallinen merkitys on erittäin suuri. Isonmäki voidaan lukea kaupungin merkittävimpien maamerkkien joukkoon. Pohjoisosaltaan Porin metsää on pääosin hoidettu puistomaisesti.

Isomäen eteläpuolisilla alueilla Porin metsää on hoidettu pääosin normaalin talousmetsän tapaan, mikä näkyy metsän rakenteessa ja maisemassa. Puustorakenteeltaan yksipuolista melko rankasti harvennettua talousmetsää on runsaasti, toki myös luonnontilaisen kaltaista metsää alueelta löytyy. Parhaiten luonnontilansa säilyttäneet kohteet löytyvät Pinomäen ja Mäntymäen väliseltä korpi-alueelta. Vuosikymmenien aikana Porin metsä on metsän kasvun tehostamiseksi myös tehokkaasti ojitettu.

Urheilukeskus

Professori Yrjö Lindegren laati Urheilukeskuksen yleisuunnitelman 1950-luvun alussa. Sen toteutus aloitettiin maauimalan rakentamisella vuonna 1956. Lindegrenin suunnitelmaa muutettiin ja täydennettiin 1960- ja 1970-luvuilla jonkin verran ja alueelle rakennettiin myös suunnitelmaan sisällyttämiä liikuntapaikkoja, kuten esim. Isomäen Jäähalli.

Urheilukeskuksen yleisuunnitelmaa tarkistettiin vuonna 1982 ja vuoden 1983 lopussa laadittiin laaja esisuunnitelma mm. jalkapallohallin ja tekojääradan rakentamisesta. Viimeisin yleisuunnitelma on vuodelta 1996.

Urheilukeskus. HN

Urheilukeskus kuului osana myös 1990-luvun alussa aloitettuun Promenadi-Porin kehittämiseen. Kaupungin läpi kulkeva promenadi sijoitettiin kulkemaan Urheilukeskuksen alueen halki stadionin, Karjuhallin ja tekojääradan eteläpuolelta. Promenadin kehittäminen on kuitenkin jäänyt alueella pahasti kesken ja alueen yleiskuva on muutoinkin harmaa.

Tällä hetkellä urheilukeskuksen alueella on useita suuria liikuntapaikkoja, muun muassa stadion, pesäpallostadion, tennishalli, maauimala, Isomäen jäähalli, harjoitusjäähalli, Iso tekojäärata, Karjuhalli (jalkapallo ja yleisurheilu) sekä useita pallokenttiä. Lisäksi alueelle on suunnitteilla uusi harjoitusjäähalli. Porin metsän eteläpäässä sijaitsee ampu-marata, lentokentän lounaiskulmassa jousiampumarata ja länsilaidalla ratsastustalli. Urheilukeskuksen perustoiminta on lähes ympäri vuoden aamusta iltaan toteutuvaa koulu-liikuntaa ja urheiluseurojen harjoitus- ja kilpailutoimintaa, johon lomittuu toiminnan edellyttämä liikuntapaikkojen ja alueen hoitotyö. Yksittäiset suuret tapahtumat (messut, suuret urheilutapahtumat, kokoukset, konsertit) ajoittuvat päällekkäin katkeamattomina jatkuvien alueen perustoimintojen kanssa.

Maauimala

Porin maauimala valmistui 1957. Maauimala perusparannus toteutettiin vuosina 2002–2006. Metsäisen maaston muotoja mukaillen sijoitettu matala rakennuskompleksi on arkkitehti Yrjö Lindegrenin postuumi työ. Kokonaisuus on samanaikaisten Riihimäen ja Varkauden uimaloiden ohella merkittävimpiä lajissaan ja verrattavissa Helsingin moniin olympiarakennuksiin, joista merkittävin on saman suunnittelijan Stadion. Maauimalan kokonaisuus on suojeltu asemakaavalla. Uimalan omistaa Porin kaupunki ja sitä hoitaa kaupungin vapaa-aikavirasto.

Maauimala. Suomen Ilmakuva Oy

Stadion

Porin stadionin kenttä on valmistunut vuonna 1964 ja katso- sekä huoltorakennus vuonna 1965. Ensimmäinen virallinen jalkapallo-ottelu pelattiin kentällä toukokuussa 1963. Stadionilla on toteutettu kolme perusparannusta vuosina 1981 ja 1990 sekä viimeisin Kalevan kisoja varten 2004. Stadion myös valaistiin vuonna 1999. Nykyinen nurmikenttä otettiin käyttöön vuonna 1990. Porin stadionilla on katsomopaikkoja noin 12 000, joista 2500 katetussa pääkatsomossa.

Stadionin yhteydessä olevassa huoltorakennuksessa ovat muun muassa seuraavat tilat: kahdeksan pukuhuonetta, voimailutila, kahvio, urheilukeskuksen tekniset tilat ja konesuojat. Lisäksi alueella on erillinen kuuluttamoraakennus ja olutpub. Stadionin omistaa Porin kaupunki ja sitä hoitaa kaupungin vapaa-aikavirasto.

Maanomistajien palaute

Maanomistajien hakemus/suostumusvaiheessa asettamat erityisehdot:

Kaikilta yksityisiltä omistajatahoilta saatiin hakemusvaiheessa suostumus alueen tai rakennuksen sisällyttämiseksi Porin kansalliseen kaupunkipuistoon. Valtion asianomaisilta tahoilta saatiin suostumus tai myönteinen lausunto.

Osaan suostumuksista kirjattiin erityisehtoja ja KH:n hyväksymän hakemuksen mukaan nämä ehdot pyritään ottamaan huomioon hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa. Lausunnonantajat korostavat toimintaedellytystensä turvaamista kansallista kaupunkipuistoa perustettaessa.

Tiehallinto/Turun tiepiiri

- Valtateitä tulee voida kehittää liikenteen edellyttämällä tavalla.
- Kulkuyhteydet tulee ohjata olemassa olevien alikulkujen kautta.

Ratahallintokeskus

- Kaupunkipuiston ei tule rajoittaa rautatieliikennettä eikä rautatietoimintojen tulevaa kehittämistä.

VR-yhtymä Oy

- Kaupunkipuiston perustamispäätökseen ei tule ottaa kiinteistöä koskevia määräyksiä.
- Laadittavassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei tule edellyttää voimassa olevaa asemakaavaa ankarampia ja laajempia suojelumääräyksiä.
- Kaupunkipuistolla ei tule rajoittaa kiinteistön asemakaavan mukaista käyttöä.
- Kaupungin tulee kiinnittää erityistä huomiota asema-aukion ilmeen kohottamiseen kaupunkipuiston arvoa vastaavaksi.

Kiinteistö Oy Porin Klubi

- Saattoliikenne Klubille turvattava.
- Varaus tarjoilualueen laajentamisesta Klubin edustan rannassa.
- Hidasteet ja ajonopeuden rajoittaminen.

Etelärannan asuinkorttelit

- Raskaan liikenteen rajoittaminen sekä hidasteet ja ajonopeuden rajoittaminen Etelärannassa ja Hallituskadulla.
- Pysäköintitaskut Etelärantaan.
- Valvonnan tehostaminen.

Sampo-Rosenlew Kiinteistöt Oy

- Kiinteistöä tulee voida käyttää teolliseen toimintaan kaavamääräysten sallimassa tarkoituksessa ja laajuudessa.

Porin ev.lut. seurakuntayhtymä

- Vanha hautausmaa tulee säilyttää hautausmaakäytössä.

Porin Seudun Steinerkoulu yhdistys ry

- Kiinteistön säilyminen koulukiinteistönä ja nykyisen rakennusoikeuden säilyminen.

Renor Oy

- Porin kansallinen kaupunkipuisto ei saa rajoittaa eikä haitata kiinteistön käyttöä, hoitoa ja kunnostusta asemakaavamääräysten sallimalla tavalla, eikä aiheuttaa kustannuksia kiinteistön haltijalle.

Tavoitteet ja toimenpiteet - Luotojen alue

Osa-alueet

- Kirjurinluoto
- Polsanluoto
- Liljanluoto
- Hanhiluoto
- Kvistinluoto (eteläpää)
- Hevosluoto (eteläpää)
- Jokisuisto

Nykytilanne

- Virkistys
- Näyttelypuisto
- Vihertietokeskus
- Tapahtuma-alue
- Ulkoilukäyttö
- Leikkitoiminnot
- Siirtolapuutarhatoiminta
- Maanviljely
- Luontopolku
- Golfkenttä
- Luonnonsuojelualue
- Matkailu
- Huvilajuovan loma-asutus
- Kirjurinluodon puisto

Pää tavoitteet	Alueen nykyisten erityisarvojen säilyttäminen Muutosten mahdollistaminen erityisarvoja vaalien ja niitä vahvistaen	Maisemakuvan vaihtelun säilyttäminen ja lisääminen	Alueen säilyttäminen ja kehittäminen ekologisesti käytävänä suistosta kaupungin keskustaan	Luonnonympäristöjen luonnontilaisuuden säilyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden kehittäminen	Tulvansuojelu ja eroosion esto sekä maisemallisten että ekologisten tavoitteiden huomiointi näissä asioissa
Toimenpiteet	Alueen käytön ja hoidon kokonaissuunnitelman laatiminen Monitavoitteisen luonnonhoito- ja käyttösuunnitelman laadinta	Ranta- ja virkistysvyöhykkeen vehreyden säilyttäminen Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpien juovan varsien säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisina	Peltoalueiden säilyttäminen Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpien juovan varsien säilyttäminen mahdollisimman luonnontilaisina	Jokirantojen luonnon ympäristöjen vaaliminen Hallittu hoitamattomuus Polsan- ja Liljanluodon alueilla	Luotojen alueen toiminnan osin leviämisaikana Pengertämisten ja ruoppausten toteuttaminen suunnitelmallisesti
	Luontoselvityksen laadinta	Maisemointityöt Arenan alueella	Otetaan huomioon golfkentän rooli osana Luotojen ekologista käytävää		Kestävät, ekologisesti toteutut ja maisemaan sopivat pengerrykset
		Avointen alueiden säilyttäminen ja hoito			

Päätavoitteet	Avoimen maisemakuvan hyödyntäminen ja säilyttäminen peltoalueilla	Jokirantojen saavutettavuuden parantaminen	Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen	Huvilajuovan vaaliminen eheänä kulttuuriympäristökokonaisuutena	Suur tapahtumien kehittämisen mahdollistaminen ja sovittaminen kansallisen kaupunkipuiston tavoitteisiin	Palvelutarjonnan monipuolistaminen	Avoin suhtautuminen taidetoimintaan
Toimenpiteet	Peltoviljelyn säilyttäminen soveltuvin osin viljelykäytössä tai niittyinä	Peltoalueiden ja jokirantojen virkistys- ja ulkoilukäyttömahdollisuuksien lisääminen	Eri käyttäjäryhmät huomioivan polkuverkoston kehittäminen	Rakennusinventoinnin tekeminen	Kokonaissuunnitelman laatiminen	Peruspalveluiden turvaaminen	Ympäristötaideprojektien toteuttaminen
	Avoimuuden huomioiminen puustoistutuksissa	Eri käyttäjäryhmille soveltuvan polkuverkoston luominen	Veneily- ja melontamahdollisuuksien parantaminen	Rakennustapaohjeituksen laatiminen	Käytön ohjaaminen kulukselta kestäville alueille	Ympäri vuotisten palvelujen tarjoaminen	Patsashankkeiden toteuttaminen
		Polkuverkoston hyvä kunnossapito	Keskusleikkipuiston veto voiman turvaaminen		Kestävän, maisemaan sopivan, viherrakenteellisesti arvokkaan ja monikäyttöisen tapahtuma-alueen laajentaminen ekologisuus ja viljelymaiseman säilyminen huomioon ottaen	Turvataan monipuolisten liikuntapalveluiden ja -tapahtumien saatavuus	
			Näyttelypuiston ja Vihertietokeskuksen alueiden kehittäminen		Tehokkaan huollon ja kunnossapidon järjestäminen	Tarjotaan puutarhaneuvontapalveluita	
			Luontoharrastustoiminnan turvaaminen ja helpottaminen		Liikennejärjestelyjen parantaminen	Kirjurinluodon historiallisen ravintolan toimintaedellytysten turvaaminen	
			Laadukkaan uimaranta-alueen tarjoaminen			Musiikkitalon sijainnin uudelleen miettiminen ja hankkeen toteuttamisen edistäminen	

Tavoitteet ja toimenpiteet - Kaupunkikeskusta

Osa-alueet

- Pohjois- ja Eteläranta
- Kivi-Pori
- Ristikkäispuistot ja arvorakennukset
- Hautausmaat ja arvorakennukset
- Koulukorttelit
- Rautatieaseman alue
- Porttaali

Nykytilanne

- Kaupunkikeskustan toimintoja
- Teollisuus
- Puistot
- Virkistyskäyttö
- Hautausmaat ja kirkot
- Historiallinen alue
- Maisemallinen arvo
- Kulttuurimatkailukohteet

Päätavoitteet	Etelä-Pohjoisrannan valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön kehittäminen kokonaisuutena ja se maisemallisen arvon korostaminen	Viherrakenteen ylläpitäminen ja vahvistaminen	Ristikkäispuistojen historiallisten ominaispiirteiden ja arvokkuuden korostaminen ja käytön lisääminen
Toimenpiteet	Etelä- ja Pohjoisrannan arvokasta kaupunkitilaa käsitellään kokonaisuutena	Puistojen kehittäminen	Puuston elinvoimaisuuden varmistaminen
	Jokirannan kohokohtien (Puuvilla, Etelärannan kivikorttelit, Raatihuone, Keski-Porin kirkko, Kirkkopuisto, Porin silta) esille nostaminen ja arvokkuuden säilyttäminen	Tärkeimpien puistokohteiden - Puistoakselit, Raatihuoneen puisto, Cyngnaeuksenpuisto ja hautausmaat - tason ja arvon ylläpito	Näyttävien kukkaistutusten ja Kukkaistutukset
	Julkisten rakennusten valaistuksen toteuttaminen	Puuston uusiminen tarvittaessa	Puuston osien kunnostus
	Arkkitehtuuri- ja taidehankkeiden toteuttaminen	Asema-aukion maisemointi	Käytäväverkon kunnon turvaaminen
			Oleskelupaikkojen luominen
			Patsashankkeiden toteuttaminen
Erityishuomiot: Mustavarisyhdyskunnat			

Päätavoitteet	Teollisen kulttuuriympäristön ominaisluonteen säilyttäminen Pohjoisrannalla	Rakennetun kulttuuriympäristön arvokkuuden ylläpitäminen, säilyttäminen ja kehittäminen	Kaupunkiympäristön elävyyden ylläpitäminen ja lisääminen	Liikkumismahdollisuuksien parantaminen	Hautausmaiden ylläpito ja kehittäminen niiden historiallisia arvoja vaalien	Kaupunkikeskustan ja urheilukeskuksen välisen yhteyden (Porttaalin seutu) vehreyden lisääminen ja selkeyttäminen kevyenliikenteen väylänä.	Rantarakentamisen maisemallisten näkökulmien huomioiminen
Toimenpiteet	Toimitaan asemakaavamääräysten mukaisesti	Korjausohjeiston laatiminen Kivi-Porin rakennuksille	Monipuolinen tapahtumatarjonta	Kaupunkipuiston ja reittien merkitseminen opastein	Alueen jatkuvan hautausmaakäytön turvaaminen	Porttaalin ja siihen johtavien väylien vehreyttäminen ja reitin ohjaaminen tämän avulla	Rantarakentamisen (pengerrykset, kaiteet, kiveykset) toteuttaminen kestäväällä alueen historiaa ja maisemaa kunnioittavalla ja korostavalla
	Suojelutavoitteita toteuttavan käytön löytäminen Isonsaunan sahan rakennuksille ja vailla käyttöä oleville Konepajan rakennuksille	Vajaakäyttöisten kaupungin kiinteistöjen tulevaisuuden pohdinta	Kaupunkikuvan moninaisuuden edesauttaminen	Kevyen liikenteen silta Länsipuiston suunnasta Vesitornin puistoon	Rakennuksien ylläpito	Opasteet ja merkitseminen selvästi	Tilapäisten rakennelmien sijoittumista pysyväisluonteisesti tälle alueelle vältetään
				Kevyen liikenteen silta Pohjoisrannan ja Kirjurinluodon välille	Hoito- ja peruskunnostussuunnitelmien tekeminen ja toteuttaminen		
				Uusien yhteyksien selvittäminen ja toteuttaminen	Vehreyden ja arvokkaan puistoympäristön tarjoaminen		
				Liikkumiseen kannustaminen			

Tavoitteet ja toimenpiteet - Porin metsä ja urheilukeskus

Osa-alueet

- Isomäki
- Porin metsä
- Urheilukeskus
- Maaumala
- Stadion

Nykytilanne

- Virkistysalue
- Liikunta-alue
- Historiallinen alue
- Luonnonarvot
- Maisemalliset arvot

Porin metsä					
Päätavoitteet	Eri käyttömuotojen yhteensovittaminen	Virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen ja kehittäminen	Tiedottamisen lisääminen reittien ja luonnonarvojen osalta	Luonnon monimuotoisuuden ja esteettisten arvojen lisääminen	Alueen vesitalouden järjestäminen
Toimenpiteet	Toteutetaan Porin metsän monitavoitteista luonnonhoito- ja käyttösuunnitelmaa	Laadukkaiden ja toimivien ulkoilureittien tarjoaminen	Kohteiden ja reittien selvä ja yhdenmukainen merkitseminen koko alueella	Luonnonsuojelualueiden perustaminen	Tehdään luonnonhoito- ja käyttösuunnitelman (2006) pohjalta suunnitelma alueen vesitalouden hoitamisesta ja toteutetaan sitä
	Lisäselvitysten laatiminen esim. lentokentän turva-alueen käyttömahdollisuuksien ja luonnonhoidon suunnitteleminen	Kuntoreittien ylläpito-suunnitelman laatiminen ja toteuttaminen	Vanhan luontopolun kunnostaminen ja kehittäminen alueesta monipuolisesti kertovaksi reitiksi	Metsänhoitotoimenpiteiden valinta monimuotoisuutta suosien	
		Reittien käytön jäsentäminen (valaistus, opastus, risteämiset, nykyiset rakenteet/ylikulkusillat, luvattoman käytön estäminen, maastopyöräilyn ehdot, maastomerkinät/suunnistus jne.)		Lampien kasvi-istutusten tekeminen	
		Maisemanhoito ulkoilureittien varsilla		Keto- ja niittyalueiden lisääminen	
		Palvelujen parantaminen		Eri aistein havaittavien elämysten tarjoaminen	
		Eteläpään palvelutason nosto			
		Viihtyvyyden ja toiminnan tarjoaminen eri ikä- ja kohderyhmille			
		II maailmansodan aikaisten rakenteiden hoito ja esiin tuominen reittien varsilla			

urheilukeskus							
Päätavoitteet	Urheiluseurojen ja liikuntapaikkojen käyttäjien aktivointi rakennusten ja niiden lähiympäristöjen kaunistamiseen ja maisemointiin	Paikoitusalueiden ja niihin liittyvien viheralueiden nykyistä selkeämpi jäsentely	Urheilukeskuksen rakennusten maisemointi viherratkaisuin sekä rakennusten välisten tilojen jäsentäminen ja hoito osana viherrakennetta	Liikuntapaikkarakentamisessa noudatetaan voimassa olevaa asemakaavaa	Sisääntuloreittien maisemallisen arvokkuuden parantaminen	Maaumalan rakennusten ja ympäristön vaaliminen arkkitehtuuria ja aikakauden ihanteita kunnioittaen	Urheilukeskuksen korkea käyttöaste
Toimenpiteet	Yhteistyö alueen käyttäjien kanssa	Urheilukeskuksen kokonaissuunnitelman päivitys ja toteutus	Urheilukeskuksen kokonaissuunnitelman (1996) päivitys	Rakentaminen keskittään asemakaavan VU-alueille. Jos asemakaavaa joudutaan tarkistamaan, sen täytyy tapahtua kaupunkipuiston ehdoilla.	Maisemointityöt sisääntuloreittien varsilla	Arvon mukainen jatkuva ylläpito	Monipuolisten palvelujen tarjoaminen
		Opastuksen uusiminen	Vehreyttämisestä laaditaan oma suunnitelma			Uusien rakenteiden huolellinen sovitaminen ympäristöön	Laadukas ympäristörakentaminen
			Ympäristörakentamisella parannetaan maisemakuvaa ja ohjataan liikumista ja käyttöä				
			Kasvillisuuden käyttö peittämään hallirakennuksia				

Porin kansallinen kaupunkipuisto

- 1 Kalafornian golffkenttä
- 2 Huvilajuopa
- 3 Luodon siirtolapuutarha
- 4 Liljanluoto
- 5 Pölsanluoto
- 6 Kaupunginpuutarha
- 7 Vihertietokeskus
- 8 Kivikkopuutarha
- 9 Hanhipuisto
- 10 Kirjurinluoto Arena
- 11 Pelle Hermannin leikkipuisto
- 12 Kirjurinluoto
- 13 Pormestarin silta
- 14 Nyrkkiänpuisto
- 15 Kirjurinluodon uimaranta
- 16 Taavi-silta
- 17 Puuvillatehdas
- 18 Porin Konepaja
- 19 Isonsannan saha
- 20 Porin silta
- 21 Keski-Porin kirkko
- 22 Eteläranta
- 23 Satakunnan Museo
- 24 Tulli- ja pakkahuone/taidemuseo
- 25 Raathuone
- 26 Junneliuspalatsi/kaupungintalo
- 27 Porin teatteri
- 28 Merikapteenin talo
- 29 Suomalainen Klubi
- 30 Hotelli Otava
- 31 Pohjoispuisto
- 32 Luontotalo Arkki ja Äyriän talo
- 33 Porin taidekoulu

- 34 Itäpuisto
- 35 Länsipuisto
- 36 Eteläpuisto
- 37 Eetunaukio
- 38 Sallinpuisto
- 39 Vanha asema
- 40 Vanha hautausmaa
- 41 Vesitorni
- 42 Vanha kaupunginsairaala
- 43 Uusi siunauskappeli
- 44 Juseliuksen mausoleumi
- 45 Vanha siunauskappeli
- 46 Ortodoksinen kirkko ja Kääpäranpuisto
- 47 Pumpputori
- 48 Cygnaeuksen koulu
- 49 Cygnaeuksenpuisto
- 50 Karhuinna
- 51 Yhteislyseo
- 52 Tyttöjen ammattikoulu
- 53 Rautatieasema
- 54 Asema-aukio
- 55 Porttaali
- 56 Stadion
- 57 Urheilukeskus
- 58 Karhuhalli
- 59 Isomäki
- 60 Jäähalli
- 61 Tennishalli
- 62 Maacimala
- 63 Porin metsä
- 64 Luonnonsuojelualue
- 65 Kääpäran hautausmaa
- 66 Pohjoisranta

- Mahdolliset laajennuskohteet
- A Sibeliuksenpuisto, Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo
 - B Porin metsä
 - C Veturitalit
 - D Puutalokorttelit
 - E Luotsinmäen vanha kaatopaikka

Liite 6

© Porin kaupunki, mittausoimi

5.11.2008

YMI/5542/2008

Porin kaupunginhallitus

Ville
Hänvisning

Porin kaupunginhallituksen kirje 86/KAAV 787/617/2000, 7.5.2008

Asia
Ärende

Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyminen

Porin kaupunginhallitus on maankäyttö- ja rakennuslain (jäljempänä MRL) 70 §:ään perustuen lähettänyt viitekirjeellä Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman ympäristöministeriön hyväksyttäväksi.

Porin kansallinen kaupunkipuisto perustettiin 6.5.2002 ympäristöministeriön päätöksellä (n:o 3/5441/2001), ja sitä laajennettiin 14.12.2006. Perustamis- ja laajennuspäätöksiin yhteydessä ei annettu MRL:n 70 §:n 1 momentissa tarkoitettuja määräyksiä. Siten kaikki Porin kansallista kaupunkipuistoa koskevat määräykset on tarkoitus antaa sellaisina kuin ne ovat kaupunginvaltuuston 28.4.2008 hyväksymässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Kaupunginvaltuuston ehdotus hoito- ja käyttösuunnitelmaksi perustuu Porin kansallisen kaupunkipuiston roolin määrittämiseen osana valtakunnallista kaupunkipuistojen verkostoa. Hoidon ja käytön tavoitteet ja toimenpiteet on suunnitelmassa esitetty alueittain. Alueittaisten toimenpide-ehdotusten perustana puolestaan ovat säilyttämisen ja hoidon kohteena olevat erityiset arvot (MRL 68 §) kullakin aluekokonaisuudella. Porin metsää koskevat määräykset tulevat monitavoitteisesta luonnonhoito- ja käyttösuunnitelmasta (Porin kaupungin teknisen lautakunnan hyväksymispäätös 28.10.2008, § 471) , joka on sellaiseen sisällytetty osaksi kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Luotojen alueella tavoitteena on toisaalla säilyttää ja hoitaa moninaisia ekologian, kulttuuri- ja luonnonperintöön, maiseman kauneuteen ja viljelymaisemaan sekä virkistyskäyttöön liittyviä erityisarvoja toisaalla kehittää aluetta suur tapahtumien pitopaikkana. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa Luotojen alueelle esitetyt määräykset sovittavat riittävällä tavalla yhteen sekä erityisten arvojen säilyttämisen- ja hoitovaatimuksen että alueelle kohdistuvat kehittämisodotukset ja -tavoitteet.

Suunnitelmaehdotus on valmisteltu kaupungin eri hallintokuntien ja Lounais-Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä . Valmistelu on tapahtunut riittävässä vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin suunnitelman täytäntöönpano saattaa huomattavasti vaikuttaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman luku 6 (Julkinen kuva ja opastus) ja luku 7 (Suunnitelman to-

teuttaminen) sisältävät toiminnallisia ja maankäytöllisiä tavoitteita, joita ministeriö pitää sinänsä kansallisen kaupunkipuiston vastaisen kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisina ja suotavina. Ministeriö katsoo kuitenkin, että luvuissa 6 ja 7 esitettyjen määrittäysten hyväksyminen ei kuulu ministeriön toimivaltaan. Ympäristöministeriö hyväksyy Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman muilta osin sellaisena kuin se on ministeriöön viitekirjeellä toimitettu.

2/2

Asuntoministeri

Jan Vapaavuori

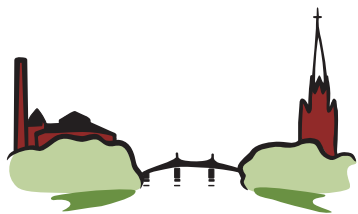

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Pfander

LIITTEET Ehdotus Porin kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaksi

TIEDOKSI Lounais-Suomen ympäristökeskus
Satakuntaliitto
Museovirasto
Satakunnan museo

**Porin kansallinen
kaupunkipuisto**
Pori National Urban Park

Pori *sykkii.*